

به نام خدا

مشور اخلاق پژوهش

بایدی از خداوند سبحان و اخصاب بدان که ملامت حضرت خداست و مولود نامبر بر افعال انسان و به منظور پاس داشت تمام بلند دانش و پژوهش و نظریه ایدیت
بایگاه دانشگاه و امتحالی فرسنگ و تعین بسوی ایدانشیمان و اعطاء هیات علمی و استاد های دانشگاه آزاد اسلامی متصدی کردیم اصول زیر را در انجام
غیایت های پژوهشی و نظر قرار داده و از آن تعطفی کنیم:

- ۱- اصل برت: التزام بر برت جویی از حرکتزرقند غیر حرفی و اعلام موضع نسبت به کسانی که حوزه علم و پژوهش را به بندهای غیر علمی می آیدند.
- ۲- اصل رعایت انصاف و انانیت: تعهد به ایتاب از حرکتز جانب داری و علم و احکامت از اموال، تمیزات و منابع و اقتیاد.
- ۳- اصل ترویج: تعهد به رواج دانش و امانت نتایج تحقیقات و انتقال آن به کارکنان علمی و دانشمندان و ضرر از مواردی که منع قانونی دارد.
- ۴- اصل احترام: تعهد به رعایت حریم و حرمت و احترام تمام تحقیقات و رعایت جانب تعد و خودداری از حرکتز حرمت شکنی.
- ۵- اصل رعایت حقوق: التزام به رعایت کامل حقوق پژوهشگران و پژوهشگران (انسان، حیوان و نبات و سایر مساجان حق).
- ۶- اصل رادواری: تعهد به صیانت از اسرار و اطلاعات حرماند افراد، سازمان ها و کشور و کلیه افراد و نهاد های مرتبط با تحقیق.
- ۷- اصل حقیقت جویی: تلاش در راستای پی جویی حقیقت و وفاداری به آن و دوری از حرکتز پنهان سازی حقیقت.
- ۸- اصل مالکیت ملی و مسنوی: تعهد به رعایت کامل حقوق ملی و مسنوی دانشگاه و کلیه کارکنان پژوهش.
- ۹- اصل منفع علمی: تعهد به رعایت مسلخ ملی و در نظر داشتن و پیشرو توسعه کشور و کلیه مراحل پژوهش.

پایان نامه کارشناسی ارشد رشته حسابداری (M.A)

عنوان

**عوامل مؤثر تحت کنترل مدیریت بر سودآوری عملکرد مالی
مدیریت شعب بانک نمونه**

استاد راهنما

دکتر رویا دارابی

اساتید داور

دکتر قدرت اله طالب نیا

دکتر حسین جهانگیر نیا

نگارنده

محمد خلیفه قلی

زمستان ۱۳۹۲

ع

سپاسگزاری

بر خود می‌دانم که یاری یارانم را ارج نهم و شکرگزار راهبرانم باشم:
پدر و مادر مهربانم که دستم گرفتند و راهم بردند و نادانی‌هایم را با شکیبایی پذیرفتند تا
بیاموزم و بپاخیزم.
خواهران عزیزم که محبت‌های بی‌دریغشان همواره گرمی‌بخش زندگی‌ام بوده است.
استاد راهنمای عزیزم سرکار خانم دکتر رویا نارایی که لذت دانستن را در درونم بنا نهادند و
همواره پشتیبان و حامی بنده بوده‌اند.
و دوستان عزیزم آقایان محمد نصیری، بهروز یحیوی، ابوالفضل فرجی و سایر عزیزان و
دوستانی که مرا در این راه یار و یاور بودند.
به پایانی نرسیدیم ولی ناگزیریم پایانی بنگاریم و این ناچاری خرده‌ها می‌آفریند. مشتاقیم
دانایان خرده‌ها بنمایند تا بزادیم و بزادیند.

محمد خلیفه قلی

زمستان ۹۲

تقدیم به

مهربان پدرم و نازنین مادرم

دو بیکران بی همتا، دو زلال اندیش، دو سرو قامتی که گوهر وجودشان، نسیم کلامشان و باران رحمتشان را همواره بی هیچ منت و ادعا مرحمی نمودند بر خستگی هایم، آنان که راستی قامت در شکستگی قامتشان تجلی یافت و قنوس جوانیشان به پای روشنایی حیات من سوخت. در برابر وجود گرمایشان زانوی ادب بر زمین می نهم و با دلی مملو از عشق و محبت بر دست پر مهرشان بوسه می زنم.

آقا جان!

هر بار که نفس بالا می آید بویی از حضورت را می گیرم و وقتی بر می گردد جانم را معطر می کند؛ تا هنوز دلیلی برای زنده ماندن داشته باشم و شوقی برای تداوم حیات
آقای من

من تو را نمی خواهم که بیایی و دنیایم را آباد کنی.

من می خواهم تو باشی تا بهانه ای برای بودنم داشته باشم.

خبرت هست که بی روی تو آرامم نیست طاقت بار فراق این همه ایامم نیست

«اللهم عجل لوليک الفرج»

فهرست مطالب

۱ چکیده

فصل اول کلیات تحقیق

۳ ۱-۱ مقدمه

۴ ۲-۱ بیان مسأله

۶ ۳-۱ اهمیت و ضرورت تحقیق

۷ ۴-۱ اهداف تحقیق

۷ ۵-۱ مروری بر ادبیات و مبانی نظری فرضیه های تحقیق

۹ ۶-۱ سؤال تحقیق

۹ ۷-۱ متغیرهای تحقیق

۱۰ ۸-۱ فرضیه های تحقیق

۱۰ ۹-۱ روش تحقیق

۱۰ ۱۰-۱ جامعه آماری و روش نمونه گیری

۱۱ ۱۱-۱ قلمرو تحقیق

۱۱ ۱۲-۱ روش گردآوری داده ها و اطلاعات

۱۱ ۱۳-۱ استفاده کنندگان از نتایج تحقیق

۱۲ ۱۴-۱ تعریف عملیاتی مفاهیم و واژه های کلیدی تحقیق

۱۳ ۱۵-۱ ساختار تحقیق

۱۳ ۱۶-۱ خلاصه فصل

فصل دوم ادبیات، مبانی نظری و پیشینه تحقیق

۱۵ ۱-۲ مقدمه

بخش اول مبانی نظری تحقیق

- ۲-۲ مقدمه ۱۶
- ۳-۲ آشنایی با مفهوم بانک ۱۷
- ۴-۲ تاریخچه بانک و بانکداری ۱۷
- ۱-۴-۲ بانک و بانکداری در جهان ۱۷
- ۲-۴-۲ بانک و بانکداری در ایران ۱۹
- ۵-۲ ترازنامه بانکها ۲۳
- ۶-۲ صورت سود و زیان بانکها ۲۸
- ۷-۲ تجزیه و تحلیل صورت سود و زیان بانکها ۳۴
- ۱-۷-۲ انواع تجزیه و تحلیل صورت های مالی ۳۴
- ۲-۷-۲ تجزیه و تحلیل ترازنامه ۳۶
- ۳-۷-۲ تجزیه و تحلیل صورت سود و زیان ۳۹
- ۸-۲ ارزیابی عملکرد مالی بانکها ۴۳
- ۱-۸-۲ مدلهای ارزیابی عملکرد ۴۴
- ۲-۸-۲ مدلهای حسابداری ارزیابی عملکرد ۴۴
- ۳-۸-۲ مدلهای اقتصادی ارزیابی عملکرد ۴۶
- ۴-۸-۲ چالشهای ارزیابی عملکرد ۵۱
- ۵-۸-۲ ارزیابی مالی ۵۱
- ۶-۸-۲ عملکرد مالی بانکها ۵۱
- ۹-۲ شناسایی معیارهای سودآوری بانکها ۵۳
- ۱-۹-۲ مفاهیم سود و سودآوری ۵۳
- ۲-۹-۲ عوامل تحت کنترل مدیریت (داخلی) ۵۴
- ۳-۹-۲ عوامل خارج از کنترل مدیریت (خارجی) ۶۲
- بخش دوم پیشینه‌ی تحقیق
- ۱۰-۲ تحقیقات داخلی ۶۵

۶۸.....۱۱-۲ تحقیقات خارجی.....

۷۰.....۱۲-۲ خلاصه فصل.....

فصل سوم روش شناسی تحقیق

۷۲.....۱-۳ مقدمه.....

۷۳.....۲-۳ روش تحقیق.....

۷۴.....۳-۳ جامعه آماری، نمونه مورد مطالعه و روش نمونه گیری.....

۷۴.....۱-۳-۳ جامعه آماری مورد مطالعه.....

۷۴.....۲-۳-۳ نمونه مورد مطالعه.....

۷۴.....۳-۳-۳ روش نمونه گیری.....

۷۵.....۴-۳ قلمرو موضوعی، مکانی و زمانی تحقیق.....

۷۵.....۱-۴-۳ قلمرو موضوعی.....

۷۶.....۲-۴-۳ قلمرو زمانی.....

۷۶.....۳-۴-۳ قلمرو مکانی.....

۷۷.....۵-۳ منابع اطلاعاتی و روش گردآوری اطلاعات.....

۷۷.....۱-۵-۳ منابع اطلاعاتی.....

۷۸.....۲-۵-۳ روش گردآوری اطلاعات.....

۷۸.....۶-۳ فرضیه تحقیق.....

۷۹.....۷-۳ متغیرهای تحقیق.....

۷۹.....۱-۷-۳ متغیرهای مستقل.....

۸۳.....۲-۷-۳ متغیر وابسته.....

۸۴.....۸-۳ روش تجزیه و تحلیل داده‌ها و اطلاعات.....

۸۷.....۹-۳ خلاصه فصل.....

فصل چهارم تجزیه و تحلیل داده‌ها

۸۹.....۱-۴ مقدمه.....

۹۰ ۲-۴ تحلیل توصیفی داده‌ها
۹۱ ۳-۴ روشها و مراحل تجزیه و تحلیل آماری (تحلیل استنباطی)
۹۲ ۱-۳-۴ آزمون نرمال بودن توزیع متغیر وابسته تحقیق
۹۵ ۲-۳-۴ تحلیل رگرسیون متغیرهای تحقیق
۱۰۲ ۳-۳-۴ بررسی همبستگی میان متغیرهای تحقیق
۱۰۳ ۴-۴ بررسی فرضیه های تحقیق
۱۰۹ ۵-۴ جمع بندی تجزیه و تحلیل آماری
۱۱۰ ۶-۴ خلاصه فصل
فصل پنجم خلاصه، نتیجه گیری و پیشنادهای تحقیق	
۱۱۲ ۱-۵ مقدمه
۱۱۳ ۲-۵ خلاصه موضوع تحقیق
۱۱۴ ۳-۵ روش تحقیق
۱۱۵ ۴-۵ خلاصه یافته های تحقیق و توصیف آن
۱۱۶ ۵-۵ محدودیت‌های تحقیق
۱۱۷ ۶-۵ پیشنهادهای تحقیق
۱۱۷ ۱-۶-۵ پیشنهادهای مبتنی بر نتایج تحقیق
۱۱۹ ۲-۶-۵ پیشنهادها برای تحقیقات آتی
۱۲۰ ۷-۵ خلاصه فصل
۱۲۱ منابع و مأخذ
۱۲۲ منابع فارسی
۱۲۵ منابع لاتین
۱۰۵ پیوست‌ها

چکیده

افزایش سودآوری یکی از اهداف اصلی و مهم واحدهای اقتصادی است؛ شناسایی عوامل تاثیرگذار بر سودآوری می‌تواند مدیران مالی را در شناخت بهتر از واحد اقتصادی کمک کند. عوامل سودآوری بانک‌ها به دو عامل تحت کنترل مدیریت (داخلی) و خارج از کنترل مدیریت (خارجی) تقسیم بندی می‌شود.

در این تحقیق به اهم عوامل مؤثر تحت کنترل مدیریت بر سودآوری تاکید شده است و مورد مطالعه، مدیریت شعب^۱ بانک نمونه^۲ می‌باشد که برای سالهای ۱۳۹۱-۱۳۸۷ به مدت پنج سال، که ۳۰ مدیریت شعب مورد مطالعه قرار گرفته است. داده‌ها و اطلاعات تحقیق از طریق کتابخانه‌ای و مصاحبه گردآوری شده است؛ در این تحقیق شش عامل حجم سپرده، مدیریت تسهیلات، مدیریت نقدینگی، ریسک اعتباری، مدیریت هزینه و تعادل بین منابع و مصارف بعنوان متغیر مستقل و بازده داراییها (ROA) بعنوان متغیر وابسته تلقی گردیده که میزان تاثیرگذاری و معنی داری عوامل شش گانه بر سودآوری مورد آزمون قرار گرفته است؛ روشهای آماری مورد استفاده در این تحقیق عبارتند از: آزمون فرضیه‌ها، آزمون دوربین واتسون، آماره کولموگوروف-اسمیرنوف (K-S)، آزمون نپسون، همبستگی پیرسون، تحلیل همبستگی و تحلیل رگرسیون که با استفاده از نرم افزار SPSS 20 می‌باشد.

نتایج این تحقیق حاکی از آن است که بین همه متغیرهای مستقل (به جز متغیر مدیریت تسهیلات) با سودآوری، همبستگی معناداری وجود دارد که متغیرهای مدیریت نقدینگی و تعادل بین منابع و مصارف رابطه مستقیم و متغیرهای حجم سپرده، ریسک اعتباری و مدیریت هزینه رابطه معکوس با سودآوری دارند. باتوجه به مدل رگرسیون خطی مطرح شده در تحقیق با دو متغیر مدیریت هزینه و مدیریت تسهیلات می‌توان تا میزان ۸۴/۴ درصد سودآوری را پیش بینی نمود.

واژه های کلیدی: سودآوری، تحت کنترل مدیریت، سپرده، تسهیلات، مدیریت نقدینگی، مصارف

^۱ بانک‌های کشور در تمامی استانها شعبی دارند که زیر نظر سرپرستی استان (مدیریت شعب) مشغول به فعالیت هستند.

^۲ به منظور صیانت از اطلاعات بانک مورد بررسی، از جایگزین "بانک نمونه" استفاده شده است.

فصل اول

کلیات تخصصی

۱- مقدمه

انسان از بدو تولد تا پایان زندگی رابطه ای دوجانبه و تنگاتنگ با سازمان‌ها داشته امروزه در اقتصاد کشورها سهم قابل توجهی به بخش خدمات تعلق دارد و در بخش خدمات نیز بانک‌ها و موسسات مالی و اعتباری از نقش برجسته و ممتازی برخوردارند. هر فعالیتی که مستلزم کسب سرمایه و منابع مالی باشد، بی تردید به دخالت بانک‌ها و موسسات مالی نیازمند است. این نکته همواره مورد سوال بوده است، که بانک‌ها چگونه می‌توانند موثرتر و ثمر بخش‌تر ارائه خدمات نمایند و با بکارگیری چه شیوه‌ای از مدیریت می‌توانند به این مهم دست یابند.

هدف اصلی بانک‌ها و یا هر واحد اقتصادی علاوه بر ارضای مسئولیت‌های اجتماعی^۱، افزایش ارزش آن است. در راستای دستیابی به هدف اصلی بانک، نیل به افزایش کارایی و بهره‌وری، افزایش سهم بازار، افزایش سودآوری، رشد و توسعه مورد توجه قرار می‌گیرد.

بانک‌ها، بنگاههای اقتصادی هستند که ریشه در ساخت و ساز اقتصادی بخش خصوصی دارند و مشابه دیگر بنگاههای تولیدی در اقتصاد، تحت برنامه و هدف حداکثر کردن سود می‌توانند خدمات خود را به صورت بهینه عرضه کنند. از نگاه مؤسسين و سهامداران، بانک یک موسسه تجاری است که برای کسب سود از طریق انجام معاملات پولی و اعتباری بوجود آمده است. از نظر این گروه کوشش مدیران بانک باید متوجه تأمین حداکثر منافع ممکن باشد. لذا بررسی عوامل مؤثر مالی در سودآوری بانک‌ها با توجه به گستردگی

^۱ Social Responsibility

شعب بانک‌ها و رشد روزافزون بانک‌های خصوصی و مؤسسات مالی و اعتباری در سراسر کشور و به دنبال آن حضور در بازار رقابتی، امروزه به عنوان یک نیاز تلقی می‌گردد.

نیاز روز افزون مؤسسات و سازمانها به اطلاعات صحیح و بهنگام جهت بکارگیری در فرآیند تصمیم‌گیری مدیران، مقوله‌ای اجتناب‌ناپذیر است. در این راستا سیستم اطلاعات حسابداری، اطلاعات مالی متنوعی را در اختیار استفاده‌کنندگان این نوع اطلاعات، خصوصا "مدیران هر سازمان" قرار می‌دهد.

در این فصل به بررسی کلیات پژوهش پرداخته شده است. ابتدا مسئله اصلی پژوهش بیان می‌گردد و سپس به ضرورت انجام پژوهش و اهداف مربوطه پرداخته می‌شود. در ادامه به طور مختصر به چارچوب نظری پژوهش و سوال تحقیق مورد بررسی قرار می‌گیرد و سپس به متعیرها و فرضیه‌های آن، پرداخته شده و در ادامه، به روش تحقیق، جامعه آماری، قلمرو تحقیق، روشهای گردآوری داده‌ها، استفاده‌کنندگان از نتایج تحقیق، تعریف عملیاتی واژه‌ها و در نهایت به ساختار تحقیق و خلاصه‌ای از این فصل پرداخته می‌شود.

۱-۲ بیان مسأله

هر پژوهش در واقع با قصد پاسخگویی و راه‌حل‌یابی برای یک مسأله‌ی اصلی که در قالب یک پرسش ظهور کرده است، آغاز می‌شود. هر پژوهش برای اینکه انسجام، هدف‌مندی و کاربردی بودن را حفظ کند باید بر حول یک مسأله‌ی اصلی سازماندهی شود. به عبارت دیگر، مسأله‌ی اصلی تحقیق باید یک مسأله علمی باشد. مسأله علمی عبارت از یک دغدغه ذهنی یا واقعی است که نیازمند به پاسخ از طریق فرآیند علمی می‌باشد.

انتخاب یک مسأله و صورت‌بندی آن در قالب یک مسأله علمی و بررسی آن با استفاده از روش‌های علمی، شناسایی علل و روابط مربوط به آن و در نهایت برگرداندن آن از زبان علمی به زبان ساده‌تر به منظور ارائه راه‌حل‌ها و چاره‌جویی‌ها، وظایف اصلی یک پژوهشگر را تشکیل می‌دهد. بیان موضوع تحقیق به زبان علمی، در واقع همان طرح مسأله‌ی تحقیق در قالبی روشن و دقیق براساس ضوابط علمی است (محمدی، ۱۳۹۲، ص ۴۵).

بانک‌ها به عنوان واسطه منابع پولی از ارکان اصلی بازارهای مالی شمرده می‌شوند. آنها یکی از عوامل مهم سیاست‌های پولی و مجریانی برای تصمیم‌های اقتصادی بانک مرکزی هستند. بانک‌ها با قبض و بسط اعتبارات بانکی و هدایت وجوه از بخشی به بخش دیگر، گذشته از کمک به تثبیت اقتصاد در سطح کلان، نقش موثری در تنظیم بخش‌های اقتصادی نیز عهده دارند. به دلیل عدم توسعه لازم بازار سرمایه در اقتصاد ایران، بانکداری از اهمیت بیشتری برخوردار است و در عمل این بانک‌ها هستند که عهده‌دار تامین مالی بلندمدت می‌باشند (شادکام، ۱۳۸۰، ص ۳۷).

بانک‌ها از طریق ارائه خدمات بانکی به مشتریان کسب درآمد می‌نمایند که این از طریق جذب سپرده‌های مردم با نرخ بهره پایین و اعطای تسهیلات با نرخ بهره بالاتر و نتیجه اختلاف دو نرخ، عایدی بانک می‌باشد که به آن حاشیه سود و بهره گفته می‌شود، صورت می‌پذیرد. بنابراین هر چقدر بانک بتواند از مقیاس‌های اقتصادی استفاده کند سود حاصل از این عمل بیشتر خواهد بود. اما سودآوری بانک‌ها تحت تاثیر عوامل داخلی قابل کنترل مدیریت بانک و عوامل و شرایط اقتصادی حاکم بر کشورها و عوامل محیطی که بر آن تاثیر می‌گذارند، می‌باشد. عوامل داخلی، قابل کنترل مدیریت بانک می‌باشند و آنها اساساً انعکاس اختلاف در سیاست‌های مدیریتی بانک و تصمیم‌گیری در توجه به منابع و استفاده از مدیریت پرتفوی دارایی‌ها و بدهی‌ها، کفایت سرمایه و مدیریت نقدینگی و هزینه‌ها هستند. انگیزه‌های بالای مدیریتی در انجام بهینه کارها در سودآوری بانک موثر است که می‌تواند به وسیله بررسی ترازنامه و حساب‌های صورت سود و زیان مورد بررسی و تجزیه و تحلیل قرار گیرد. اقلام ترازنامه روشن‌کننده و بیان‌کننده تصمیمات و سیاست‌های مدیریت بانک در ارتباط با ترکیب منابع و استفاده از وجوه (منابع) می‌باشد. هم‌چنین کارایی مدیریت در ایجاد درآمدها و کنترل هزینه‌ها در صورت سود و زیان منعکس می‌شود (باقری، ۱۳۸۵، ص ۲).

هدف از ارائه صورتهای مالی نشان دادن وضعیت مالی (ترازنامه)، عملکرد مالی (صورت سود و زیان) و انعطاف پذیری مالی (صورت جریان وجوه نقد) می‌باشد. برای ارزیابی و اندازه‌گیری عملکرد مالی توجه به سودآوری از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است؛ به منظور داشتن سودآوری مناسب شناسایی عوامل مؤثری که قابلیت کنترل و هدایت دارد مورد توجه مدیران مالی می‌باشد تا بتوانند طیفی از نقاط قوت و ضعف را شناسایی و در جهت بهبود کاستی‌ها حرکت نمایند.

لذا در این پژوهش به بررسی و تأثیر اهم عوامل مالی موثر بر سودآوری که قابلیت کنترل توسط مدیریت دارد، پرداخته می شود.

۱-۳ اهمیت و ضرورت تحقیق

در این قسمت محقق در یک نگاه کلی اهمیت تحقیق خود را با نوع مساله ای که انتخاب کرده است بیان می کند. اما باید مشخص کند که این تحقیق در چه زمینه ای از اهمیت بیشتری برخوردار است.

محقق سعی می کند اهمیت تحقیق را از دو بعد زیر تشریح کند:

الف) اهمیت تحقیق از نظر تئوری: محقق باید با توجه با دانش و ادبیات موجود ضرورت انجام تحقیق خود را بیان کند.

ب) اهمیت تحقیق از نظر مدیران اجرایی و ضرورت های سازمانی: می توان از طریق ارائه خلاصه ای از نوشته های صاحب نظر و خبرگان آگاه که موضوع را مهم می دانند و خواستار تحقیق بر روی این مسائل هستند اهمیت تحقیق را به اثبات رسانید و یا درباره ی آن استدلال کرد (محمدی، ۱۳۹۲، ص ۵۲).

برای انجام رقابت در بازارهای خدمات مالی، توجه به سودآوری عملکرد مالی بانکها از اهمیت ویژه ای برخوردار می باشد با شناسایی و بهبود عوامل تحت کنترل می توان موجبات افزایش توان رقابت پذیری را فراهم آورد.

سودآوری یکی از کارکردهای مهم بانک به عنوان واسطه مالی می باشد و از آنجایی که یک بانک سودآور توان بیشتری برای مقابله با شوکهای منفی بازار را داراست، لذا توجه به شاخص سودآوری به عنوان یکی از شاخص های ارزیابی عملکرد در بانکها و اهمیت نقش آن در تصمیمات مرتبط با نحوه تجهیز منابع، تامین مالی و همچنین چگونگی تخصیص منابع، ضروری است (رستمی، ۱۳۹۰، ص ۶).

بانک‌ها هم در جهت بررسی و ارزیابی عملکرد مالی مدیریت شعب استانها به عاملی مهم بعنوان «سودآوری» توجه ویژه‌ای دارند به همین منظور اطلاع از عوامل موثر، که قابلیت کنترل و هدایت توسط مدیران مالی استانها در جهت سودآوری دارد، مفید بوده و در جهت حرکت صحیح و اعمال سیاست‌های مالی مناسب یاری می‌رساند.

لذا در این پژوهش به دنبال شناسایی و تجزیه و تحلیل عوامل مالی مؤثر بر سودآوری استانهای بانک نمونه بوده تا در جهت بهبود عملکرد مالی راهکارهای عملی ارائه گردد.

۱-۴ اهداف تحقیق

هدف تحقیق در واقع پاسخگویی به یک نیاز است، نیازی که در ارتباط با مساله تحقیق است. در مساله تحقیق مجهولی نهفته است، پاسخ به مجهول نیاز تحقیق تلقی می‌شود. هدف تحقیق پس از شناسایی دقیق مساله، متغیرها، دامنه مطالعه و پیشینه تحقیق بطور روشن بیان می‌شود (محمدی، ۱۳۹۲، ص ۵۴).

- ۱) شناسایی عوامل مالی تحت کنترل مدیریت بر سودآوری مدیریت شعب استانهای کشور
- ۲) ارائه راهکارهای عملی جهت بهبود وضعیت عملکرد مالی مدیریت شعب
- ۳) بررسی وضعیت سودآوری مدیریت شعب بانک نمونه
- ۴) بررسی شاخص‌های اصلی مؤثر بر سودآوری

هدف آرمانی در این تحقیق پیاده سازی راهکارهای پیشنهادی و در نتیجه مشاهده بهبود عملکرد مالی و افزایش سودآوری در مدیریت شعب بانک نمونه می‌باشد.

۱-۵ مروری بر ادبیات و مبانی نظری فرضیه های تحقیق

عوامل مختلفی در سودآوری بانک‌ها نقش دارند که در این پژوهش سعی شده است اهم عوامل مالی اثر گذار بر سودآوری بانک‌ها که قابلیت کنترل و ارتقا توسط مدیریت دارند، مورد مطالعه قرار داده شده است.

مدیریت تسهیلات پرداختی: وظیفه اصلی بانک‌ها واسطه‌گری وجوه است. به این معنی که از یک سو وجوه را از سپرده‌گذاران دریافت کرده و از سوی دیگر، این وجوه را در قالب تسهیلات به متقاضیان پرداخت می‌کنند. هدف اصلی از اعطای تسهیلات به مشتریان کسب درآمد و پوشش هزینه‌های تامین مالی می‌باشد.

حجم سپرده‌ها: منظور از سپرده بانکی، سپرده نقدی است که نزد بانک‌ها ودیعه گذاشته می‌شود و بانک‌ها نیز متعهد می‌شوند که هنگام درخواست مشتری یا بر اساس شروط معینی معادل آن را برگردانند. جریان حرکت و فعالیت بانک‌ها مستلزم جذب سپرده می‌باشد و با افزایش جذب سپرده‌ها می‌توان کسب درآمد نمود و موجب سودآوری شوند.

مدیریت داراییها: دارایی در واقع به اموال یا منابع اقتصادی متعلق به یک واحد تجاری اطلاق می‌شود. در حسابداری برای این که یک قلم بتواند دارایی محسوب شود باید: (الف) منبع اقتصادی باشد یعنی برای واحد تجاری منافع آتی داشته باشد، (ب) در تسلط مالکانه واحد تجاری باشد و (ج) قابل تقویم به پول باشد. بنابراین برای استفاده مناسب و بهینه از داراییها، افزایش در داراییهای درآمدزا باعث سودآوری بانک‌ها می‌شود.

نقدینگی: مدیریت نقدینگی یکی از بزرگ‌ترین چالش‌هایی است که سیستم بانکداری با آن روبرو است. دلیل اصلی این چالش این است که بیشتر منابع بانک‌ها از محل سپرده‌های کوتاه‌مدت تامین مالی می‌شود. علاوه بر این تسهیلات اعطایی بانک‌ها صرف سرمایه‌گذاری در دارایی‌هایی می‌شود که درجه نقدشوندگی نسبتاً پایینی دارند.

مدیریت هزینه: مدیریت هزینه در یک بیان ساده عبارت است از به کارگیری مطلوب و توأم با کارایی منابع سازمان در جهت ارزش آفرینی برای مشتریان. این تعریف بر این نکته محوری تاکید دارد که سودآوری و رشد بنگاه از طریق خلق ارزش برای مشتریان تحقق می‌یابد. منشا ثروت زایی بنگاه‌های اقتصادی و سازمان‌ها مشتریان هستند و تنها مشتریان رضایتمند و خشنود وفادار می‌مانند و به صورت پایدار به ایجاد ثروت در سازمان‌ها ادامه می‌دهند. رضایتمندی مشتریان نیز به آن بستگی دارد که ما تا چه

میزان در مقایسه با رقبا محصول و خدمات ارزشمند و دارای کیفیت را با قیمت مناسب و در زمان مناسب به آنان عرضه می‌کنیم.

ریسک اعتباری^۱: ریسک اعتباری از این واقعیت ریشه می‌گیرد که طرف قرارداد، نتواند یا نخواهد تعهدات قرارداد را انجام دهد. ضررهای ناشی از ریسک اعتباری ممکن است قبل از وقوع نکول واقعی طرف قرارداد رخ دهند. به طور کلی تر ریسک اعتباری را می‌توان به عنوان ضرر محتمل که در اثر یک رخداد اعتباری اتفاق می‌افتد، بیان کرد.

رعایت بین منابع و مصارف: جذب منابع (سپرده‌ها) و به اندازه مصرف کردن آنها در جهت سودآوری یکی از عوامل بسیار مهم در مدیریت بانک‌ها می‌باشد یعنی منابع به صورتی مصرف شود که هم موجب سودآوری و هم موجب پاسخگویی به نیاز مشتریان و حفظ نقدینگی در شعب باشد.

۶-۱ سؤال تحقیق

پرسش اصلی این تحقیق این است که

«چه عواملی (تحت کنترل) بر سودآوری عملکرد مالی مدیریت شعب بانک نمونه تأثیر دارد؟»

۷-۱ متغیرهای تحقیق

متغیر وابسته: در این تحقیق متغیر وابسته ROA^۲ (بازده داراییها) است.

متغیر مستقل: مدیریت تسهیلات، حجم سپرده‌ها، مدیریت نقدینگی، مدیریت هزینه، ریسک اعتباری و تعادل بین منابع و مصارف به مدیریت شعب

^۱ Credit Risk

^۲ Return on Assets

۸-۱ فرضیه های تحقیق

- ۱) بین حجم سپرده‌ها و سودآوری مدیریت شعب رابطه معنی داری وجود دارد.
- ۲) بین مدیریت تسهیلات و سودآوری مدیریت شعب رابطه معنی داری وجود دارد.
- ۳) بین مدیریت نقدینگی و سودآوری مدیریت شعب رابطه معنی داری وجود دارد.
- ۴) بین ریسک اعتباری و سودآوری مدیریت شعب رابطه معنی داری وجود دارد.
- ۵) بین مدیریت هزینه و سودآوری مدیریت شعب رابطه معنی داری وجود دارد.
- ۶) رعایت تعادل بین منابع و مصارف مدیریت شعب و سودآوری رابطه معنی داری وجود دارد.

۹-۱ روش تحقیق

تحقیق حاضر از نظر هدف کاربردی و از نوع تحقیق توصیفی-همبستگی می باشد. برای مقاصد تجزیه و تحلیل‌های لازم برای آزمون فرضیه‌های این تحقیق، از روش تجزیه و تحلیل رگرسیون چند متغیره استفاده می‌گردد. برای محاسبه متغیرهای وابسته و مستقل تحقیق از اطلاعات و صورتهای مالی بانک‌ها محاسبه می‌گردد. داده‌ها و اطلاعات تحقیق عموماً از صورتهای مالی قابل کسب می باشد. بعد از جمع‌آوری داده‌ها در نرم افزار اکسل طبقه‌بندی و تجزیه و تحلیل اولیه صورت خواهد گرفت و بعد از آماده شدن داده‌ها برای تجزیه و تحلیل آماری از نرم‌افزار SPSS 20 استفاده می‌شود. روشهای آماری مورد استفاده برای تحقیق آزمون فرضیه‌ها، آزمون دوربین واتسون، آماره کولموگوروف-اسمیرنوف (K-S)، آزمون فیشر، همبستگی پیرسون، تحلیل همبستگی و تحلیل رگرسیون می باشد.

۱۰-۱ جامعه آماری و روش نمونه گیری

شرط لازم برای انجام هر تحقیقی وجود اطلاعات در دسترس می باشد. در این مطالعه تمام مدیریت شعب استانهای بانک نمونه که متشکل از ۳۳ مدیریت شعب می باشد، برای سالهای ۱۳۸۷-۱۳۹۱ مورد بررسی قرار می‌گیرد.

که برای کاهش تورش و نتیجه نآاریب بودن در داده‌ها از فرمول کوکران در نمونه گیری استفاده شده است که در مجموع از ۳۱ مدیریت شعب بانک نمونه استفاده شده است؛ در تحلیل آماری به دلیل پرت بودن یکی از استان‌ها، آن داده حذف گردید در نهایت از ۳۰ مدیریت شعب جهت نمونه گیری استفاده شده است.

۱۱-۱ قلمرو تحقیق

قلمرو موضوعی: بررسی و میزان تاثیر اهم عوامل مالی موثر تحت کنترل مدیریت(مدیریت تسهیلات، حجم سپرده‌ها، مدیریت دارایی، مدیریت نقدینگی، مدیریت هزینه، ریسک اعتباری و تعادل بین منابع و مصارف) بر سودآوری (بازده داراییها) مدیریت شعب (سرپرستی شعب استان‌های کشور) یکی از بانک‌های کشور

قلمرو زمانی: این پژوهش بر اساس داده‌های جمع آوری شده از صورتهای مالی پایان سال هر یک از مدیریت شعب بانک نمونه در بین سالهای ۱۳۸۷-۱۳۹۰ به اجرا درآمده است.

قلمرو مکانی: این پژوهش ۳۰ مدیریت شعب بانک نمونه را مورد مطالعه و بررسی قرار داده است.

۱۲-۱ روش گردآوری داده‌ها و اطلاعات

برای محاسبات مربوط به متغیرهای تحقیق حاضر که روش گردآوری آنها به صورت کتابخانه و مصاحبه می باشد که از اطلاعات و صورتهای مالی بانک نمونه استفاده شده است. بنابراین در این تحقیق روش گردآوری داده‌ها کتابخانه‌ای است.

۱۳-۱ استفاده کنندگان از نتایج تحقیق

عمده ترین بهره برداران نتایج این تحقیق عبارتند از :

۱) استفاده بانک نمونه از نتایج بدست آمده در این مطالعه

- ۲) استفاده سایر بانک‌های کشور در جهت ارزیابی عملکرد مالی استانها
- ۳) کلیه دانشجویان و محققین در حوزه های حسابداری، مالی و بانکداری

۱-۱۴ تعریف عملیاتی مفاهیم و واژه های کلیدی تحقیق

سودآوری^۱: توان شرکت یا موسسه در ایجاد درآمد کافی به گونه ای که پس از پرداخت هزینه‌های جاری، مبلغی اضافی به نام سود برای شرکت باقی بماند (رستمی، ۱۳۹۰، ص ۴۵).

عملکرد مالی^۲: حاصل سیستم اطلاعات حسابداری، گزارشهای مالی است که سود گزارش شده در آنها از اهمیت زیادی برای استفاده کنندگان برخوردار است. سرمایه گذاران با اتکا به سود حسابداری، عملکرد شرکت را ارزیابی کرده و پیش‌بینی های خود را بر آن اساس انجام می دهند (مهردی، حسینی، ۱۳۸۷، ص ۳).

بانک: موسسه‌ای خدماتی که به جمع آوری یا تجهیز سپرده های مردم و تخصیص منابع و مصرف بهینه آن در جهت سیاست‌های کلی اقتصاد کشور با ابزارهای پولی و اعتباری اقدام و همچنین موجبات تسهیل در پرداخت‌ها و انجام سایر خدمات بانکی را در چارچوب قوانین و مقررات فراهم می‌سازد (جمشیدی، ۱۳۷۹، ص ۴).

تسهیلات اعطایی: وظیفه اصلی بانک‌ها واسطه‌گری وجوه است، به این معنی که از یک‌سو وجوه را از سپرده‌گذاران دریافت کرده و از سوی دیگر، این وجوه را در قالب تسهیلات به متقاضیان پرداخت می‌کنند. دارندگان وجوه مازاد، با سپرده‌گذاری در بانک عملاً وجوه خویش را به بانک قرض داده و نرخ سود معینی دریافت می‌کنند. متقاضیان تسهیلات نیز در ازای پرداخت سود معینی از بانک‌ها قرض می‌گیرند. طبیعی است که مابه‌التفاوت بهره پرداختی به سپرده‌گذاران و سود دریافتی از گیرندگان تسهیلات، سود بانک را تشکیل می‌دهد (یزدانی و دهنوی، ۱۳۸۴).

^۱ Profitability

^۲ Financial Performance

۱-۱۵ ساختار تحقیق

این تحقیق از ۵ فصل تشکیل شده است:

فصل اول - کلیات تحقیق

فصل دوم - ادبیات، مبانی نظری و پیشینه تحقیق

فصل سوم - روش شناسی تحقیق

فصل چهارم - تجزیه و تحلیل داده‌ها

فصل پنجم - خلاصه، نتیجه گیری و پیشنهادهای تحقیق

۱-۱۶ خلاصه فصل

حوزه فعالیت بانک‌ها در سه بخش تجهیز منابع، تخصیص منابع و ارائه خدمات می باشد لذا شناسایی و بررسی سودآوری عملکرد مالی در اجرای هریک از وظایف می تواند طیفی از نقاط قوت و ضعف موجود در بانک‌ها را ارائه می‌نماید. عوامل تعیین کننده سودآوری بانک‌ها به دو گروه عوامل داخلی قابل کنترل مدیریت و عوامل بیرونی فراتر از مدیریت بانک تفکیک شده است (باقری، ۱۳۸۵، ص ۱).

در این تحقیق به اهم عوامل مالی قابل کنترل مدیریت که بر سودآوری بانک‌ها نقش دارند، پرداخته خواهد شد. مورد مطالعه این تحقیق ۳۰ مدیریت شعب بانک نمونه بوده که برای سالهای ۱۳۹۱ - ۱۳۸۷ مورد آزمون قرار گرفته است. در این تحقیق ارتباط و میزان تاثیر گذاری شش عامل (حجم سپرده، مدیریت تسهیلات، نقدینگی، ریسک اعتباری، مدیریت هزینه، تعادل بین منابع و مصارف) را بر سودآوری که با بازده داراییها (ROA) نشان داده شده با روشهای آماری آزمون فرضیه‌ها، آزمون دوربین واتسون، آماره کولموگوروف- اسمیرنوف (K-S)، آزمون فیشر، همبستگی پیرسون، تحلیل همبستگی و تحلیل رگرسیون از طریق نرم افزار SPSS 20 مورد بررسی قرار می‌دهیم.

فصل دوم

اوسات،

مبانی نظری و پیشینه تحقیق

۲-۱ مقدمه

افزایش بازدهی سرمایه‌گذاری‌های انجام شده، از مهمترین اهداف مدیران سازمان‌ها و موسسات اقتصادی محسوب می‌شود. در حقیقت، تلاش آنها بر آن است که به مطالعه اطلاعات و آمار و ارقام موجود در صورتهای مالی (که با صرف انرژی و هزینه فراوان به دست می‌آیند)، شمایی از عملکرد سازمان خویش به دست آورند و بتوانند با بررسی وضعیت حاضر و در نظر گرفتن اهداف استراتژیک و بلندمدت سازمان و همچنین با آگاهی از نقاط قوت و ضعف خویش و اتخاذ راهبردهای شایسته، موجبات بهینه‌سازی فعالیت‌ها و بهره‌جویی قابل قبول از سرمایه‌گذاری‌های انجام شده را فراهم آورند (رستمی، ۱۳۹۰، ص ۴۳).

در هر بازار که بانک‌های متعددی در آن فعالیت می‌کنند، ممکن است بعضی از بانک‌ها سریع‌تر به این اهداف دست یابند. یک بانک باید برای رقابت کارآتر، خدمات بانکی را با هزینه پایین ارائه دهد. اگر بانک نتواند در مورد کنترل هزینه و کیفیت خدمات رقابت نماید، بعید است که بتواند برای مدت طولانی در یک محیط رقابتی به بقای خود ادامه دهد. بنابراین، شناخت عملکرد یک بانک از طریق مقایسه با عملکرد بازار در طی دوره‌های متوالی، از بررسی مجدد گزارش‌های مالی مفیدتر است (جی.بارثروپ، مک نافتن، ۱۳۸۰، ص ۲).

برای درک بهتر موضوع این فصل به دو بخش مبانی نظری تحقیق و پیشینه‌ی تحقیق تقسیم بندی شده است که در بخش اول به مبانی نظری تحقیق می‌پردازیم و در بخش دوم به پیشینه‌ی تحقیق پرداخته می‌شود

مبانی نظری تحقیق

۲-۲ مقدمه

با بررسی ادبیات تحقیق و سوابق تحقیق نه تنها محقق اطلاعات و حقایق بیشتری نسبت به موضوع مورد علاقه اش بدست می‌آورد، بلکه به احتمال زیاد باعث ایجاد روشها و عقاید جدید می‌شود که می‌تواند در بهبود فرایند تحقیق موثر باشند. هدف عمده بررسی ادبیات تحقیق برقراری پیوند بین تحقیق مورد نظر با تحقیقات گذشته است و مرتبط با موضوع است (محمودی، ۱۳۹۲، ص ۷۶).

در این بخش ابتدا به تعریفی اجمالی از بانک می‌پردازیم سپس مروری بر تاریخچه بانک در جهان و ایران داشته و بانکداری حاکم در ایران (بانکداری اسلامی) را شرح می‌دهیم.

یکی از مشکلات اساسی در بین حسابداران، نداشتن شناخت کافی به صورتهای مالی بانکها و موسسات مالی است؛ در این بخش به صورت کلی، توضیحی اجمالی بر ترازنامه داشته و همچنین مروری بر اقلام تشکیل دهنده صورت سود و زیان انجام خواهد شد که لازمه بررسی عملکرد مالی بانکهاست سپس به مروری بر معیارهای سودآوری که تحت کنترل مدیریت است، پرداخته خواهد شد ضمناً به مروری بر ادبیات ارزیابی عملکرد مالی و مفاهیم آن خواهیم داشت.

۲-۳ آشنایی با مفهوم بانک

با توجه به اینکه چه تعریفی از بانک را در نظر داشته باشیم، قدمت و زمان آغاز فعالیت‌های بانکی فرق خواهد داشت. اگر بانکداری را با شروع فعالیت‌های ایجاد و انجام حواله در نظر بگیریم، آغاز فعالیت بانکداری به قرن‌ها قبل و شاید همراه با شروع و توسعه دادوستد بین انسان‌ها و جوامع انسانی بازمی‌گردد.

واژه "بانک" اصطلاح قدیمی از زبان آلمانی است (Banck) که در ایتالیا مفهوم نیمکت (Banco) از این واژه استخراج شده و از آنجا که صرافان ایتالیایی در فلورانس روی نیمکت‌هایی در نزدیکی محل‌های دادوستد قرار می‌گرفتند، این اصطلاح به معنی بانک تلقی شد. بانکداری امروزه یک پدیده از قرن هفدهم به بعد می‌باشد. (پژویان، ۱۳۸۶، ص ۶).

۲-۴ تاریخچه بانک و بانکداری

۲-۴-۱ بانک و بانکداری در جهان

بانک آمستردام: در اوایل قرن هفدهم و با تمرکز دادوستد در کشور هلند و به‌خصوص شهر آمستردام، بانک آمستردام به وسیله شهرداری این شهر در سال ۱۶۰۹ تأسیس شد. عمده فعالیت این بانک، استاندارد نمودن سکه‌هایی از فلزهای گران‌بها بود. هرچند بانک آمستردام مبادرت به ایجاد سپرده می‌نمود، ولی قانوناً مجبور به نگهداری ذخیره صد در صد از فلزات گران‌بها برای این سپرده‌ها بود. با گذشت زمان و افزایش اعتماد عمومی، بانک مبادرت به ایجاد پول (سپرده بدون پشتوانه) نمود که در نهایت به علت عدم توانایی مسوولین بانک در اداره امور سپرده‌ها این بانک ورشکست شد.

بانک سوئد: شاید بتوان بانک سوئد را اولین بانک سهامی نامید. این بانک در اواسط قرن هفدهم به منظور استفاده از سپرده‌ها و ایجاد قرضه و اعتبار آغاز به کار نمود و پس از مدت کوتاهی مبادرت به انتشار اسکناس نیز نمود. این بانک نیز به علت عدم رعایت نسبت مناسب سپرده به ذخیره ورشکسته و منحل شد. پس از انحلال بانک سهامی سوئد، فوراً بانک دیگری به صورت دولتی و بدون حق انتشار اسکناس در سوئد ایجاد شد.

بانک انگلستان: دومین بانک سهامی که به وجود آمد، بانک انگلستان با سرمایه‌ای نزدیک به یک میلیون و دوست هزار لیره بود. طبق شرایط امتیازنامه، بانک حق دریافت سپرده از اشخاص، شرکت در معاملات اسنادی مثل خرید و فروش بروات تجارتي و ایجاد قرضه بانکی را داشت. بانک انگلیس همچنین حق انتشار اسکناس نیز داشت. امتیاز اولیه بانک انگلیس بیست سال بود. این امتیاز پس از چند نوبت که تجدید شد به امتیاز دائمی تبدیل گردید. این بانک چند مرتبه دچار بحران شد، ولی توانست از عهده مشکلات برآید. ولی به‌رحال تا قبل از لغو کامل ارتباط لیره و طلا چندین بار مجبور به برهم زدن رابطه اسکناس و طلا شد. در سال ۱۹۲۳، انتشار اسکناس در انگلستان در انحصار بانک مذکور قرار گرفت.

بانک عمومی فرانسه معمولاً نام بانک عمومی فرانسه همراه با نام "جان‌لاو" می‌آید. جان‌لاو یک اسکاتلندی بود که موسس بانک عمومی فرانسه شد. او تجربیات زیادی از مسافرت و بررسی دادوستدها به دست آورده بود. او متوجه کمبود سیستم نقدینگی موجود برای انجام معاملات شده و یک سیستم پولی و اعتباری را مطرح نمود. هرچند پیشنهاد جان‌لاو در اسکاتلند مورد موافقت قرار نگرفت، ولی او با کمک یکی از درباریان فرانسه موفق به کسب اجازه تاسیس بانک عمومی فرانسه شد.

اساسنامه بانک، اجازه انتشار اسکناس قابل تبدیل و با ارزش ثابت را می‌داد. از آنجا که سکه‌های تقلبی و کم‌عیار در آن دوران رواج داشتند، اسکناس‌های انتشار یافته به وسیله جان‌لاو مورد استقبال قرار گرفت. او سپس مبادرت به تشکیل "کمپانی غرب" نمود و پس از مدت کوتاهی انحصار ضرب پول را تحصیل کرد. کمپانی غرب پس از تشکیل وابستگی شدیدی به دولت پیدا نمود، به‌طوری که اداره بسیاری از موسسات دولتی را به عهده گرفت. تداخل کار بانک و کمپانی غرب در نهایت منجر به عدم اعتماد مردم شد. از آنجایی که بانک مقدار بسیار زیادی پول بدون پشتوانه صادر نموده بود، هجوم مردم به بانک عمومی پاریس منجر به ورشکستگی این بانک و جان‌لاو شد (پژویان، ۱۳۸۶، ص ۸).

¹ John low

۲-۴-۲ بانک و بانکداری در ایران

بانکداری در ایران: هرچند که فعالیت‌های صرافی و تا حدی نیز اعتباری از زمان‌های خیلی گذشته در ایران نیز سابقه داشته است، ولی بانکداری به مفهوم جدید آن در سال ۱۸۸۷ میلادی (۱۲۶۶ شمسی) تجربه شد.

بانک جدید شرق: در سال ۱۸۸۷ میلادی بانک جدید شرق یک شعبه در تهران افتتاح نمود. پس از مدت کوتاهی شعبه‌های دیگری در شهرهای بزرگ ایران مثل تبریز، مشهد، اصفهان، شیراز، رشت و بوشهر نیز دایر گردید. به علت جدید بودن عملیات این بانک، مثل افتتاح حساب جاری و صدور چک، قبول سپرده و انجام نقل و انتقال سپرده‌ها مورد استقبال مردم قرار گرفت. این بانک به سپرده‌های دیداری و مدت‌دار بهره‌ای نیز پرداخت می‌نمود. فعالیت مهم دیگر این بانک انتشار محدود یک‌نوع حواله بود که کاملاً قابل تبدیل به طلا بود. این بانک پس از تأسیس بانک شاهنشاهی ایران منحل شد.

بانک شاهنشاهی: به موجب امتیازی در سال ۱۸۸۹ میلادی (۱۲۶۷ شمسی) که "بارون رویتر" به مدت ۶۰ سال از دولت ایران کسب نمود، بانک شاهنشاهی افتتاح شد. این بانک علاوه بر فعالیت‌های بانکی و تجارتي انحصاراً به نشر اسکناس پرداخت. بانک شاهنشاهی دریافت‌ها و پرداخت‌های دولت را نیز در داخل و خارج کشور انجام می‌داد و از پرداخت مالیات نیز معافیت داشت. بر اساس موافقت‌نامه امتیاز فوق، بانک نیز موظف بود که شش درصد از درآمد خالص خود را - که نمی‌باید از ۴۰۰۰ لیره در سال کمتر باشد - به دولت ایران پرداخت نماید. (رویتر علاوه بر انحصار بانک شاهنشاهی، امتیاز راه‌سازی، ایجاد راه‌آهن، استخراج از معادن و غیره را نیز کسب کرده بود که بابت این امتیازها شانزده درصد از سود خالص را به ایران پرداخت می‌نمود). بانک می‌باید وامی به مبلغ ۴۰۰۰۰ لیره با بهره شش درصد و به مدت ده سال به دولت ایران می‌پرداخت.

انحصار انتشار پول و صندوق‌داری دولت که به معنی انجام امور مالی دولت مثل پرداخت حقوق کارکنان دولت و غیره است، یک قدرت و اهمیت قابل توجه به بانک شاهنشاهی داده بود. به عبارت دیگر، این بانک در آن زمان تقریباً حکم بانک مرکزی را برای ایران داشت. از آنجایی که سرمایه بانک در انگلستان تادیه گردیده بود، مرکز قانونی آن در لندن قرار داشت و تابع قوانین کشور انگلستان بود، در حالی که مرکز فعالیت آن در تهران بود.

امتیاز انحصاری نشر اسکناس در سال ۱۳۰۹ از بانک شاهنشاهی بازخرید شد و این بانک تا پایان دوره امتیاز ۶۰ ساله خود به فعالیت بانکی خود ادامه داد و سپس از سال ۱۳۲۷ تا ۱۳۳۱ نیز تحت نام بانک انگلیس به کار خود ادامه داد.

بانک استقراضی ایران: روسیه تزاری نیز که در قرن گذشته رقیب انگلیس در ایران بود، به دنبال استقرار بانک شاهنشاهی در تلاش کسب امتیاز در ایران برآمد. شخصی به نام "ژاک پولیاکوف" که از اهالی روسیه تزاری بود، در سال ۱۸۹۰ میلادی (۱۲۶۹ شمسی) امتیاز تاسیس بانکی به نام "بانک استقراضی ایران" را کسب نمود. مدت امتیاز ۷۵ سال در نظر گرفته شده و این بانک نیز از پرداخت مالیات معاف بود.

بانک استقراضی ایران ابتدا به صورت یک شرکت سهامی تاسیس شد و اداره مرکزی آن در سال ۱۲۷۰ در تهران افتتاح گردید. این بانک چندین شعبه نیز در شهرستان‌های شمالی دایر نمود و به انجام عملیات تجاری پرداخت. در سال ۱۸۹۸ میلادی (۱۲۷۷ شمسی)، دولت روسیه تزاری پس از خریداری سهام بانک فوق، آن را ضمیمه بانک دولتی پترزبورگ نمود.

بانک استقراضی ایران هیچ‌وقت موفق به جلب اعتماد کامل مردم نگردید و در فعالیت‌های خود تقریباً ناموفق بود. این بانک پس از روی کار آمدن دولت بشوئیک، در روسیه به موجب عهدنامه ۱۹۲۱ میلادی (۱۲۹۹ شمسی) به دولت ایران تحویل داده شد. نام این بانک پس از تحویل به "بانک ایران" تغییر داده شد، ولی به علت مشکلات مالی که از گذشته باقی مانده بود، نتوانست به کار خود ادامه دهد و در نهایت در سال ۱۳۱۲ شمسی منحل و در بانک کشاورزی ادغام شد.

بانک سپه: اولین بانک ایرانی که افتتاح گردید، "بانک سپه" بود. این بانک در سال ۱۳۰۴ تحت نام "بانک پهلوی قشون" در جهت انجام امور مالی و به کار انداختن وجوه صندوق بازنشستگی درجه‌داران ارتش تاسیس شد. در ابتدا هدف از ایجاد این بانک انجام امور مالی ارتش بود، ولی توانست به تدریج با ایجاد شعباتی در شهرستان‌های مهم به فعالیت‌های بانکی معمولی نیز بپردازد. عملیات بانک سپه به صورت افتتاح حساب جاری، نقل و انتقال وجوه، تنزیل بیروان تجارته، ایجاد قرضه بانکی و غیره بود. این بانک در سال ۱۳۳۲ تغییر اساسنامه داد و به شکل شرکت سهامی به فعالیت‌های بانکی خود ادامه داد.

تا قبل از تاسیس بانک ملی ایران، موسسات و بانک‌های دیگری نیز به فعالیت‌های بانکی اشتغال پیدا کردند که از جمله آنها موسسه ره‌نی ایران است که بعدها در بانک ملی ادغام و به نام بانک کارگشایی موسوم شد. دیگری بانک عثمانی است که اساساً یک بانک انگلیسی و فرانسوی ایجاد شده در ترکیه بود که در سال ۱۳۰۱ چندین شعبه در ایران افتتاح نمود. بانک روس و ایران نیز یک بانک خارجی محسوب می‌شد که در سال ۱۳۰۵ برای تسهیل در مبادلات بازرگانی بین دو کشور در ایران تاسیس شد.

بانک ملی ایران: سال‌ها قبل از افتتاح بانک ملی ایران و قبل از آغاز فعالیت بانک‌های خارجی در ایران، شخصی به نام "حاج محمد حسن امینی دارالضرب" پیشنهاد فعالیت یک بانک ایرانی را با سرمایه مشترک دولت و ملت به ناصرالدین شاه نمود. این پیشنهاد مورد موافقت قرار نگرفت.

پس از آغاز مشروطیت نیز عددهای از نمایندگان برای تأمین قرضه مورد نیاز دولت، پیشنهاد تاسیس یک بانک ایرانی به نام بانک ملی را دادند که با تمام کوشش‌های انجام شده نتوانست این بانک پای گیرد.

قانون تاسیس "بانک ملی ایران" در تاریخ ۱۴ اردیبهشت ۱۳۰۶ از تصویب نهایی مجلس شورای ملی گذشت. سرمایه اصلی این بانک ۱۵ میلیون تومان تعیین شد. با توجه به اشکالاتی که در تهیه مبلغ فوق وجود داشت، طبق اساسنامه‌ای که در سال ۱۳۰۷ به تصویب رسید، سرمایه اولیه بانک دو میلیون تومان تعیین گردید.

بانک ملی ایران در ابتدای کار به پذیرش سپرده‌های دیداری و مدت‌دار، تنزیل بروات و اسناد تجاری، دادن قرضه به افراد (وام) در مقابل وثیقه و عملیات عادی بانکداری پرداخت. هر چند که بانک ملی می‌توانست به افراد عادی وام بدهد، ولی بدون اجازه مجلس شورای ملی نمی‌توانست به دولت یا شهرداری‌ها وام اعطا نماید.

پس از بازخرید حق انتشار اسکناس از بانک شاهنشاهی در سال ۱۳۰۹، این امتیاز در اسفندماه ۱۳۱۰ به بانک ملی واگذار گردید. اسکناس‌های انتشار یافته به وسیله بانک ملی از ابتدای سال ۱۳۱۱ به جریان افتاده و این بانک با حفظ وظایف خود به عنوان یک بانک تجاری عملاً به بانک مرکزی ایران تبدیل شد. فعالیت بانک ملی به سرعت گسترش یافته و صندوق‌داری دولت را نیز کاملاً به عهده گرفت. (پژویان، ۱۳۸۶، ص ۱۱).

در سال ۱۳۱۷ اساسنامه جدیدی به تصویب رسید و بر اساس تصویب‌نامه‌های بعدی، مسوولیت‌های بانک ملی افزایش یافت. از جمله این وظایف حفظ ارزش پول، حفظ موازنه ارزی، تنظیم اعتبارات کشور، نظارت بر فعالیت سایر بانک‌ها و یا به عبارت دیگر وظایف یک بانک مرکزی بود. در خردادماه ۱۳۳۹ اساسنامه جدیدی برای بانک ملی فراهم شد و وظایف آن تفکیک گردید. به دنبال تجزیه وظایف بانک ملی، بانک مرکزی ایران تشکیل گردید (پژویان، ۱۳۸۶، ص ۱۲).

بانک‌های ادغام شده پس از پیروزی انقلاب اسلامی به شرح ذیل می باشد:

ردیف	بانک‌های ادغام شده پس از انقلاب اسلامی	
	نام بانک	نوع فعالیت
۱	بانک ملی ایران	تجاری
۲	بانک سپه	تجاری
۳	بانک رفاه کارگران	تجاری
۴	بانک ملت	تجاری
۵	بانک تجارت	تجاری
۶	بانک صادرات ایران	تجاری
۷	بانک صنعت و معدن	تخصصی
۸	بانک کشاورزی	تخصصی
۹	بانک مسکن	تخصصی

جدول ۱-۲ بانک‌های ادغام شده پس از انقلاب اسلامی (رستمی، ۱۳۹۰، ص ۲۴).

۲-۵- ترازنامه بانکها

وجود اطلاعات مالی شفاف یکی از الزامات اساسی کارآیی بازار سرمایه است. اگرچه اطلاعات مالی از منابع مختلف قابل استخراج می‌باشد، اما در حال حاضر صورتهای مالی اصلی‌ترین منبع اطلاعات مالی است.

ترازنامه بانکها همانند ترازنامه شرکتهای سهامی از سه بخش عمده داراییها، بدهیها و حقوق صاحبان سهام تشکیل شده است در رابطه با ترازنامه بانکها، از آنجائیکه عمده داراییهای بانکها را تسهیلات تشکیل می‌دهند نحوه ارائه تسهیلات در تراز بانکها از اهمیت خاصی برخوردار است. کافی است کمی به تراز بانکها دقت کنیم در سمت چپ ترازنامه که بدهیها و حقوق صاحبان سهام وجود دارند سپرده های سرمایه گذاری (که اهم منابع بانکها را تشکیل می‌دهند) به تفکیک زمانهای سررسید افشاء می‌شوند به نحویکه سپرده‌های کوتاه‌مدت و بلندمدت بر اساس زمانهای سررسید در سرفصلهای حسابداری درج می‌گردند اما در سمت راست ترازنامه که تسهیلات گزارش می‌شود به تفکیک نوع عقود و بخشهای مصرفی افشاء شده است این ناهمگونی یکی از نواقص مهم در تحلیل‌های حیاتی بانکها در رابطه با مدیریت نقدینگی آنها می‌باشد. تسهیلات در ترازنامه بانکها تنها هنگامی که سررسید می‌شوند در تراز به سرفصلهای جداگانه (مطالبات سررسید گذشته، معوق و یا مشکوک الوصول) منتقل می‌شوند.

سازمان بورس و اوراق بهادار با هدف ساماندهی، حفظ و توسعه بازار شفاف، منصفانه و کارآی اوراق بهادار و با توجه به اهمیت نقش اطلاعات مالی در تصمیم‌گیری‌های سرمایه‌گذاران و در چارچوب وظایف و اختیارات قانونی خود به منظور تامین نیازهای اطلاعاتی سرمایه‌گذاران، با توجه به متفاوت بودن ماهیت فعالیت شرکت‌های پذیرفته شده در بورس، تدوین صورتهای مالی صنعت بانکداری را در دستور کار خود قرار داد (قانون بازار اوراق بهادار جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۸۴، ص ۳).

در صفحه بعد نمونه‌ای از ترازنامه بانکها که به تصویب سازمان بورس اوراق بهادار رسیده است را ملاحظه می‌نمایید؛ در ادامه به تشریح مختصری از اقلام ترازنامه بانکها و موسسات مالی پرداخته خواهد شد.

بانگ نمونه (شرکت سهامی عام)

ترازنامه

در تاریخ ۲۹ اسفند ۱۳۳۲

تجدید ارائه شده)			تجدید ارائه شده)				
۱۳۳۱/۱۲/۲۹	۱۳۳۲/۱۲/۲۹	یادداشت	۱۳۳۱/۱۲/۲۹	۱۳۳۲/۱۲/۲۹	یادداشت	داراییها	
میلیون ریال	میلیون ریال		میلیون ریال	میلیون ریال			
						بدهیها:	
---	---	۱۵	---	---	۴	موجودی نقد	
---	---	۱۶	---	---	۵	مطالبات از بانک مرکزی	
---	---	۱۷	---	---	۶	مطالبات از سایر بانکها و موسسات اعتباری	
---	---	۱۸	---	---	۷	تسهیلات اعطایی به شرکتهای عضو گروه	
---	---	۱۹	---	---	۸	تسهیلات اعطایی به سایر اشخاص	
---	---	۲۰	---	---	۹	سایر تسهیلات دریافتی	
---	---	۲۱	---	---	۱۰	اوراق مشارکت	
---	---	۲۲	---	---	۱۱	سرمایه گذارها	
---	---	۲۳	---	---	۱۲	داراییهای ثابت مشهود	
---	---	۲۴	---	---	۱۳	داراییهای نامشهود	
---	---	۲۵	---	---	۱۴	سایر داراییها	
---	---		---	---		جمع بدهیها	
						حقوق صاحبان سهام:	
---	---	۲۶	---	---		سرمایه	
---	---	۲۷	---	---		اندوخته قانونی	
---	---	۲۸	---	---		سایر اندوختهها	
-	---	۱۲-۲	---	---		مازاد تجدید ارزیابی داراییهای ثابت مشهود	
---	---		---	---		سود انباشته	
---	---		---	---		جمع حقوق صاحبان سهام	
---	---		---	---		جمع بدهیها و حقوق صاحبان سهام	
---	---	۴۴-۱	---	---	۴۴-۱	تعهدات مشتریان بابت اعتبارات اسنادی	
---	---	۴۴-۲	---	---	۴۴-۲	تعهدات مشتریان بابت ضمانتنامهها	
---	---	۴۴-۳	---	---	۴۴-۳	سایر تعهدات مشتریان	
---	---	۴۴-۴	---	---	۴۴-۴	وجوه اداره شده و موارد مشابه	

یادداشتهای توضیحی همراه، بخش جدایی ناپذیر صورتیهای مالی است.

www.iranavn.com

ترازنامه، وضعیت داراییها، بدهیها و سرمایه یک بانک را در زمانی معین نشان می‌دهد و صورتحسابی است که معمولاً در قالب فرم‌هایی نظیر گزارش‌های مالی منتشره پایان سال و یا گزارشهای ماهانه و هفتگی به منظور تهیه گزارشهای قانونی در دسترس می‌باشد. بانک‌های بزرگ بین‌المللی به منظور کنترل داخلی عملیات خود، ترازنامه روزانه‌ای را منتشر می‌کنند (جی.بارتروپ، مک‌نافتن، ۱۳۸۰، ص ۶۵).

در سمت راست ترازنامه داراییها و در سمت چپ ادعای نسبت به آن داراییها قرار گرفته است و موازنه دو طرف معادله نشان می‌دهد که افزایش یا کاهش یکی از طرفین معادله، افزایش یا کاهش طرف دیگر را در پی دارد.

ترازنامه، فهرستی از بدهکار و بستانکار حسابهای بانک در یک تاریخ معین می‌باشد که تا حدود زیادی می‌توان از صحت ثبت عملیات اطمینان داشت، اما طبقه‌بندی و تجزیه و تحلیل حسابها مثل عدم تشخیص هزینه و منظور نمودن آن به حساب دارایی را مشخص نمی‌کند.

با توجه به ترازنامه مشخص می‌شود که برخی از اقلام ترازنامه سودآور بوده و نقشی مهم‌تر نسبت به سایر اقلام دارد. به طور مثال، در بخش مصارف عملیاتی کلیه عقود اسلامی و مشارکت‌ها و سرمایه‌گذاریهای مستقیم جزء داراییهای سودآور می‌باشند همچنین در بخش مصارف غیر عملیاتی تسهیلات اعطایی از محل ذخیره ارزی و سپرده قانونی جزو اقلام سودآور می‌باشد، ولی اقلامی مانند حاشیه نقدینگی و سایر داراییها (اموال منقول و غیرمنقول) جزو اقلام سودآور طبقه‌بندی نمی‌شوند (رضانزاد، ۱۳۸۹، ص ۳).

بانک‌ها برای پاسخگویی به نیاز مشتریان خود در زمینه پرداخت وجوه بخشی از منابع را نزد خود نگهداری می‌نمایند و بخشی را در تسهیل پرداخت مشتریان خود در دستگاه‌های خودپرداز قرار می‌دهند که این وجوه در سمت راست ترازنامه بعنوان موجودی نقد منظور می‌گردد.

بخشی دیگر از منابع بعنوان سپرده‌های قانونی نزد بانک مرکزی نگهداری می‌شوند. نسبت سپرده قانونی بانکها به مانده سپرده‌ها به تفکیک نوع سپرده بشرح ذیل تعیین میشود:

بانکهای تجاری	بانکهای تخصصی	نوع سپرده
درصد	درصد	
۲۰	۱۰	سپرده های دیداری
۲۰	۱۰	سپرده قرض الحسنه پس انداز
-	۲	سپرده قرض الحسنه پس انداز مسکن بانک مسکن
۲۰	۱۰	سپرده سرمایه گذاری کوتاه مدت (شامل سپرده ویژه ۶ ماهه)
۲۰	۱۰	سپرده سرمایه گذاری یکساله
۲۰	۱۰	سپرده سرمایه گذاری دوساله
۱۰	۱۰	سپرده سرمایه گذاری سه ساله
۱۰	۱۰	سپرده سرمایه گذاری چهارساله
۱۰	۱۰	سپرده سرمایه گذاری پنج ساله

نرخ جریمه تاخیر در تودیع سپرده قانونی بانکها برابر با حداکثر نرخ جریمه بدهکار در حساب جاری بانکها نزد بانک مرکزی (در حال حاضر ۳۰ درصد در سال)، تعیین میشود (اداره مطالعات و مقررات بانکی، ۱۳۸۰).

بانکها برای حفظ اعتبار در نزد بانکهای دیگر بخشی از سپردههای خود بعنوان سپرده در بانکهای دیگر سرمایه گذاری می کنند که در قسمت مطالبات از سایر بانکها و موسسات اعتباری منظور می شود.

تسهیلات در ترازنامه به دو صورت شناسایی و منظور می شود یکی زمانی که بانکها به شرکتهای زیرمجموع و فرعی خود ارائه تسهیلات می نمایند و دیگری زمانی که تسهیلات به مشتریان خود می دهند. لازم به ذکر است بخش عمده ای از دارایی ها به تسهیلات تعلق دارد.

سرمایه‌گذاری هایی که بانک‌ها در سهام، اوراق مشارکت، املاک و مستقلات انجام می دهند در دارایی ها منظور می گردد. املاکی که بعنوان شعب، مدیریت شعب و سایر املاکی که استفاده عملیاتی از آن می شود هم در دارایی ها ثبت میشود سپرده‌های مشتریان به تفکیک نوع در قسمت بدهیهای ترازنامه شناسایی می‌گردد سپرده‌هایی که سایر بانک‌ها در بانک سپرده گذاری می نمایند هم به صورت جداگانه در قسمت بدهی به بانک‌ها و موسسات اعتباری منظور می گردند.

مالیات، ذخایر و سود سهام پرداختی در قسمت بدهیهای ترازنامه ثبت میشود همچنین مابه التفاوت سود پرداختی به سپرده‌گذاران هم در قسمت بدهیهای ترازنامه ثبت می گردد.

حقوق صاحبان سهام همانند صورتهای مالی شرکتهای سهامی که در استانداردهای حسابداری مطرح شده است، عمل می‌شود. طبق قوانین بانک مرکزی، سرمایه پایه بانکها و موسسات اعتباری عبارتند از: حاصل جمع سرمایه اصلی و سرمایه تکمیلی پس از کسور لازم می باشد

اقلام تشکیل دهنده سرمایه اصلی شامل (اداره مطالعات و مقررات بانکی، ۱۳۸۲، ص ۴۰۳).

- ❖ سرمایه پرداخت شده
- ❖ اندوخته قانونی
- ❖ سایر اندوخته ها (به جز اندوخته / ذخیره تجدید ارزیابی دارائیهای ثابت و سهام متعلق به بانک و موسسه اعتباری)
- ❖ صرف سهام
- ❖ سود انباشته (در صورت وجود زیان انباشته، این مبلغ از جمع سرمایه اصلی کسومی گردد)

اقلام تشکیل دهنده سرمایه تکمیلی شامل:

- ❖ ذخایر مطالبات مشکوک الوصول عمومی
- ❖ اندوخته / ذخیره تجدید ارزیابی دارائیهای ثابت
- ❖ اندوخته ناشی از تجدید ارزیابی سهام

و اقلام تشکیل دهنده کسورات شامل:

- ❖ سرمایه گذاری در بانکها و موسسات اعتباری دیگر که حسابهای آنها با حسابهای بانک یا موسسه اعتباری مادر تلفیق نشده است. این بند در مواردی کاربرد دارد که براساس استانداردهای حسابداری ارائه صورتهای مالی تلفیقی الزامی است.
- ❖ سرمایه گذاری در سایر بانکها و موسسات اعتباری (با صلاحدید بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران)

لازم به ذکر است مجموع سرمایه تکمیلی، حداکثر می تواند معادل سرمایه اصلی باشد و مبلغ مازاد در سرمایه پایه منظور نمی شود (اداره مطالعات و مقررات بانکی، ۱۳۸۲، ص ۴).

۲-۶ صورت سود و زیان بانکها

حساب سود و زیان با استفاده از مجموعه حسابهای درآمدی و هزینه ای تهیه می گردد که نتیجه آن، مشخص شدن سود یا زیان خالص بانک در طی دوره مربوطه می باشد. منابع درآمد بانک، از بخشهای متنوعی تشکیل می گردند که عمدتاً شامل درآمد از محل تسهیلات اعطایی و درآمد ناشی از افتتاح اعتبار اسنادی و ... می باشد. به طوری که گفته شد، بخش مهمی از درآمدهای بانک از محل تسهیلات اعطایی و از محل منابع وکالتی، یعنی انواع سپرده های سرمایه گذاری مدت دار و سهم بانک از محل سرمایه و اندوخته های بانک و سایر سپرده های مالکیتی تامین می شود، لذا بخشی از درآمد بانک جنبه مشاع دارد و ابتدا بایستی سهم سود سپرده گذاران و سهم بانک مشخص گردد و نیز سود خالص بعد از کسر مالیات بعنوان سود دوره خواهد بود این سود در بانکهای خصوصی و نیمه خصوصی پس از حسابرسی صورتهای مالی تعیین میزان سود تقسیمی که در جلسه مجمع عمومی معین می شود بین سهامداران تقسیم می شود. سود خالص بعنوان یکی از مبانی و عوامل موثر بر قیمت سهام یک بانک در بازار سرمایه کاربرد دارند.

در صفحه بعد نمونه ای از صورت سود و زیان طبق قانون بازار اوراق بهادار را ملاحظه می نمایید

بانک نمونه (شرکت سهامی عام)

صورت سود و زیان

برای سال مالی منتهی به تاریخ ۲۹ اسفند ۱۳۳۲

(جدید ارائه شده) سال ۱۳۳۱ میلیون ریال	سال ۱۳۳۲		یادداشت	
	میلیون ریال	میلیون ریال		
—	—	—	۲۹	درآمدهای مشاع:
—	—	—	۲۰	سود تسهیلات اعطایی
—	—	—		سود حاصل از سرمایه‌گذاریها و بزرگ‌گناریها
(—)	(—)	(—)	۲۱	سود علی‌الحساب بزرگ‌گناری سرمایه‌گذاری
(—)	(—)	(—)	۲۲	تفاوت سود قطعی و علی‌الحساب بزرگ‌گناری سرمایه‌گذاری
(—)	(—)	(—)		سهم سود بزرگ‌گناران
—	—	—		سهم بانک از درآمدهای مشاع (شامل حق‌الوکاله)
—	—	—		درآمدهای غیرمشاع:
—	—	—	۲۳	درآمد کارمزد
—	—	—	۲۴	نتیجه مبادلات ارزی
—	—	—	۲۵	سایر درآمدها
—	—	—		جمع درآمدها
—	—	—		کسر می‌شود هزینه‌ها:
(—)	(—)	(—)	۲۶	هزینه‌های اداری و عمومی
(—)	(—)	(—)	۲۷	هزینه مطالبات مشکوک‌الوصول
(—)	(—)	(—)	۲۸	هزینه‌های مالی
(—)	(—)	(—)		هزینه کارمزد
(—)	(—)	(—)	۲۹	سایر هزینه‌ها
(—)	(—)	(—)		سود قبل از مالیات
(—)	(—)	(—)	۲۱	مالیات
—	—	—		سود خالص
—	—	—		سود هر سهم - ریال
—	—	—		سود خالص
—	—	—		سود ثبت‌شده در ابتدای سال
(—)	(—)	(—)	۳۰	تعدیلات ستونی
—	—	—		سود ثبت‌شده در ابتدای سال - تعدیل شده
(—)	(—)	(—)	۲۲	سود سهام سال قبل - معوب مجمع
—	—	—		سود قابل تخصیص
—	—	—		تخصیص سود:
(—)	(—)	(—)	۲۷	اندوخته قانونی ^۱
(—)	(—)	(—)	۲۸	سایر اندوخته‌ها ^۱
(—)	(—)	(—)		سود ثبت‌شده در پایان سال

یادداشت‌های توضیحی همراه بخش جدائی‌ناپذیر صورتهای مالی است.

مفهوم سود حقیقی: مفهوم و متغیرهای موثر بر سودآوری در دوره‌های مختلف، مورد توجه مدیران و تحلیلگران بوده است و هنوز هم تفسیرهای گوناگونی از مفهوم سود ارائه می‌شود. سود، یکی از اقلام مهم و اصلی صورتهای مالی است. معمولاً سود بعنوان مبنایی برای تدوین سیاست پرداخت سود تقسیمی و مالیات و راهنمایی است برای سرمایه‌گذاری و از همه مهمتر، کیفیت عملکرد و معیار ارزیابی مباشرت مدیریت بر منابع یک بنگاه اقتصادی را نشان می‌دهد (رضانژاد، ۱۳۸۹، ص ۳).

مک نیل برای مفهوم سود و زیان تعریف زیر را ارائه می‌دهد:

« سود عبارتست از افزایش در خالص ثروت سهامداران، و زیان عبارتست از کاهش در خالص ثروت سهامداران. این تعریف بسیار منحصر و مفید و روشن و از دیدگاه ریاضی قابل اثبات است.»

در بیشتر مواقع، میزان سود یک بنگاه اقتصادی، معیاری برای تقسیم سود می‌باشد، در حالی که باید توجه داشت که قدرت نقدینگی و حجم انداز سرمایه‌گذاری، دو متغیر دیگر در سود تقسیمی می‌باشند. همچنین سود یک ابزار برای پیش‌بینی بودادهای اقتصادی اتی است.

قاعده کلی در صورت سود و زیان و برای بدست آوردن سود به شرح ذیل می‌باشد:

$$\text{درآمد} - \text{هزینه} = \text{سود}$$

در بانک‌ها درآمدها به دو دسته مشاع و غیر مشاع تقسیم می‌شود:

درآمد مشاع: درآمدهایی هستند که از محل سرمایه‌گذاری مشترک بین سپرده‌گذاران و نیز حق الوکاله سهم بانک و همچنین از محل درآمدهای مشترک حاصل بین بانک و وام‌گیرندگان از محل تسهیلات اعطایی بدست می‌آیند (رضانژاد، ۱۳۸۹، ص ۲).

درآمد غیرمشاع: درآمدهایی هستند که از محل ارائه انواع خدمات و کارمزدهایی که اخذ می‌شود بدست می‌آید (رضانژاد، ۱۳۸۹، ص ۲).

همانطور که گفته شد سود حاصل از تسهیلات یا همان نرخ بهره دریافتی از مشتریان در قبال اعطای تسهیلات در قسمت سود تسهیلات اعطایی منظور می‌گردد. در مورد شناسایی درآمد عقود اسلامی بر مبنای روش تعهدی در نظام بانکی کشور به روش‌های زیر باید عمل گردد (اداره مطالعات و مقررات بانکی، ۱۳۸۴):

الف- درآمد عقود فروش اقساطی، اجاره به شرط تملیک، جعاله، خرید دین و قرض الحسنه در سررسید یا پایان سال، هرکدام که زودتر باشد و همچنین درآمد حاصل از وجه التزام اقساط سررسید گذشته و معوق عقود مذکور در پایان هر دوره مالی بر اساس قرارداد قابل شناسایی است.

ب- درآمد عقود مشارکت مدنی، مضاربه، سلف و جعاله و وجه التزام مربوط به تسهیلات سررسید گذشته و معوق فوق براساس قرارداد و برآورد متکی به ضوابط داخلی بانک در پایان هر دوره مالی قابل شناسایی برای انعکاس در حسابهای بانک خواهد بود.

ج- طبق استانداردهای حسابداری در روش تعهدی لازم است به موارد زیر توجه شود:

- ❖ جریان منافع اقتصادی مرتبط با قرارداد، به درون بانک محتمل باشد.
- ❖ مبلغ درآمد موضوع قرارداد را بتوان به گونه‌ای اتکا پذیر انداز هگیری کرد.

لازم به ذکر است تاخیر و دیر کرد در باز پرداخت اقساط (وجه التزام) هم در این قسمت شناسایی و منظور می‌گردد. مبنای اخذ وجه التزام، در عقود مبادله‌ای مبلغ هر قسط می باشد به نحوی که عدم بازپرداخت هر قسط در سررسید مقرر موجب می شود تا بانک مبلغ هر قسط را پایه محاسبه وجه التزام قرار دهد. بدیهی است در صورتی که به علت عدم ایفای تعهد مشتری، کل اقساط آتی به دین حال تبدیل گردد، پایه محاسبات کل مبلغ پرداخت نشده قرارداد می باشد. در عقود مشارکتی هم از آنجایی که مشتری بانک در این عقود بدهکار بانک نمی باشد بلکه شریک آن است و عین مبلغی که از بانک دریافت می نماید (اصل سهم الشرکه بانک) کماکان متعلق به بانک می باشد، لذا هرگونه

ارزش افزوده و یا تبدیلی که بر اصل سهم شرکت بانک ایجاد شود، متعلق به بانک است. از این رو وجه التزام نسبت به مبلغ تسهیلات و فوائد مترتب بر آن قابل محاسبه می باشد (اداره مطالعات و مقررات بانکی، ۱۳۸۶).

سودهایی که در ازای سرمایه گذاری در اوراق مشارکت : سهام "املاک و ... و همچنین سود سپرده گذاریهای در سایر بانکها در قسمت سود حاصل از سرمایه گذاریها و سپرده گذاریها منظور می شود.

بانکها سودهای علی الحساب پرداختی به مشتریان خود را در (سود علی الحساب سپرده های سرمایه گذاری) ثبت می نمایند. که مبنای محاسبه این سود، برای سپرده های سرمایه گذاری کوتاه مدت بر مبنای کمترین مانده در هر روز) با رعایت شرط حداقل مانده برای دریافت سود (محاسبه و در پایان ماه پرداخت گردد. چنانچه دارنده حساسی نسبت به انستداد آن اقدام نماید، در این صورت در تاریخ انستداد حساب، سود قابل محاسبه و پرداخت خواهد بود و در مورد سپرده های سرمایه گذاری بلندمدت، چنانچه دارنده حساسی قبل از اقبضای قرارداد، نسبت به انستداد آن اقدام نماید، سود متعلقه بر مبنای تعداد کل روزهای سپرده گذاری محاسبه و پرداخت گردد (اداره مطالعات و مقررات بانکی، ۱۳۸۱).

تفاوتی که از سود کسب شده در پایان سال و سود علی الحساب پرداختی در طی سال به مشتریان داده می شود در "تفاوت سود قطعی و علی الحساب سپرده های سرمایه گذاری" منظور می گردد. سود قطعی زمانی در پایان سال به سپرده گذاران تعلق می گیرد که سود علی الحساب واریزی کمتر از سود پایان سال باشد که نهایتاً به این ما به التفاوت سود قطعی گفته و در حساب مذکور به ثبت میرسد.

درآمدهایی هستند که به صورت غیر مشاع در صورت سود و زیان شناسایی می گردند که یکی از آنها درآمد کارمزد می باشد: درآمد کارمزد به درآمدهایی تلقی می شود که در نتیجه ارائه خدمات به

مشتریان از مشتریان اخذ می‌گردد که به در امر صدور کارت- وصول چک- نقل و انتقالات غیر حضوری و اشاره نمود

بانکها با توجه به مبادلات ارزی که با شعب خود در خارج از کشور و یا خرید و فروش ارزی که جهت سرمایه‌گذاری انجام می‌دهند تفاوت‌هایی در بین نرخ‌های ارز وجود دارد که مبلغ مذکور در حساب نتیجه مبادلات ارزی منظور می‌گردد.

در بانکها درآمدهایی هستند که در گروه‌های ذکر شده در بالا قرار نمی‌گیرند که اینگونه اقلام در حساب "سایر درآمدها" ارائه می‌گردد.

هزینه‌ها در صورت سود و زیان به موارد ذیل تقسیم‌بندی می‌گردند:

۱) هزینه‌های اداری و پرسنلی: این هزینه‌ها شامل هزینه‌های حقوق و دستمزد پرسنل، کارانه‌ها، هزینه‌های اجاره، هزینه آژونمان و ... می‌باشد.

۲) هزینه مشکوک الوصول: هزینه‌های مطالبات مشکوک الوصول در این حساب ثبت و منظور می‌شود.

۳) هزینه‌های مالی: به هزینه‌هایی همچون هزینه‌های بانکی، حسابرسی و ... در این حساب منظور می‌گردد.

۴) هزینه کارمزد: این هزینه شامل خدماتی می‌باشد که به آنها هزینه انجام عملیاتی از طرف بانکها و سازمان‌های دیگر که به بانک ارائه داده شده است

۵) سایر هزینه‌ها: هزینه‌هایی که در موارد بالا قابل شناسایی نمی‌باشند در این حساب منظور می‌شوند.

پس از کسر هزینه‌ها از خالص درآمدها (سهم بانک از درآمدهای مشاع + درآمدهای غیرمشاع) سود قبل از مالیات بدست می‌آید؛ این حساب از مالیات کسر می‌شود که حاصل آن "سود خالص" می‌شود.

۷-۲ تجزیه و تحلیل صورت سود و زیان بانک‌ها

حسابداران با استفاده از روابط، نسبت‌ها، درصدها، مقایسه‌ها و تغییرات و گرایش ارقام ادوار مختلف مالی، مقایسه نسبت‌های بدست آمده یک فعالیت با استانداردهای صنعت (معدل فعالیت‌های مشابه)، نظر خود را نسبت به وضعیت، موفقیت و یا عدم موفقیت فعالیت مورد بحث به صورت گزارشی ارائه می‌دهند (رستمی، ۱۳۹۰، ص ۴۳).

تجزیه و تحلیل مالی فرآیندی است که طی آن مشخصات و ویژگیهای بازار مالی و عملیاتی واحد اقتصادی با استفاده از صورتهای مالی و سایر اطلاعات مالی مشخص می‌شود و در امر تصمیم‌گیری، استفاده کنندگان از صورتهای مالی را یاری می‌کند (رستمی، ۱۳۹۰، ص ۴۴).

۷-۲-۱ انواع تجزیه و تحلیل صورت های مالی

تجزیه و تحلیل صورت های مالی به دو گروه تجزیه و تحلیل افقی و تجزیه و تحلیل عمودی تقسیم می‌شود.

الف) تجزیه و تحلیل افقی

این نوع تجزیه و تحلیل، اطلاعات صورت های مالی را برای چند دوره مالی بر مبنای اطلاعات سال پایه بیان می‌کند و موفقیت در هر دوره مالی با مقایسه اطلاعات سنوات قبل بررسی می‌شود و خود به دو دسته صورت های مالی مقایسه ای و بررسی روند تقسیم می‌شود.

۱) صورتهای مالی مقایسه ای: به تجزیه و تحلیل صورت های مالی در دو دوره متوالی اطلاق می‌شود، تحلی لکنندگان مالی تغییر مطلق ارقام صورت های مالی و همچنین درصد تغییر از یک سال به سال دیگر را محاسبه می‌کنند، بدین ترتیب اطلاعات جامع تری از صورت های مالی استخراج می‌شود.

۲) بررسی روند: در این بررسی روند اقلام مهم مندرج در صورت های مالی با مبنای قراردادان سال پایه بررسی می‌شود به همین دلیل واحدهای تجاری در اغلب موارد ارقام مقایسه ای برای دوره‌های متوالی ۵ تا ۱۰ ساله را ارایه می‌کنند تا مقایسه های بیشتری انجام پذیرد. این

تجزیه و تحلیل اهمیت بیشتری از تحلیل صورت های مالی مقایسه ای در دو دوره متوالی دارد، زیرا دوره ها بیشتر روند ارقام را بهتر منعکس می کند، تغییر از یک دوره مالی به دوره مالی بعد ممکن است الزاماً بخشی از یک روند کلی محسوب نشود زیرا ممکن است این تغییر در شرایط غیر عادی اقتصادی با وقوع چند رویداد غیر مکرر ایجاد شده باشد، مثلاً افزایش قابل ملاحظه در سود هر سهم سال جاری ممکن است ناشی از فروش اوراق بهاداری باشد که چند سال قبل خریداری شده است، که در سال های آتی تکرار نگردد لذا مقایسه سود خالص در یک دوره ۵ ساله ممکن است این حقیقت را که افزایش سود در سال جاری در روال عادی عملیات نبوده است آشکار نماید.

ب) تجزیه و تحلیل عمودی:

در تجزیه و تحلیل عمودی تمام اطلاعات مندرج در یک صورت مالی نسبت به ارقام همان صورت مالی بررسی می شود و به دو گروه صورت های مالی استاندارد و تجزیه و تحلیل نسبتهای مالی تقسیم می شود. امروزه تاکید بسیاری بر صورتحساب سود و زیان بانکها وجود دارد، زیرا بانکداران و مقامات قانونی به عنوان اولین محک برای ارزیابی سرمایه مورد نیاز بانکها، بر سودآوری آن توجه می کنند (مدیریت توسعه فرهنگ سرمایه گذاری بورس اوراق بهادار تهران، ص ۱ و ۳).

۱) صورت های مالی استاندارد: در این نوع تجزیه و تحلیل تمام اطلاعات مندرج در یک صورت مالی خاص بعنوان درصدی از یک رقم شاخص از همان صورت مالی بیان می شود برای مثال در صورت سود و زیان تمام اقلام بر حسب درصدی از فروش بیان می شوند یا در ترازنامه بعنوان درصدی از جمع دارائیهای بیان می شوند.

۲) تجزیه و تحلیل نسبت های مالی: روابط دو یا چند رقم از یک صورت مالی را تجزیه و تحلیل نسبت های مالی گویند که امروزه بطور گسترده ای مورد استفاده قرار می گیرد. معمولاً نسبت های مالی برای ارزیابی چهار جنبه از عملیات محاسبه می شوند. این چهار جنبه عبارتند از (مدیریت توسعه فرهنگ سرمایه گذاری بورس اوراق بهادار تهران، ص ۴):

✓ نقدینگی

- ✓ فعالیت
- ✓ اهرم مالی
- ✓ سود آوری

۲-۷-۲ تجزیه و تحلیل ترازنامه

ترازنامه بانک‌ها بیانگر تغییرات مستمر در ترکیب داراییها و بدهیهاست. ترازنامه مانند تصویری است که در یک لحظه از زمان وضعیت مالی بانک را نشان می‌دهد.

سوابق استفاده از تحلیل‌های مالی، بیانگر کاربردهای مختلف نسبت‌های مالی در انواع تصمیم‌گیری‌ها بوده، ولی از نظر تنوعی مبانی آنها مورد بررسی قرار نگرفته است (رضانژاد، ۱۳۸۹، ص ۳). در ادامه به برخی از نسبت‌های مالی ترازنامه بانک‌ها اشاره خواهد شد.

الف) نسبت اعتبارات اعطایی به سپرده‌های دریافتی: این نسبت یکی از نسبت‌های کلیدی است که بسیاری از تحلیلگران صورتهای مالی بانک‌ها برای بررسی ساختار مالی بانک از آن استفاده می‌کنند. این نسبت درصدی از سپرده‌ها را که به منظور اعطای وام، اعتبار، تسهیلات عقود اسلامی و مشارکتها مصرف شده است، نشان می‌دهد.

کل تسهیلات اعطایی

 کل سپرده‌های دریافتی

تحلیلگران مالی باید این نسبت را با سایر بانک‌های مشابه مقایسه نمایند. اگر این نسبت بالاتر از میانگین صنعت باشد، بیانگر این است که بانک در اعطای اعتبارات در قالب وام، عقود اسلامی و مشارکت زیاده‌روی کرده است. در این حالت در صورتی که پایه حد اقل سپرده‌ها کاهش یابد، ممکن است بانک با مشکلات کمبود نقدینگی مواجه شود. از طرف دیگر پایین بودن این نسبت در مقایسه با میانگین صنعت نیز بیانگر این است که بانک در اعطای اعتبارات فعالی نبوده و در نتیجه مدیریت بانک تلاش لازم را به منظور افزایش بازده سهامداران به عمل نیاورده است. این حالت همچنین ممکن

است بیانگر این باشد که به علت شرایط خاص اقتصادی و یا بالا بودن نرخ سود، تقاضا برای گرفتن وام و تسهیلات از بانک کاهش یافته است که می‌توان با کاهش نرخ سود، تقاضا برای اعطای اعتبار را افزایش داد (وفادار، ۱۳۷۷، ص ۴).

ب) نسبت سرمایه به دارایی: این نسبت را می‌توان از طریق تقسیم کردن جمع حقوق صاحبان سهام به مجموع داراییها محاسبه نمود.

جمع حقوق صاحبان سهام
مجموع داراییها

سرمایه یک بانک شبکه امنیتی یا حفاظتی را تشکیل می‌دهد که به بانک امکان می‌دهد به رغم وجود مشکلات یا معضلات اقتصادی، توان بازپرداخت بدهیها را داشته باشد و به عملیات خود نیز ادامه دهد. اگر درصد سرمایه به مجموع داراییها بیش از حد پایین باشد، چنانچه روند نامطلوبی در اوضاع اقتصادی پیش آید، بانک را با خطرهای بسیاری مواجه خواهد ساخت. از طرف دیگر در صورتی که درصد سرمایه به مجموع داراییها نیز بیش از حد بالا باشد، عملاً منابع مالی صاحبان سهام در بانک بلوکه شده و بانک به منظور کسب سود و بازده مناسب برای سهامداران ناچار به افزایش نرخ اعطای تسهیلات خواهد شد (وفادار، ۱۳۷۷، ص ۵).

ج) نسبت اهرمی: این نسبت از طریق تقسیم کردن جمع بدهیها بر جمع حقوق صاحبان سهام محاسبه می‌شود. این نسبت درصدی از بدهیها را که توسط حقوق صاحبان سهام پوشش داده می‌شود، تعیین می‌کند.

جمع بدهیها
جمع حقوق صاحبان سهام

بالا بودن این نسبت ریسک سپرده‌گذاری را افزایش می‌دهد و پایین بودن آن نیز بیانگر بلوکه شدن بخشی از منابع مالی سهامداران و یا عدم موفقیت بانک در جذب سپرده‌ها می‌باشد (وفادار، ۱۳۷۷، ص ۶).

د) ترکیب سپرده‌ها: سپرده‌ها مهمترین اقلام تشکیل دهنده بخش بدهیها در ترازنامه بانک‌ها می‌باشند. ترکیب سپرده‌ها از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است زیرا مستقیما بر سودآوری بانک تاثیر می‌گذارد. در برخی موارد ممکن است درصد سپرده‌های دیداری (جاری) نسبت به کل سپرده‌ها کاهش یافته و بر حجم سپرده‌های سرمایه‌گذاری کوتاه‌مدت و بلندمدت افزوده شود. نتیجه این روند کاملا مشخص می‌باشد. به هر میزان که سپرده‌های سرمایه‌گذاری افزایش یابند هزینه تامین مالی بانک (هزینه سود پرداختی و جازیه قرض الحسنه) نیز افزایش خواهد یافت.

هر سپرده
مجموع سپرده‌ها

سپرده‌ها را می‌توان به سه دسته مجانی، ارزان و گران قیمت طبقه‌بندی کرد. سپرده‌های مجانی شامل حسابهای جاری و سایر سپرده‌های دیداری، سپرده‌های اوزان قیمت شامل سپرده سرمایه‌گذاری کوتاه‌مدت و مشابه و سپرده‌های گران قیمت شامل سپرده‌های سرمایه‌گذاری بلندمدت و مشابه می‌باشند (وفادار، ۱۳۷۷، ص ۷).

ه) رشد سپرده‌ها: سپرده‌ها منبع اصلی تامین مالی بانک‌ها به منظور اعطای اعتبار است. از این رو حسابداران باید تغییرات ماهانه، سالانه و منحنی رشد هر یک از انواع سپرده‌ها و همچنین مجموع سپرده‌ها را مورد تجزیه و تحلیل قرار دهند. فرمول محاسبه رشد سپرده‌ها به صورت زیر است:

مبلغ سپرده در ابتدای دوره - مبلغ سپرده در انتهای دوره
مبلغ سپرده در ابتدای دوره

در تجزیه و تحلیل رشد سپرده‌ها باید به نرخ تورم نیز توجه کرد. بدیهی است حداقل رشد سپرده‌ها باید بیش از نرخ تورم جامعه باشد. در صورتی که نرخ رشد سپرده‌ها کمتر از نرخ تورم باشد، عملاً حجم سپرده‌ها با توجه به ارزش واقعی واحد پول کاهش یافته است (وفادار، ۱۳۷۷، ص ۷).

و) **درصد داراییهای سودآور:** یکی از عوامل اصلی در سودآوری بانک‌ها، درصد داراییهایی است که برای بانک درآمد ایجاد می‌کند. اگرچه اسکناس و مسکوکات، موجودی نزد بانک‌های دیگر، اموال و تجهیزات و برخی داراییهای دیگر برای انجام عملیات روزمره بانک ضروری می‌باشند، لیکن به‌طور مستقیم در تولید درآمد نقشی ندارند. به‌طور کلی در بانک‌هایی که به صورت یکنواخت حجم بالایی از سود را کسب می‌کنند، داراییهای سودآور آنها معادل ۹۵ درصد مجموع داراییهای آنها می‌باشد. در بانک‌هایی که سودآوری آنها پایین تر از حد متعارف است، معمولاً داراییهای سودآور آنها کمتر از ۹۰ درصد مجموع داراییهاست.

داراییهای سودآور مجموع داراییها

توجه صرف یک تحلیلگر به نسبت دارایی سودآور به مجموع داراییها ممکن است به این نتیجه‌گیری بینجامد که مشکلات جدی در سودآوری بانک وجود دارد. حتی اگر این نتیجه‌گیری صحیح باشد، نیاز خواهد بود که عوامل دیگری که آثار پایین بودن نسبت داراییهای سودآور به مجموع داراییها را جبران می‌نمایند، در نظر گرفته شود (وفادار، ۱۳۷۷، ص ۸).

۲-۳ تجزیه و تحلیل صورت سود و زیان

امروزه تأکید بسیاری بر صورت حساب سود و زیان بانک‌ها وجود دارد، زیرا بانکداران و مقامات قانونی به عنوان اولین محک برای ارزیابی سرمایه مورد نیاز بانک‌ها، بر سودآوری آن توجه می‌کنند (وفادار، ۱۳۷۷، ص ۹).

الف) بازده میانگین داراییهای سودآور: یکی از نسبتهای مهم در تجزیه و تحلیل صورتحساب سود و زیان بانکها، نسبت بازده میانگین داراییهای سودآور است. این نسبت از طریق تقسیم کردن درآمد عملیاتی (به استثنای سود سپرده قانونی) بر میانگین داراییهای سودآور محاسبه می‌شود.

درآمد عملیاتی میانگین داراییهای سودآور

این نرخ اطلاعاتی را در مورد ریسک اعتبارات اعطایی از سوی بانک ارائه می‌کند. هرگاه این بازده نسبت به میانگین بازار و یا نسبت به سایر بانک‌های مشابه افزایش یابد، این امکان وجود دارد که بانک ریسک بیشتری را برای اعطای اعتبارات پذیرفته باشد. تجزیه و تحلیل این نسبت همچنین اطلاعاتی در مورد واکنش بانک در مدیریت ترکیب داراییهای سودآور خود در مقابل تغییر در نرخ سود بازار ارائه خواهد نمود. این امر از طریق مقایسه نرخ بازده داراییهای سودآور با تغییرات در نرخ سود تضمین شده بازار امکانپذیر خواهد بود (وفادار، ۱۳۷۷، ص ۱۰).

ب) نرخ سود پرداخت شده به سپرده‌ها: نرخ سود پرداخت شده به سپرده‌ها نقطه مقابل بازده میانگین داراییهای سودآور می‌باشد. نسبت هزینه سود تضمین شده (هزینه عملیاتی) به متوسط سپرده‌ها، میانگین نرخ هزینه تامین منابع مالی به کار گرفته شده توسط بانک را محاسبه می‌کند. این نسبت از طریق تقسیم کردن هزینه‌های عملیاتی بر میانگین سپرده‌ها محاسبه می‌شود (وفادار، ۱۳۷۷، ص ۱۰).

هزینه‌های عملیاتی میانگین سپرده‌ها

ج) تجزیه و تحلیل حاشیه سود: حاشیه سود تفاوت مطلق بین بازده میانگین داراییهای سودآور (متوسط نرخ درآمد سود کسب شده) و نرخ سود پرداخت شده به سپرده‌ها (متوسط نرخ هزینه

سود) می‌باشد. این تجزیه و تحلیل برای تعیین آثار تغییر در نرخ اعطای اعتبارات و یا جذب سپرده‌ها بر سودآوری بانک استفاده می‌شود. این تجزیه و تحلیل به دو صورت می‌تواند انجام شود (وقادار، ۱۳۷۷، ص ۱۱):

✚ از طریق تفاضل بازده میانگین داراییهای سودآور و نرخ سود پرداخت شده به سپرده‌ها

بازده میانگین داراییهای سودآور - نرخ سود پرداخت شده به سپرده‌ها

✚ از طریق تقسیم کردن تفاضل درآمدها و هزینه‌های عملیاتی بر متوسط داراییهای سودآور

تفاضل درآمدها و هزینه‌های عملیاتی

متوسط داراییهای سودآور

د) نسبت سود خالص به میانگین داراییهای سودآور: نسبت سود خالص به میانگین داراییهای سودآور مبنایی برای ارزیابی توانایی مدیریت در کسب سود خالص می‌باشد. این نسبت به‌طور گسترده‌ای برای ارزیابی عملکرد مدیریت بانک استفاده می‌شود.

سود خالص

متوسط داراییهای سودآور

وجود نسبت بالا در مقایسه با دیگر بانک‌ها و همچنین ثبات و افزایش مداوم این نسبت بیانگر توانایی بانک در افزایش رقم حقوق صاحبان سهام خود از طریق سود انباشته است. افزایش یا کاهش

سریع این نسبت به تنهایی و یا در مقایسه با سایر بانک‌ها می‌تواند نگران‌کننده باشد. از طرف دیگر وجود یک نسبت پایین و در عین حال باثبات ممکن است بیانگر این باشد که بانک با نرخ کمی کمتر از نرخ بازار اقدام به اعطای اعتبار نموده و یا با نرخ بیشتری از نرخ بازار به سپرده‌های خود سود پرداخت کرده است. این وضعیت همچنین ممکن است ناشی از تراکم نیروی انسانی و یا حجم بالای مطالبات لاوصول در بانک باشد. از سوی دیگر وجود یک نسبت بالا و همچنین باثبات ممکن است بیانگر این باشد که بانک بیش از نرخ بازار از اعتبارات اعطایی سود به دست می‌آورد و یا کمتر از نرخ بازار به سپرده‌ها سود می‌پردازد. این وضعیت همچنین ممکن است ناشی از کم بودن پرسنل بانک و در نتیجه کاهش هزینه‌های پرسنلی بانک و یا عملکرد مثبت بانک در سیاست‌های اعطای اعتبار و در نتیجه رقم اندک مطالبات لاوصول باشد (وفادار، ۱۳۷۷، ص ۱۱).

ه) هزینه‌های پرسنلی: معمولاً هزینه‌های حقوق، دستمزد و بزرگترین رقم هزینه بانک‌ها را تشکیل می‌دهد. مقایسه رقم هزینه‌های پرسنلی از طریق تقسیم آن بر میانگین سپرده‌ها، شاخصی را برای ارزیابی کارایی پرسنل به‌طور مطلق و در مقایسه با سایر بانک‌ها فراهم می‌آورد. لازم است به این نکته توجه شود بانک‌هایی که دارای شعب بیشتری می‌باشند، هزینه‌های پرسنلی بالاتری را خواهند داشت.

هزینه‌های پرسنلی

میانگین سپرده‌ها

این نسبت بیانگر این است که بانک‌ها برای جذب سپرده به چه میزان هزینه پرسنلی متحمل می‌شوند (وفادار، ۱۳۷۷، ص ۱۲).

۲-۸ ارزیابی عملکرد مالی بانک‌ها

ارزیابی عملکرد حوزه راهبردی سازمان جایی که سیاستگذاری‌ها در آنجا صورت می‌گیرد. ارزیابی عملکرد حوزه راهبردی سازمان چیزی غیر از اندازه‌گیری اثر بخشی سازمان نیست. نهایتاً ارزیابی عملکرد کل سازمان اندازه‌گیری بهره‌وری است که به اصطلاح اقتصادی بودن می‌شناسیم. ارتباط مفاهیم کارایی، اثر بخشی و اقتصادی بودن با مفهوم ارزیابی عملکرد در شکل زیر آورده شده است (خدماترادی، ۱۳۹۰، ص ۴۸).

شکل ۲-۱ ارتباط مفاهیم کارایی، اثر بخشی و اقتصادی بودن با مفهوم ارزیابی عملکرد (خدماترادی، ۱۳۹۰، ص ۴۹)

جستجوهای اولیه برای دستیابی به معیارهای ارزیابی عملکرد منجر به استفاده از اعداد و اطلاعات حسابداری در این زمینه شده است. بسیاری از معیارهای ارزیابی عملکرد، مبتنی بر مدل‌های حسابداری؛ بویژه مدل سود حسابداری گزارش شده یا سود هر سهم است. با گذشت زمان، مدیران به منظور حفظ سطح پاداش و بهبود آن، به مدیریت سود از طریق تحریف اعداد حسابداری پرداختند این موضوع باعث شده است که علیرغم آنکه برخی از شرکتها دارای وضعیت مالی مطلوبی از نظر اعداد حسابداری و معیارهای ارزیابی عملکرد مبتنی بر مدل‌های حسابداری بوده‌اند، با بحرانهای مالی از جمله کمبود نقدینگی مواجه شوند. بنابراین، معیارهای ارزیابی عملکرد مبتنی بر مدل‌های حسابداری و طرحهای پاداش مبتنی بر آنها نتوانستند در جهت منافع سهامداران و سایر گروههای برونسازمانی حرکت کنند و موجب تعدیل تضاد منافع شوند (مهدوی، حسینی، ۱۳۸۷، ص ۳).

برای رفع نارسائیهای مدل های ارزیابی عملکرد که به دلیل استفاده از اطلاعات حسابداری بوجود می آید، پژوهشگرانی مانند «سوجانن»، «استیوارت»، «باسیدور و همکاران» و «باش و همکاران» به جستجوی ارائه معیاری جدید برای ارزیابی عملکرد پرداختند. با پیدایش نظریه هایی در زمینه سود اقتصادی یا سود باقیمانده، مدلهایی به منظور محاسبه سود اقتصادی پیشنهاد شد. در این مدل ها، سود خالص عملیاتی پس از کسر مالیات و هزینه سرمایه به عنوان سود اقتصادی یا سود باقیمانده تعریف می شود. هدف اصلی بنگاهها، حفظ و افزایش ثروت سهامداران است و ارزش آفرینی برای بنگاهها تنها راه نیل به این هدف تلقی می شود. بنابراین، خلق سود و یا ارزش افزوده اقتصادی را که باعث افزایش ارزش سهام در بازار و بهبود ثروت سهامداران می شود، می توان عامل ارزش آفرینی بنگاهها تلقی کرد. بنابراین معیارهای ارزش افزوده اقتصادی، ارزش افزوده اقتصادی پالایش شده، ارزش افزوده بازار و سود باقیمانده اقتصادی در سیر تکاملی خود تلاش دارند ضمن توجه به پیچیدگیهای رفتاری مدیران، به ارزیابی عملکرد آنها و تعدیل تضاد منافع پرداخته و اطلاعات موجود در قیمت و بازده سهام را توضیح دهند (مهدوی، حسینی، ۱۳۸۷، ص ۴).

۲-۸-۱ مدلهای ارزیابی عملکرد

استفاده کنندگان گزارشهای مالی با استفاده از معیارهای مختلف، عملکرد شرکت را ارزیابی می کنند. روشهای متعددی برای ارزیابی عملکرد وجود دارد که بطور کلی می توان آنها را به دو دسته مدل های حسابداری و مدل های اقتصادی تقسیم کرد (مهدوی، حسینی، ص ۴).

۲-۸-۲ مدلهای حسابداری ارزیابی عملکرد

حاصل سیستم اطلاعات حسابداری، گزارشهای مالی است که سود گزارش شده در آنها از اهمیت زیادی برای استفاده کنندگان برخوردار است. سرمایه گذاران با اتکا به سود حسابداری، عملکرد شرکت را ارزیابی کرده و پیش بینی های خود را بر آن اساس انجام می دهند. مدیران نیز از سود برای برنامه ریزی آینده شرکت استفاده می کنند. در مدل حسابداری ارزیابی عملکرد، ارزش شرکت از حاصلضرب دو عدد بدست می آید؛ عدد اول، سود شرکت و عدد دوم، ضریب تبدیل سود به ارزش است. همانطور که پیش از این نیز بیان شد در مدل های حسابداری ارزیابی عملکرد، ارزش

یک شرکت، تابعی از معیارهای مختلفی نظیر سود، سود هر سهم، نرخ رشد سود، بازده حقوق صاحبان سهام، بازده سرمایه گذاری، جریان نقدی آزاد و سود تقسیمی است (مهدوی، حسینی، ۱۳۸۷، ص ۵).

سود حسابداری، سستی ترین معیار ارزیابی عملکرد است که برای سرمایه گذاران، سهامداران، مدیران، اعتباردهندگان و تحلیلگران اوراق بهادار از اهمیت زیادی برخوردار است. سود حسابداری که با فرض تعهدی محاسبه می شود به نظر بسیاری از پژوهشگران مانند «لین و ماخيجا»، «چن و داد» و «ورثینگتون و وست» یکی از مهمترین معیار های سنجش عملکرد محسوب می شود. با توجه به مزیت در دسترس بودن اطلاعات مورد نیاز در این مدل ها و آسانی محاسبات مربوط به آن، این گروه از معیارهای ارزیابی عملکرد به شکل گسترده ای توسط استفاده کنندگان از اطلاعات مالی، مورد استفاده قرار می گیرد. بررسیهای انجام شده توسط پژوهشگران نیز نشان می دهد که سود حسابداری و اطلاعات بدست آمده از آن، اطلاعات مفیدی را در اختیار استفاده کنندگان قرار می دهد که در تصمیم گیریهای آنها بسیار مؤثر است. در پژوهش انجام شده توسط جینگز و همکاران محتوای اطلاعاتی شکلهای مختلف سود حسابداری مورد ارزیابی قرار گرفته است که نشان می دهد سود هر سهم در تمام اشکال محاسبه خود، برای استفاده کنندگان مفید می باشد. با این حال، مدل های حسابداری (سستی) ارزیابی عملکرد دارای نارساییهای زیر است (مهدوی، حسینی، ۱۳۸۷، ص ۶):

۱. امکان تحریف و دستکاری سود از طریق انتخاب روشهای مختلف.
۲. رویه های عمومی پذیرفته شده حسابداری، عدم یکنواختی را در اندازه گیری سود در شرکتهای مختلف مجاز می کند.
۳. با تغییرات سطح قیمتها سود اندازه گیری شده با واحد پول تاریخی، تغییر می کند.
۴. به دلیل کاربرد اصل بهای تمام شده و تحقق درآمد، ارزش فروش تحقق نیافته داراییهایی که در یک دوره زمانی مشخص نگهداری شده اند، در محاسبه سود حسابداری شناسایی نمی شود. این ویژگی باعث می شود که نتوان اطلاعاتی سودمند را افشا کرد.

۵. به دلیل استفاده از روشهای مختلف پذیرفته شده برای محاسبه بهای تمام شده و روشهای مختلف برای تخصیص هزینه ها، تکیه بر سود حسابداری مبتنی بر اصل بهای تمام شده تاریخی، کار مقایسه اقلام را بسیار مشکل می سازد.

۶. تکیه بر سود حسابداری مبتنی بر اصل تحقق درآمد، اصل بهای تمام شده تاریخی و محافظه کاری باعث می شود تا اطلاعات گمراه کننده ای در اختیار استفاده کنندگان قرار گیرد.

۷. در نظر نگرفتن هزینه سرمایه.

نارساییهای بالا نشان می دهد که معیارهای حسابداری مبتنی بر سود حسابداری نمی تواند به عنوان تنها معیار و مبنای ارزیابی عملکرد مورد استفاده قرار گیرد.

۲-۸-۳ مدل‌های اقتصادی ارزیابی عملکرد

همانطور که در بخش مربوط به مدل های حسابداری ارزیابی عملکرد نیز بیان شد علیرغم کاربردهای مختلف سود حسابداری، برخی معتقد بودند که سود حسابداری معیار مناسبی برای ارزیابی عملکرد شرکت نیست؛ برای مثال، با استفاده از هر یک از روشهای مختلف ارزیابی، اندازه گیری و شناسایی موجودی کالا، مخارج پژوهش و توسعه و استهلاك داراییهای ثابت، مبلغ سود نیز متفاوت خواهد بود در حالیکه این تفاوت به دلیل نحوه عملکرد نیست؛ بلکه به دلیل استفاده از روشهای مختلف حسابداری است. معرفی معیارهای اقتصادی ارزیابی عملکرد، نتیجه تلاش پژوهشگران برای رفع نارساییهای مدل‌های مبتنی بر اعداد حسابداری است. در مدل های اقتصادی، ارزش شرکت، تابعی از قدرت سودآوری، اولویتهای موجود، سرمایه گذارهای بالقوه و ما به التفاوت نرخ بازده و هزینه سرمایه شرکت است. در بین مفاهیم متعدد، معیارهای اندازه گیری سود باقیمانده که در سالهای اخیر مطرح شده است، استفاده از ارزشهای دفتری و ارزشهای بازار در تعیین هزینه سرمایه تفاوت چشمگیری بین نتایج حاصل از آنها را موجب شده است. اندازه گیری های مختلف در مدل‌های

ارزیابی عملکرد، منجر به معیارهای متفاوتی شده که در ادامه به تشریح هر یک از آنها پرداخته می‌شود (مهدوی، حسینی، ۱۳۸۷، ص ۷).

الف) ارزش افزوده‌ی اقتصادی

ارزش افزوده اقتصادی، بعنوان مهمترین معیار ارزیابی عملکرد توسط « استرن استیوارت » در سال ۱۹۹۱ معرفی شد. این معیار ارزیابی عملکرد به این منظور ارائه و بسط داده شده است که معیاری مربوط تر و کارآمدتر از معیارهای ارزیابی عملکرد سنتی مانند سود حسابداری، برای منطبق کردن اهداف مدیران و سهامداران و سایر ذینفعان ایجاد کند. ارزش افزوده اقتصادی برابر سود پس از کسر تمام هزینه ها از جمله هزینه سرمایه است.

از آنجایی که سرمایه گذاران در قبال فراهم ساختن منابع مالی و متحمل شدن ریسک تجاری، در انتظار دریافت پاداش هستند؛ سود عملیاتی شرکت باید به منظور خلق ارزش برای سهامداران، از هزینه سرمایه فراتر برود. این موضوع که فلسفه زیربنایی ارزش افزوده اقتصادی است، از طریق رابطه زیر بیان می شود:

$$EVA_t = NOPAT_t - WACC(Capital_{t-1})$$

که در آن:

NOPAT = سود خالص عملیاتی پس از کسر مالیات در انتهای دوره t

WACC = میانگین موزون نرخ هزینه سرمایه

Capital_{t-1} = مجموع سرمایه به ارزش دفتری در ابتدای دوره t (انتهای t-1)

علیرغم بیان مزایایی برای ارزش افزوده اقتصادی نسبت به مدل های ارزیابی عملکرد مبتنی بر سود حسابداری، این مدل نیز از نظر پژوهشگران دارای نارساییهایی به شرح زیر است (مهدوی، حسینی، ۱۳۸۷، ص ۸):

۱. ارزش افزوده اقتصادی به لحاظ اینکه هزینه فرصت، منابع بکارگرفته شده را بر مبنای ارزش دفتری آنها محاسبه می کند؛ می تواند تا حدودی گمراه کننده باشد.

۲. برای تجزیه و تحلیل ارزش افزوده اقتصادی، شناسایی همه منابعی که در یک شرکت مورد استفاده قرار گرفته اند، ضروری است. بسیاری از داراییهایی که در فعالیتهای یک شرکت بکار گرفته می شود، داراییهای نامشهود هستند که شناسایی، تعیین ارزش و تعیین هزینه سرمایه برای آنها مشکل است.

۳. گاهی اوقات تجزیه و تحلیل ارزش افزوده اقتصادی غیرعملی است. به عنوان یک قاعده کلی، تجزیه و تحلیل ارزش افزوده اقتصادی برای شرکتهای تازه تأسیس و شرکتهای سرمایه گذاری مناسب نیست.

۴. مشکل دیگر ارزش افزوده اقتصادی آن است که تورم، نتایج آن را تحریف می کند و بنابراین، در طول دوره های تورمی نمی توان ارزش افزوده را برای برآورد ارزش آفرینی واقعی شرکت بکار برد.

۵. اجرای محاسبه ارزش افزوده اقتصادی هزینه بسیاری در بردارد و محاسبه آن، عملیاتی بسیار وقت گیر و پرهزینه است؛ زیرا مخارج زیادی باید صرف طراحی و اندازه گیری مؤلفه های آن شود. از طرف دیگر مدیران و کارکنان باید در مورد این معیار اندازه گیری عملکرد آموزش ببینند تا بتوانند عملکرد خود را تغییر دهند.

ب) ارزش افزوده اقتصادی پالایش شده

همانطور که در بخش گذشته آمد، یکی از نارساییهای ارزش افزوده اقتصادی، اتکای آن بر ارقام تاریخی است. هر چند که ارزش افزوده اقتصادی از اطلاعات قابل انکارتی استفاده می کند؛ اما این اطلاعات لزوماً مربوط نیستند. به عبارت دیگر، ارزش افزوده اقتصادی هزینه فرصت منابع بکار گرفته شده را بر مبنای ارزش دفتری آنها محاسبه می کند در حالیکه سرمایه گذاران انتظار بازده مبتنی بر ارزش بازار را دارند. اگر سرمایه گذاران شرکت را به ارزش بازار آن فروخته و وجوه حاصل از آن را در داراییهای با ریسکی برابر با ریسک شرکت سرمایه گذاری کنند، می توانند انتظار تحصیل بازدهی

معادل میانگین موزون هزینه سرمایه بر مبنای ارزش بازار کل شرکت و نه صرفاً ارزش دفتری سرمایه گذاری نمایش داده شده در ترازنامه شرکت را داشته باشند؛ بنابراین، هزینه سرمایه، ناگزیر باید هزینه فرصت واقعی سرمایه گذاران را منعکس کند (مهدوی، حسینی، ۱۳۸۷، ص ۱۰).

به اعتقاد باسیدور و همکاران در روش مبتنی بر ارزش افزوده اقتصادی، به منظور برآورد ارزش داراییهای بکارگرفته شده در یک شرکت، اقلام ترازنامه تهیه شده بر مبنای اصول و استانداردهای پذیرفته شده حسابداری تعدیل و اصلاح می شود. این تعدیلات اغلب شامل خالصکردن بدهیهای جاری بدون بهره با داراییهای جاری، برگشت مبلغ ناخالص سرفعلی به خالص حقوق صاحبان سهام (اضافه کردن استهلاک انباشته سرفعلی به کل داراییها)، سرمایه‌ای کردن مخارج پژوهش و توسعه و برخی از مخارج بازاریابی و سایر موارد است. همچنین سرمایه‌ای کردن اجاره‌های عملیاتی که موجب افزایش ستون بدهکار ترازنامه می شود. هدف، ارائه ترازنامه تعدیل شد‌های است که ارزش اقتصادی داراییهای بکار گرفته شده را بسیار دقیق‌تر از ترازنامه محافظه کارانه و مبتنی بر بهای تمام شده تاریخی منعکس کند (مهدوی، حسینی، ۱۳۸۷، ص ۱۱).

بعد از انجام تعدیلات بالا، ترازنامه یک شرکت حاوی ارزشهای دفتری اقتصادی است. با این حال این ترازنامه نیز هنوز نمی تواند کل ارزش شرکت؛ شامل ارزش فرصت های آینده را نشان دهد. ارزش کل شرکت عبارت از مجموع داراییهای بکار گرفته شده و ارزش فعلی خالص فرصتهای سرمایه گذاری جاری و آینده است که همچنین مساوی ارزش بازار حقوق صاحبان سهام به علاوه ارزش بازار بدهیها است. بنابراین، تفاوت بین ارزش بازار شرکت و ارزش دفتری اقتصادی داراییهای بکارگرفته شده آن نشان دهنده ارزیابی بازار از ارزش فرصت‌های سرمایه گذاری جاری و آینده شرکت است. این تفاوت را می توان یک ارزیابی از ارزش استراتژی رقابتی شرکت و تخصیص منابع آن تلقی کرد. ارزش بازار شرکت می تواند بالاتر یا پایین تر از ارزش دفتری اقتصادی داراییهای بکارگرفته شده باشد. اگر شرکت به عقیده بازار استراتژی ضعیفی را اتخاذ کند و یا فاقد منابع انسانی مورد نیاز برای اجرای یک استراتژی مطلوب و موفقیت آمیز باشد، ارزش شرکت در بازار به همان میزان پایین برآورد خواهد شد که ممکن است حتی کمتر از ارزش دفتری اقتصادی داراییهای آن

باشد. با توجه به تفاوت ذکر شده بین ارزش بازار شرکت و ارزش دفتری اقتصادی داراییهای شرکت، برای محاسبه هزینه سرمایه شرکت باید از کدام یک از این اعداد استفاده شود؟ به عبارت دیگر چه مقدار سرمایه در شرکت سرمایه گذاری شده است؟

یک اندازه گیری مناسب از عملکرد مالی باید علاوه بر میزان سود عملیاتی، به دنبال مقدار سرمایه بکارگرفته شده برای ایجاد چنین سودی نیز باشد. سرمایه گذاران و سایر تأمین کنندگان منابع مالی شرکت در فسخ قرارداد و سرمایه گذاری منابع خود در جای دیگر آزاد هستند. بنابراین، آنها باید حداقل هزینه فرصت سرمایه خود را بدست آورند. در این حالت هزینه سرمایه باید از سود عملیاتی کسر شود تا بتواند معیاری برای ارزیابی عملکرد تلقی شود. به این دلیل در محاسبه ارزش افزوده اقتصادی، هزینه سرمایه بر اساس ارزش دفتری داراییها محاسبه و از سود عملیاتی پس از کسر مالیات کسر می شود. ارزش دفتری اقتصادی داراییهای بکار گرفته شده به عنوان معیاری برای سرمایه تأمین شده در شرکت تلقی می شود. اما آیا این مبلغ به درستی مبین سرمایه استفاده شده در تولید سود عملیاتی است؟ جواب این سؤال منفی است. در ابتدای هر دوره مالی، تأمین کنندگان منابع مالی به عنوان یک گروه می توانند سهام هر شرکتی را از بازار، خریداری کنند. آنها منابع خود را در داراییهای شرکت، سرمایه گذاری می کنند و با توجه به ریسک، بازده مورد انتظاری معادل بهای میانگین موزون سرمایه بدست می آورند. با این کار، آنها فرصت سرمایه گذاری خود را از دست داده و هزینه فرصت آنها برابر بهای میانگین موزون سرمایه در ارزش بازار شرکت در ابتدای دوره است.

در صورتی که شرکتی خواهان ایجاد سود عملیاتی واقعی بیشتر باشد، باید در طی دوره مالی سود عملیاتی بیشتر از هزینه سرمایه بر مبنای ارزش بازار شرکت در ابتدای دوره و نه سود عملیاتی بیشتر از هزینه سرمایه، بر مبنای ارزش دفتری اقتصادی داراییهای بکارگرفته شده. سرمایه سهامداران و اعتباردهندگان یک شرکت نه فقط ارزش دفتری اقتصادی داراییهای بکارگرفته شده در شرکت؛ بلکه شامل ارزش بازار شرکت نیز می شود (مهدوی، حسینی، ۱۳۸۷، ص ۱۲).

۲-۴-۴ چالشهای ارزیابی عملکرد

۱. تغییرات محیطی که اغلب سالها طول می کشد تا قابل رویت شوند.
۲. تعداد زیاد نقش آفرینانی که باید برای راه حلهای اجرای موفق در نظر گرفت.
۳. اجتناب از صدمات در رفتار متغیر و عملکرد احتیاطی به سختی تشریح می شود.
۴. شاخص های مناسبی در زمینه تحقیقات علمی و تکنولوژیکی در دسترس نیست.
۵. بسیاری از خروجی های نهایی مورد انتظار برای توسعه قابل قبول به طور واضح، مشخص نشده است (مرزتی، ۱۳۸۹، ص ۴۲).

۲-۴-۵ ارزیابی مالی

این ارزیابی توسط نسبت های مالی یا گزارشات و روشهای نظیر سود و زیان، ترازنامه، بودجه بندی، تطابق بودجه، هزینه یابی بر مبنای فعالیت و ... صورت می گیرد (خدماتی، ۱۳۹۰، ص ۴۹).

۲-۴-۶ عملکرد مالی بانکها

به منظور ارزیابی عملکرد مالی یک بانک، طبقه بندی درآمدها و هزینه های بانک امری ضروری است. به منظور ارزیابی کیفیت درآمدها و شناسایی دلایل تغییرات در میزان سودآوری یک بانک مشخص از سالی به سال دیگر و نیز مقایسه عملکرد مالی بانک های مختلف؛ اطلاعات مزبور ضروری هستند. به طور معمول، اطلاعات مربوط به عملکرد مالی شامل صورت سود و زیان است که درآمدها و هزینه ها را بر اساس ماهیت یا کارکردشان در بانک گروه بندی می نماید. صورتحساب سود و زیان نیز معمولاً "شامل اقلام درآمد و هزینه بهره، حق الزحمه و کارمزد، درآمدهای غیربهره ای دیگر، هزینه های عملیاتی، افزایش هزینه ها برای پوشش زیان های اعتباری، دیگر اقلام استثنایی (فوق العاده)، هزینه های مالیاتی و درآمد خالص می شود. یادداشت های همراه صورت سود و زیان

جزئیات بیشتری را در مورد طبقات مهم درآمد و هزینه فراهم می آورند. به منظور ارزیابی میزان تحقق سودهای موردانتظار، لازم است اثر اکتسابات انجام شده و فعالیت های کاری متوقف شده در طی سال افشا شوند. ارقام و نسبت های مهم می بایست شامل بازده متوسط سرمایه، بازده متوسط دارایی ها، مابه التفاوت خالص بهره (عبارت است از خالص درآمد ناشی از نرخ بهره تقسیم بر متوسط دارایی های بهره پذیر)، و نسبت هزینه به درآمد باشند (ارجمندی نژاد، ۱۳۸۵، ص ۳۸).

اطلاعات بخش های تجاری و جغرافیایی، به تجزیه و تحلیل عملکرد گذشته و ارزیابی چشم اندازهای آتی یاری می رساند. اگر بانک نقش هر یک از مناطق و فعالیت های مختلف خود را در عملکرد کلی مالی افشا نماید کاربر اطلاعات مالی می تواند به درک بهتری از کلیت عملکرد مالی آن بانک نائل آید. به خصوص این اطلاعات به کاربران کمک می کند تا میزان تنوع در فعالیت های تجاری بانک و نیز سهم مناطق و بخش های تجاری خاصی را که ممکن است پرریسک تر از بقیه ارزیابی شوند، مورد بررسی قرار دهد. همچنین اطلاعات مزبور کمک می کند تا از اثری که تغییرات مهم بر روی کلیت یک بانک بر جای می گذارد (به عنوان مثال به دلیل اختلالات محلی)، آگاه شد (ارجمندی نژاد، ۱۳۸۵، ص ۳۹).

در مورد فعالیت های کاری بانک، مدیریت از دانش مشروحی برخوردار است که افراد خارج از آن، فاقد چنین امتیازی هستند. از این رو مدیریت می تواند هم به بازار و هم به ناظران بانکی کمک بزرگی نماید. این امر می تواند از طریق تبادل نظر پیرامون عوامل مهمی که عملکرد مالی بانک را در طی سال مزبور متاثر نموده اند، تشریح تفاوت های موجود بین عملکرد سال جاری و عملکرد سال های قبل و نیز بحث و بررسی پیرامون عواملی که به زعم آنان بر روی عملکرد مالی بانک در آینده تاثیر عمده ای خواهند داشت؛ صورت پذیرد (ارجمندی نژاد، ۱۳۸۵، ص ۳۹).

۹-۲ شناسایی معیارهای سودآوری بانکها

صورت‌های مالی محصول نهایی سیستم گزارشگری مالی است. از مهمترین اهداف تهیه صورت‌های مالی مفید بودن آن برای طیفی وسیع از استفاده‌کنندگان اعم از درون‌سازمانی و برون‌سازمانی جهت اخذ تصمیم‌های معقول است (رستمی، ۱۳۹۰، ص ۴۸).

عوامل تعیین‌کننده سودآوری بانکها به دو گروه عوامل داخلی قابل کنترل مدیریت و عوامل بیرونی فراتر از مدیریت بانک تفکیک شده است. برای تعیین و شناسایی معیارهای سودآوری ابتدا به تعریف سود و سودآوری و مفاهیم آن، اشاره خواهد شد.

۹-۲-۱ مفاهیم سود و سودآوری

- **تعریف سود:** سود یکی از معتبرترین مفاهیم در دنیای پیچیده تجارت است که شاید روزی فرا نرسد که بتوان از سود تعریفی ارائه نمود که مورد قبول همگان واقع شود در میان تعاریف گوناگونی که تا کنون برای سود مطرح گردیده، تعاریف ذیل از جامع‌ترین آنهاست:

مک نیل مفهوم سود و زیان را اینگونه تعریف می‌کند: «سود عبارتست از افزایش در خالص ثروت سهامداران، و زیان عبارتست از کاهش در خالص ثروت سهامداران. این تعریف بسیار منحصر و مفید و روشن و از دیدگاه ریاضی قابل اثبات است.» (رضانژاد، ۱۳۸۹، ص ۳)

«سود از تغییر در حقوق صاحبان سهام یا تغییر در خالص داراییهای یک واحد تجاری طی یک دوره مالی ناشی می‌گردد به بیان دقیق‌تر، سود برآیند کلیه تغییرات در حقوق صاحبان سرمایه طی یک دوره مالی، به استثنای تغییرات ناشی از سرمایه‌گذاری توسط صاحبان و توزیع منابع بین آنان باشد.» (عالی‌ور، ۱۳۷۵، ص ۱۸)

- سودآوری: توان شرکت یا موسسه در ایجاد درآمد کافی به گونه‌ای که پس از پرداخت هزینه‌های جاری، مبلغی اضافی به نام سود برای شرکت باقی بماند (رستمی، ۱۳۹۰، ص ۵۸).

طبق پاراگراف ۴۳ بیانیه شماره (۱۹ مفاهیم حسابداری)، هیئت استانداردهای حسابداری مالی بیان می‌کند اولین نقش سود اینست که عملکرد مالی دوره‌ای یک موسسه را اندازه‌گیری کند. طبق این بیانیه استفاده کنندگان صورتهای مالی استفاده‌های گوناگونی از سود می‌کنند. آنها می‌توانند عملکرد مدیریت را ارزیابی کنند، توان سودآوری شرکت را در یک افق طولانی ارزیابی کنند، سودهای آتی را پیش‌بینی کنند و مخاطرات سرمایه‌گذاری در شرکت یا اعتباردهی به آن را برآورده کنند.

بر طبق بیانیه شماره ۶ مفاهیم حسابداری مالی استفاده ارزش تعهدی در حسابداری توسط هیئت استانداردهای حسابداری مالی الزامی شده است (مشایخی، ۱۳۸۸، ص ۲)

استفاده از سود بعنوان معیاری برای اندازه‌گیری دستاوردها و همچنین نشانه‌ای از تصمیمات آتی مدیریت می‌باشد (شیاهنگ، ۱۳۸۱، ص ۱۷۹)

- نسبتهای سودآوری: این نسبتها میزان سودآوری شرکت در یک دوره را نشان می‌دهند توانایی تحصیل سود و بازده کافی سرمایه‌گذاری معیار سلامت مالی و مدیریت مؤثر شرکت است. معمولاً سرمایه‌گذاران مایل نیستند در شرکتهایی که توانایی سودآوری ضعیفی دارند سرمایه‌گذاری کنند. اعتباردهندگان نیز به اینگونه شرکتها علاقه‌ای ندارند زیرا ممکن است طلب آنها وصول نشود. برخی از نسبتهای مهمی که در نتایج عملیات شرکت را اندازه‌گیری می‌کنند به شرح زیر است: نسبت سود ناخالص، نسبت سود خالص، بازده سرمایه‌گذاری (ROI)، بازده مجموع داراییها (ROA)، بازده حقوق صاحبان سهام (ROE) (رستمی، ۱۳۹۰، ص ۴۵).

۲-۹-۲ عوامل تحت کنترل مدیریت (داخلی)

در این قسمت به برخی از عواملی که قابلیت کنترل توسط مدیریت دارد، اشاره می‌شود.

الف) سرمایه

سرمایه در اقتصاد عبارتست از حق یا علاقه صاحبان یک موسسه نسبت به دارایی موسسه مذکور. این مبلغ از کم کردن بدهیهای موسسه از جمع دارایی آن بدست می‌آید (نبوی، ص ۸).

سرمایه رکن مهم پشتوانه مالی هر بانک است که بانک را قادر می‌سازد هنگام رویارویی با مشکلات اقتصادی توانایی بازپرداخت بدهی خود را داشته باشد. نقش مهمی در ثبات مالی بانک‌ها و انگیزه‌های ریسک‌پذیری آنها ایفا می‌کند. از آنجا که تضمین نگهداری وجوه منابع سرمایه‌ی معتبر موجب کاهش ریسک‌پذیری بانک‌ها می‌گردد لذا یکی از شاخص‌های مهم ارزیابی بانک‌ها نسبت کفایت سرمایه است.

این نسبت اولین بار در سال ۱۹۸۸ توسط کمیته بازل به بانک‌های دنیا معرفی گردید. کمیته بازل آن سال مجموعه‌ای از شروط حداقل سرمایه را به بانک‌ها پیشنهاد کرد که بعدها به پیمان بازل معروف شد (حسینی، ۱۳۸۵).

در شرایط خاص اقتصادی و در زمان مقررات و آیین نامه‌های خاص، در هر کشور شرایطی ایجاد می‌شود که بانک‌ها می‌بایست کفایت سرمایه خود را افزایش دهند که در این شرایط افزایش نسبت سرمایه به دارایی آن می‌تواند باعث کاهش ریسک گردد. البته این ممکن است بانک‌ها را به پذیرش ریسک بیشتر در پرتفولیوی دارایی‌هایشان به وسیله افزایش پرداخت اعتبارات و تسهیلات و وام‌ها به امید حداکثر کردن بازده‌های مورد انتظار و افزایش درآمد بانک تحریک کند. بنابراین احتمال رابطه مثبت بین نسبت سرمایه به داراییها و سودآوری بانک می‌تواند وجود داشته باشد (باقری، ۱۳۸۵، ص ۹).

نسبت کفایت سرمایه: لزوم نگهداری مقدار مشخصی سرمایه موضوعی است که اهمیت مورد توجه بانک‌ها است. بانک‌ها واسطه وجوه هستند یعنی وجه نقد را از سپرده‌گذاران گرفته و اقدام به اعطای تسهیلات می‌نمایند در این فرایند ممکن است برخی از وام‌گیرندگان قادر بنا مایل به پرداخت وام نباشد در این صورت تنها مبلغی که بانک می‌تواند به آن تکیه کند سرمایه بانک وجود داشته باشد که ما این رابطه را نسبت کفایت می‌نامیم.

یا به عبارت دیگر نسبت سرمایه بانک به دارایی‌های توأم با ریسک آن نباید کمتر از ۸ درصد نباشد یعنی به ازای هر ۱۰۰ واحد دارایی ریسک‌پذیر با ضریب ریسک ۸ درصد معادل ۸٪ سرمایه مورد نیاز است (سباح، بیک‌محمدی، ۱۳۷۸).

کفایت سرمایه مناسب، مبنای هر سیستم بانک سالم است. کارکرد اصلی این نسبت حمایت بانک در برابر زیانهای غیرمنتظره و نیز حمایت از سپرده‌گذاران و اعتباردهندگان است. به دلیل حفاظتی که این نسبت در برابر زیانهای وارده ایجاد می‌کند نگهداری سرمایه کافی منبع اصلی اعتماد عمومی به بانک‌ها به طور اخص و به سیستم بانکی به طور اعم است به طور کلی نسبت کفایت سرمایه توانایی بانک در پاسخگویی به سپرده‌گذاران و سایر اشخاص ذینفع در بانک‌ها (خریداران اوراق مشارکت و ...) را در بحرانهای مالی، اقتصادی و سیاسی نشان می‌دهد (رستمی، ۱۳۹۱، ص ۵۱ و ۵۲).

در پژوهش حاضر مطالعه مورفی بر مدیریت شعب بانک نمونه می‌باشد؛ که به دلیل منظور نشدن سرمایه در صورتهای مالی مدیریت شعب از این عامل استفاده نشده است. سرمایه در بانک‌ها به صورت کلی و نه در قالب استانها (مدیریت شعب) منظور نمی‌گردد و فقط در صورتهای مالی که شامل کل کشور می‌باشد، در آن منظور و ارائه می‌گردد.

ب) تجهیز و تخصیص منابع:

بانک‌ها به عنوان یکی از واسطه‌های مالی کلیدی نقش مهمی در برقراری ارتباط میان دارندگان منابع پولی مازاد و گروه‌های نیازمند این منابع برای توسعه و پیش برد فعالیت‌های اقتصادی خود دارند. در واقع بانکها از یک سو منابع مازاد در دست مردم در سمت عرضه بازار پول را جمع‌آوری و سپس آن‌ها را میان بخش‌های مختلف نیازمند منابع تخصیص می‌دهد حقیقت تسهیلات پرداختی است. برای کسب این درآمد (از طریق پرداخت تسهیلات) نیاز اصلی دسترسی و در اختیار داشتن منابع پولی مناسب است. با توجه به مشخص بودن حجم منابع در بازار پول اقتصاد دستیابی به سهم بیشتر از این منابع فضای رقابتی میان بانک‌های کشور ایجاد کرده است. بانک‌ها می‌کوشند از طریق ارتقای خدمات و محصولات خود، زیباسازی شعب، افزایش کانال‌های ارتباطی با مشتریان و ارتقای

توان نیروی انسانی خود سهم بیشتری از این منابع را به دست آورند. اهمیت تجهیز منابع در فضای رقابتی میان بانک ها به نحوی است که یکی از دغدغه ها و ابعاد کلیدی مدیریت نظام بانکی تبدیل شده است. مدیران بانکی از سطح رؤسای شعبه، مدیران مناطق یا استان ها و حتی مدیران عامل بانک ها همواره نیاز دارند تا به دقت آخرین وضعیت ترکیب منابع در اختیار، تغییرات در آن ها و بررسی روندها و چرایی نوسانات را دنبال کرده و به آخرین اطلاعات در این زمینه دسترسی داشته باشند (فدایی‌نژاد و دیگران، ۱۳۹۰، ص ۵ و ۶).

بانک‌ها با افتتاح حسابهای مختلف و قبول پس اندازها، سپرده‌های کوتاه‌مدت و بلندمدت، ضمن نگهداری وجوهات بعنوان یک خدمت برای مشتریان خود، با استفاده از نیروی کار فیزیکی، اقدام به پرداخت تسهیلات، سرمایه‌گذاری مستقیم و سایر خدمات بانکی می‌نمایند. از مهمترین وظایف بانک‌ها تامین نقدینگی اشخاص حقیقی و حقوقی برای سرمایه‌گذاری در زمینه‌های مختلف و خریدهای مصرفی آنها می‌باشد (شاه‌کام، ۱۳۸۷، ص ۹۴).

کشور اصولاً سپرده‌ها خود به دو دسته اصلی سپرده‌های دولتی و سپرده‌های مردمی تقسیم بندی می‌شوند. آنچه که به عنوان منابع برای بانک‌ها اهمیت ویژه ای دارد، سپرده‌های مردمی هستند که بیش از نود درصد رسوب منابع بانک‌ها را به صورت عمومی به خود اختصاص می‌دهد. سپرده‌های دولتی عموماً شامل سپرده‌های جاری دولتی و سپرده‌های قرض الحسنه دولتی است (فدایی‌نژاد و دیگران، ۱۳۹۰، ص ۱۱).

سپرده گذاری مردم نزد بانک‌ها دارای دو جنبه بااهمیت است:

- ❖ پولی‌هایی که مردم به بانک‌ها می‌سپارند، قدرت وام دهی بانک‌ها را افزایش داده و لذا بانک‌ها می‌توانند از محل پس اندازهای جمع شده وام‌های جدید بیشتری در جهت امور اقتصادی تامین کنند.
- ❖ اهمیت افزایش سپرده‌های مردم نزد بانک‌ها در این است که وقتی مردم ترجیح دهند پول خود را نزد بانک‌ها نگهداری نمایند و کمتر برای خرج آن اقدام کنند، از

حجم پول در گردش کاسته شده که این امر باعث کاهش نرخ تورم و در نتیجه افزایش قدرت خرید مردم می گردد.

ج) نقدینگی:

مدیریت نقدینگی یکی از بزرگ ترین چالش هایی است که سیستم بانکی با آن روبرو است. دلیل اصلی این چالش این است که بیشتر منابع بانک ها از محل سپرده های کوتاه مدت تامین مالی می شود. علاوه بر این تسهیلات اعطایی بانک ها صرف سرمایه گذاری در دارایی هایی می شود که درجه نقد شوندگی نسبتاً پایینی دارند. وظیفه اصلی بانک ایجاد توازن بین تعهدات کوتاه مدت مالی و سرمایه گذاری های بلندمدت است. نگهداری مقادیر ناکافی نقدینگی بانک را با خطر عدم توانایی در ایفای تعهدات و در نتیجه ورشکستگی قرار می دهد. نگهداری مقادیر فراوان نقدینگی، نوع خاصی از تخصیص ناکارآمد منابع است که باعث کاهش نرخ سوددهی بانک به سپرده های مردم و در نتیجه از دست دادن بازار می شود.

مدیریت نقدینگی به معنی توانایی بانک برای ایفای تعهدات مالی خود در طول زمان است. مدیریت نقدینگی در سطوح مختلفی صورت می گیرد. مدیریت نقدینگی نیازمند شناسایی خطرات در معرض آن و تغییرات ناشی از متغیرهای محیطی می باشد. ریسک نقدینگی بعنوان شاخصی جهت کنترل و مدیریت نقدینگی در دست مدیران قرار می گیرد (رستمیان، بابائی، ۱۳۸۸، ص ۳).

برای داشتن مدیریت مستمر نقدینگی باید به دو مورد تاکید شود (شمس کار، فریلونی، ۱۳۸۴، ص ۷ و ۱۵):

الف- گسترش یک ساختار مدیریت ریسک نقدینگی: مدیریت مناسب ریسک نقدینگی، همراه با مدیریت انواع دیگر ریسک، برای بانک مستلزم تعیین یک راهکار است تا نسبت به نظارت موثر هیات مدیره و مدیران ارشد و نیز انجام عملیات اندازه گیری، مراقبت و کنترل ریسک نقدینگی تحت یک فرآیند صحیح اطمینان حاصل کند. پیچیدگی فرآیند مدیریت نقدینگی باید برای کلیه سطوح ریسک هایی که به بانک تحمیل می گردد، مناسب باشد.

ب- اندازه گیری و مراقبت خالص منابع نقد مورد نیاز: وجود یک فرآیند موثر اندازه گیری و مراقبت، برای مدیریت ریسک نقدینگی الزامی است. در یک سطح خیلی ابتدایی، برای مشخص کردن توان بالقوه بانک در برابر هر گونه کسری پیش رو، اندازه گیری نقدینگی، با ارزیابی کلیه جریانهای ورودی نقد در مقابل جریانهای خروجی آن انجام می‌شود. این موارد نیازهای نقد برای تعهدات زیر خط را نیز شامل می‌شود. تکنیکهایی برای اندازه گیری ریسک نقدینگی استفاده می‌شود که گستره آن از محاسبات ساده شبیه سازی ایستا، براساس دارایی های جاری بانک تا تکنیکهای مدل سازی بسیار پیچیده است. از آنجا که تمام بانک ها تحت تاثیر فضای ناشی از تغییرات اقتصادی و شرایط بازار قرار دارند، مراقبت و کنترل شرایط اقتصادی و روندهای بازار برای مدیریت ریسک نقدینگی بسیار مهم است.

د) مدیریت ریسک:

ریسک، نوعی عدم اطمینان به آینده است که قابلیت محاسبه را داشته باشد. اگر نتوان میزان عدم اطمینان به آینده را محاسبه کرد، ریسک نیست، بلکه فقط عدم اطمینان است؛ به همین جهت به دلیل محاسبه مقداری عدم اطمینان در قالب ریسک می‌توان آن را مدیریت و کنترل کرد. ریسک در زبان چینی نیز با دو علامت تعریف می‌شود که اولی به معنی خطر و دومی به مفهوم فرصت است (راعی، سعیدی، ۱۳۸۷، ص ۴۶).

ریسک عبارت است از احتمال تغییر در مزایا و منافع پیش بینی شده برای یک تصمیم، یک واقعه و یا یک حالت در آینده منظور از احتمال این است که اطمینانی به تغییرات نیست. در صورتی که اطمینان کافی نسبت به تغییرات وجود داشت، تغییرات مطمئن در چارچوب منافع و مزایای پیش بینی شده پوشش پیدا می‌کرد در حالی که عدم امکان پیش بینی ناشی از احتمالی بودن تغییرات، آن را به ریسک حاکم بر منافع و مزایا تبدیل کرده است (اداره مدیریت ریسک بانک سینا، ۱۳۸۸، ص ۲).

مدیریت ریسک فرایندی است که هدف آن کاهش امکان آثار زیان آور یک فعالیت از طریق اقدام آگاهانه برای پیش بینی حوادث ناخواسته و برنامه ریزی برای اجتناب از آنها می‌باشد.

مهمترین ریسک هایی که سیستم بانک را با آن مواجه میکند، به دسته های ذیل تقسیم بندی میشوند (اداره مدیریت ریسک بانک سینا، ۱۳۸۸، ص ۴-۲):

➤ ریسک اعتباری: ریسک مربوط به زیان های ناشی از عدم بازپرداخت یا بازپرداخت با تأخیر اصل یا فرع وام از طرف مشتری

➤ ریسک بازار: ریسک مربوط به زیان های محتمل بر دارایی های بانک براساس تغییرات و نوسانات عوامل بازار (مانند نرخ ارز، نرخ بهره، قیمت سهام و ...)

➤ ریسک عملیاتی: عموماً ناشی از اشتباهات انسانی یا اتفاقات و خطای تکنیکی تعریف می شود. این ریسک شامل تقلب (موقعیتی که معامله گر ها اطلاعات غلط می دهند)، اشتباهات مدیریتی و فرایندهای ناکافی یا ناصحیح داخل سازمان میباشد. خطای تکنیکی ممکن است ناشی از نقص در اطلاعات، پردازش معاملات، سیستم های جابه جایی یا به طور کلی هر مشکل دیگری در سطح سازمان روی می دهد، باشد. ریسک های عملیاتی ممکن است منجر به ریسک های اعتباری و بازار شوند

➤ ریسک قانونی: زمانی مطرح می شود که یک معامله از نظر قانونی قابل انجام نباشد. ریسک قانونی در کل با ریسک اعتباری مرتبط است زیرا طریقین معامله در صورت زیان در یک معامله به دنبال بستر قانونی برای زیر سؤال بردن اعتبار معامله می گردند.

➤ ریسک کفایت سرمایه: عموماً ابعاد مختلف ریسک در شرکتهای مالی به طور مستقیم یا غیر مستقیم تحت تأثیر هزینه سرمایه و میزان سرمایه است. سرمایه یکی از عوامل کلیدی در تعیین میزان امنیت بانکها و موسسات مالی و اعتباری است. سرمایه کافی در شرکتهای مالی به عنوان یک ابزار امنیتی برای سایر ابعاد ریسک در طول دوره فعالیت تجاری بانکها و موسسات است. سرمایه نقاط ضعف محتمل در سایر ابعاد مالی شرکت را جذب می کند. لذا، سرمایه مبنایی برای حفظ تامین کنندگان منابع مالی شرکت به حساب می آید.

➤ ریسک نرخ بازده: ریسک نرخ بازده عبارت است از تغییری که در ارزش اوراق قرضه ناشی از تغییر در نرخ بازده آن اتفاق م یافتد. از طرف دیگر احتمال تغییر در دریافت های آتی حاصل

از فروش یک اوراق بهادار و همچنین عدم توان پرداخت سود در آن به ریسک بازده اشاره دارد. توان تولید شرکت، تغییر در تقاضا و شرایط رقابتی، تغییر در ریسک ملی و ساختار اقتصادی، ریسک سیاسی، همه و همه می توانند سود شرکتها و به تبع آن توان پرداخت سود بیشتر به اوراق بهادار را تحت تاثیر قرار دهد. به نوعی که تمامی تغییرات احتمالی در وقایع بازرگانی، در نهایت تاثیر خود را در ریسک سهام به جا می گذارد.

➤ **ریسک نقدینگی:** ریسک نقدینگی دارایی، که با نام ریسک نقدینگی بازار محصول هم شناخته می شود، زمانی ظاهر می شود که معامله با قیمت پیش بینی شده قابل انجام نباشد (به دلیل تغییر وضعیت نسبت به زمان معامله عادی) این ریسک در بین گونه های دارایی ها و در زمان وابسته به شرایط بازار تغییر می کند. بعضی دارایی ها مانند ارز های اصلی یا اوراق قرضه، بازار های عمیقی دارند و در اغلب مواقع به راحتی با نوسان کمی در قیمت، نقد می شوند اما این امر در مورد همه دارایی ها صادق نیست. در مورد بانک ها، ریسک نقدینگی به دلیل کمبود و عدم اطمینان در میزان نقدینگی بانک ایجاد می شود. حالت دیگری که باعث افزایش ریسک نقدینگی می شود این است که بازارهایی که منابع بانک در آن ها قرار دارد دچار کمبود نقدینگی شوند. ریسک نقدینگی یا سایر ریسک های مالی مختلط است و به همین دلیل سنجش و کنترل آن با دشواری روبرو است.

➤ **ریسک پول یا نرخ ارز:** ریسک نرخ ارز عبارت است از احتمال از دست دادن اصل و فرع سرمایه به دلیل کاهش قدرت خرید پول. تورم از طرف دیگر نرخ بهره را نیز افزایش می دهد. این امر به نوبه خود موجب کاهش ارزش اوراق بهادار خواهد شد.

ه) مدیریت هزینه¹:

در تعریف ساده و اجمالی، «مدیریت هزینه اعتبار است از مجموعه اقداماتی که مدیریت برای تأمین رضایت مندی مشتریان همراه با کنترل و کاهش مستمر هزینه انجام می دهد.» تاکید سیستم مدیریت

¹ Cost Management

هزینه بر فعالیتهای بنگاه اقتصادی است. این تاکید برای دستیابی به هدف تولید محصولات و خدمات با کیفیت و با حداقل بهای تمام شده، حایز اهمیت بسیار است (رستمی، ۱۳۹۰، ص ۵۹).

یکی از عوامل داخلی که می توان انتظار داشت که یک اثر معنی دار در سودآوری داشته باشد کارآیی مدیریت هزینه می باشد ارتباط مابین هزینه و درآمد ممکن است به صورت یک رابطه مستقیم ظاهر شود. به هر حال حجم فعالیتهای تجاری بالاتر و از این رو درآمدهای بالاتر ممکن نیست مگر با هزینه های بالاتر. بنابراین به منظور دسترسی به کارآیی بالاتر بانکها در مدیریت هزینه ها کاهش هزینهها به وسیله تنوع در سطوح فعالیت بانک می تواند ضروری باشد (باقری، ۱۳۸۵، ص ۹ و ۱۰).

۲-۹-۳ عوامل خارج از کنترل مدیریت (خارجی)

عواملی هستند که خارج از کنترل مدیریت بانک قرار دارند، تعدادی از این عوامل به شرح ذیل می باشد:

الف) تورم:

افزایش سریع سطح قیمت ها همراه با نرخ بالای رشد نقدینگی طی چند سال اخیر، تورم را به یکی از عمده ترین معضل های اقتصادی کشور تبدیل کرده است. تورم عموماً ناشی از عواملی نظیر کسری های مالی (کسر بودجه) و استقراض دولت و افزایش دارائی های خارجی بوده که مهم ترین عوامل بروز تورم در اقتصاد ایران را می توان به شرح زیر بر شمرد (کریمخانی، خراسانی، ۱۳۹۱، ص ۲):

۱) تامین کسر بودجه، از طریق استقراض دولت از بانک مرکزی و به تبع آن افزایش نقدینگی، که موجب افزایش بی سابقه در تقاضای کل و تشدید فشارهای تورمی می شود.

۲) عوامل ساختاری ناشی از عدم هماهنگی های بخشی، تنگناهای زیرساختی و چسبندگی عرضه در بخش های کلیدی مانند صنعت و کشاورزی که باعث کسش ناپذیری عرضه در این بخشها گردیده است، به طوری که در شرایط رشد سریع تقاضا امکان افزایش متناسب و همزمان عرضه وجود نداشته که این امر منجر به بروز تورم می شود.

۳) افزایش قیمت حاملهای انرژی (برق، سوخت و...) ناشی از اجرای سیاست هدفمند کردن یارانه ها

۴) حذف یارانه های صنعتی و صنفی پس از اجرای سیاست های تعدیل

۵) عدم ثبات اقتصادی و افزایش ریسک مربوط به فعالیتهای مولد اقتصادی

۶) ضعف مدیریت به ویژه مدیریت ارز و کاهش ارزش پول .

تورم بعنوان یکی از اساسی ترین معضلات اقتصادی، در طول حیات اقتصادی هر کشور شناخته می شود. تورم، افزایش مداوم در سطح عمومی قیمتها یا کاهش مستمر در قدرت خرید پول یک کشور است و اساساً پدیده ای نامطلوب در اقتصاد به شمار می آید که هزینه های جدی بر جامعه تحمیل می نماید. این پدیده در سطوح بالا علاوه بر آن که نظام قیمتها را مختل می کند، موجب کاهش پس اندازها، از بین رفتن انگیزه های سرمایه گذاری، تحریک فرار سرمایه از بخش های دولتی به سمت فعالیتهای سفته بازی و در نهایت کند شدن رشد اقتصادی خواهد شد (رستمی، ۱۳۹۰، ص ۶۲).

اگر تورم کاملاً پیش بینی شده و نرخ های بهره با توجه به آن تنظیم شده باشند، در نتیجه افزایش درآمدهای آنها سریع تر از افزایش هزینه ها می شود و این یک تاثیر مثبت بر سودآوری بانک دارد. اما اگر تورم پیش بینی نشده باشد پس احتمال این وجود دارد که هزینه های بانک سریع تر از درآمدهای آن افزایش یابد و از این رو بر سودآوری تاثیر معکوس داشته باشد (بافری، ۱۳۸۹، ص ۱۱)

ب) سیاست بانک مرکزی:

سیاست پولی انبساطی و انقباضی نیز می تواند تاثیر بالقوه در سودآوری بانک داشته باشد. نرخ بهره، یکی از ابزارهای پولی است که نقش مهمی در فعالیتهای اقتصادی دارد؛ به گونه ای که حلقه ارتباطی و انتقالی سیاست پولی به بخش واقعی اقتصاد محسوب می گردد. این نرخ در نظامهای پولی متکی بر بانکداری رایج اقتصادی آزاد در قالب عرضه و تقاضا برای منابع مالی قابل استقراض و سیاست های اقتصادی بانک مرکزی تعیین می گردد. در عین حال دستیابی به محیط و شرایط اقتصاد کلان با ثبات،

نیازمند شتاب بخشیدن به رشد اقتصادی، نقش موثری بر رشد سرمایه گذاری‌ها دارد که در میان سیاست‌های پولی و مالی در ثبات بخشیدن اقتصاد، جایگاه خاص دارند (رستمی، ۱۳۹۰، ص ۶۳).

ج) تولید ناخالص داخلی (GDP):

تولید ناخالص داخلی عبارتست از کل ارزش تولیدات کالاها و خدمات در یک کشور به قیمت بازار طی یک دوره زمانی خاص (معمولاً یکسال) است. عبارتی تولید ناخالص داخلی مجموع ارزش‌های افزوده در تمامی مراحل تولید همه کالاها و خدمات تولید شده در یک کشور طی یک دوره زمانی خاص است. معمولاً درآمد سرانه بعنوان معیاری برای تعیین سطح زندگی در یک کشور بکار برده میشود درآمد سرانه بنا به تعریف برابر است با مبلغ کل تولید ناخالص داخلی تقسیم بر تعداد افراد در هر کشور. معمولاً زمانی که GDP^۱ کمتر از روند مورد انتظار باشد. سود کاهش می‌یابد و اگر GDP بیشتر از روند مورد انتظار باشد انتظار داریم که سودها افزایش یابد (رستمی، ۱۳۹۰، ص ۶۴).

د) چرخه تجاری:

در دوره رکود اقتصادی، بانک‌ها وام دادن را کاهش می‌دهند چون چنین دوره‌هایی معمولاً با افزایش ریسک همراه هستند بنابراین سود ناخالص نیز کاهش می‌یابد اما دوره رونق اقتصادی، تقاضا برای اعطای تسهیلات به طور قابل توجهی تقویت شده و سود ناخالص نیز بیشتر می‌شود. از این رو درآمدها می‌تواند سریع‌تر از هزینه‌هایی که منجر به افزایش سود می‌شوند، رشد کنند؛ در حالی که ممکن است در طول دوران رکود اقتصادی عکس این صادق باشد (رستمی، ۱۳۹۰، ص ۶۳).

ه) سهم بازار از کل شبکه بانکی:

سهم بازار می‌تواند بعنوان یک معیار رقابتی در بین بانک‌ها باشد. پس یک تغییر در سهم بازار می‌تواند در سود بالقوه بانک مؤثر باشد. معیار سپرده از کل سپرده بانک‌ها می‌تواند بعنوان معیار سهم بازار بانک بیان شود (رستمی، ۱۳۹۰، ص ۶۴).

^۱ Gross Domestic Product

پیشینه تحقیق

پیشینه پژوهش عبارتست از بررسی تحلیلی آثار صاحب نظران و پژوهشگران در یک موضوع خاص است. مرور و بررسی نوشته های موجود مانند کتاب ، مقاله، پایان نامه و سایر آثار پژوهشی از مقدمات اساسی و نخستین مراحل انجام بسیاری از پژوهش ها، از جمله پایان نامه، طرح پژوهشی و مقاله تحقیقی است (محمدی، ۱۳۹۲، ص ۷۹).

تحقیقات گوناگونی در زمینه عوامل تاثیرگذار بر سودآوری انجام شده است مورد مطالعه این تحقیقات شرکتهای تجاری، صنعتی و بانکها بوده است. در این بخش به بررسی تحقیقات داخلی و خارجی که در زمینه عوامل مؤثر بر سودآوری بانکها انجام شده است؛ می پردازیم.

۲-۱۰ تحقیقات داخلی

برائعلی ابویسانی، ۱۳۷۸

او در پایان نامه‌ی خود تحت عنوان « بررسی راهکارهای افزایش سودآوری نظام بانکی کشور» (مورد پژوهی : بانک ملت) « عملکرد بانک ملت در طی ۱۲ سال مورد بررسی قرار داده است که نشان داد تسهیلات تکلیفی و کوتاه مدت اثر معکوس بر سودآوری دارد و بین سپرده های کوتاه مدت با سودآوری رابطه معنی دار و مثبت وجود دارد همچنین تسهیلات تکلیفی را به عنوان عامل کاهش

دهنده سود شناسایی و پیشنهاد شده است که تسهیلات تکلیفی پرداخت نشود و در صورت پرداخت روش آن تغییر کند و دیگر اینکه تورم به عنوان نرخ پایه بهره اعمال گردد و علاوه بر آن چند درصد به عنوان سود با توجه به مدت از گیرندگان تسهیلات دریافت و به سپرده‌گذاران پرداخت شود.

حسن باقری، ۱۳۸۵

ایشان در مقاله ای تحت عنوان «تحلیل عوامل مؤثر بر سودآوری بانک‌های تجاری»، بانک رفاه را در سالهای ۱۳۸۰-۱۳۶۲ با استفاده از یک مدل خطی رگرسیونی مورد بررسی و تجزیه و تحلیل قرار داده است؛ یافته‌های این تحقیق نشان داده است که مدیریت کارای هزینه‌ها یکی از توزیع‌گرهای با معنی برای سودآوری بالای بانک می باشد. علاوه بر آن دارایی‌های کنترل‌شده و مدیریت تعهدات همچنین تاثیر با معنی در سودآوری دارند. در میان عوامل بیرونی رشد اقتصادی نیز اثر مثبتی بر سودآوری بانک دارد و از طرف دیگر نرخ تورم با یک معنی‌داری پایین اثر معکوسی بر سودآوری داشته است.

منوچهر نبی و همکاران، ۱۳۸۸

در مقاله‌ای تحت عنوان «مطالعه تطبیقی بانکداری اسلامی و متعارف در ایران و مالزی» (با رویکرد سودآوری) در این مطالعه نمونه آماری آن هفت بانک بدون ربای ایران (ملی، کشاورزی، توسعه صادرات، تجارت، ملت، پارسیان و اقتصاد نوین)، و چهار بانک اسلامی مالزی (بانک معاملات مالزی، CIMB، Hong Leong Islamic، BMB، Islamic CIMB، و هفت بانک متعارف مالزی (Am، EON Bank، Public Bank، RHB، Hong Leong، CIMB، Alliance Bank، Bank) طی سالهای ۲۰۰۳-۲۰۰۸ است. این مطالعه در مرحله اول با ذکر شاخص‌های مرکزی و پراکندگی آماری (آمار توصیفی) متغیرهای مستقل و وابسته ۳ مدل رگرسیونی خطی به مقایسه سه نظام بانکداری پرداخته و سپس با روش حداقل مربعات معمولی در قالب الگوی پانل دیتا به تخمین ضرایب هر یک از این سه مدل (ROA، ROE و NIM) می پردازد. در نهایت نتایجی که می توان از این مطالعه گرفت حاکی از برتری مطلق شاخص‌های سودآوری در بانکداری متعارف مالزی در خصوص متغیرهای نسبت تسهیلات به دارایی‌ها و نسبت

هزینه های غیر بهره ای به کل دارایی ها (هزینه های فناوری های نوین) نسبت به سایر رقبای بانکی خود است. این در حالی است که ارزش دارایی های بانک های اسلامی مالزی که معر ف اندازه بانک هاست بر سودآوری آنها تاثیر مثبت و معناداری داشته که در مورد بانک های ایرانی چندندان صادق نیست.

فریبا رستمی، ۱۳۹۰

تحقیق داخلی دیگر، توسط فریبا رستمی با عنوان «بررسی عوامل داخلی مؤثر بر سودآوری شعب بانک کشاورزی»، به بررسی شعب استان کردستان بین سالهای ۱۳۸۹-۱۳۸۷ پرداخته است؛ در این پژوهش بازده دارایی ها به عنوان متغیر وابسته و متغیرهای مستقل تحقیق عبارتند از: نوع و میزان سپرده ها، نوع و میزان تسهیلات، شاخص های مدیریت نقدینگی، مدیریت هزینه، مدیریت ریسک اعتباری، انحراف از منابع و مصارف، اندازه، موقعیت جغرافیایی شعب، تعداد کارکنان، تحصیلات کارکنان، متوسط سن و سابقه کار کارکنان می باشد که نتایج این تحقیق حاکی از آن است که مدیریت هزینه ها، مدیریت نقدینگی و مدیریت ریسک اعتباری در مقایسه با سایر متغیرها از یک ارتباط مثبت و معنی دار بسیار قوی با متغیر سودآوری برخوردار می باشد.

رویا دارابی و علی مولایی، ۱۳۹۰

در تحقیق دیگری تحت عنوان «اثر متغیرهای نقدینگی، تورم، حفظ سرمایه، تولید ناخالص داخلی بر سودآوری بانک ملت» به بررسی بانک ملت در سالهای ۱۳۸۸-۱۳۸۴ پرداخته است که بصورت ماهیانه از فروردین ۱۳۸۴ تا اسفند ماه ۱۳۸۸ مورد تجزیه و تحلیل قرار داده است که در این تحقیق روابط معنی دار بودن چهار عامل نقدینگی، تورم، حفظ سرمایه، تولید ناخالص داخلی را بر سودآوری مورد بررسی قرار داده است؛ که نتایج این تحقیق بین سودآوری و نقدینگی رابطه معنی داری وجود دارد و در ارتباط با حفظ سرمایه و تولید ناخالص اظهارنظری نشده و همچنین ارتباط تورم و سودآوری را در این مقاله رد کرده است.

۲-۱۱ تحقیقات خارجی

استینر و هیوونیرس (Steinher, Huveneers, 1994)

آنها در مطالعه خود تحت عنوان «عملکرد متفاوت مقررات موسسه مالی: شواهد تجربی» به مطالعه عملکرد ۸۸ بانک پرداختند که به بررسی دو قطب از سیستم‌ها که یکی براساس بانک و دیگری بر اساس بازار بوده است آنها در تحقیق خود مابین بانک‌های عمومی و بانک‌های تخصصی فرق گذاشتند و اثرات متغیرهای ساختاری و قوانین و مقررات را در تغییرپذیری عملکرد بانک مورد بررسی قرار دادند؛ نتایج بدست آمده در این مطالعه حاکی از آن بود که بانک‌های عمومی با نظارت و کنترل و ظرفیت بالا در جمع‌آوری اطلاعات می‌توانند به مبادله بهینه ریسک و بازده دست یابند و همچنین بر اساس مطالعات تجربی نیز دریافتند، ارتباط رشد اقتصادی با متغیرهای مالی نشان می‌دهد این متغیرها بسیار بااهمیت می‌باشند.

گرو، استان‌تون و موگام (Guru, Staunton, Mugam, 1999)

در مطالعه‌ای دیگر تحت عنوان «تحلیل عوامل تعیین‌کننده سودآوری در بانک‌های تجاری مالزی» به بررسی نمونه‌ای ۱۷ بانک کشور مالزی پرداخته که نتایج بدست آمده از تحقیقات نشان داد که در میان عوامل داخلی مدیریت تعهدات یک توزیع‌گر با معنی‌داری بالا در سودآوری بانک‌ها بود و در میان عوامل بیرونی نرخ بهره بازار اثر معکوس و نرخ تورم اثر مثبتی در سودآوری بانک‌ها داشته است.

بن ناکورا (Ben Naceur, 2003)

در مطالعه‌ای که تحت عنوان «عوامل تعیین‌کننده سودآوری صنعت بانکداری تونس» که به بررسی سودآوری ۱۰ بانک اصلی سپرده‌پذیر در تونس در سالهای ۲۰۰۰-۱۹۸۰ میلادی پرداخته شده است. نتایج این مطالعه حاکی از آن است که در میان عوامل داخلی سرمایه زیاد، هزینه‌های بالاسری و میزان وام‌های بانکی اعطا شده به مشتریان تاثیر مستقیم بر افزایش سودآوری و حاشیه سود خالص دارند و اندازه اثر منفی و با معنی بر حاشیه سود خالص بانک‌ها دارد و شاخص‌های اقتصاد کلان یعنی تورم و GDP بر حاشیه‌ی بهره خالص و سودآوری اثر مهمی ندارند و از میان این شاخص‌های مربوط به

ساختار مالی، تمرکز به رقابت آزاد اثر مثبت کمتری بر سودآوری و حاشیه سود خالص بانک‌ها دارد و شاخص توسعه بازار سهام اثری مثبت بر سودآوری بانک‌ها دارد.

بشیر و حسن (Kabir, Bashir, 2004)

بر اساس مطالعه صورت گرفته تحت عنوان «عوامل تعیین کننده سودآوری بانکداری اسلامی» که بر مبنای ترازنامه و گزارشات درآمدی ۴۳ بانک اسلامی در ۲۱ کشور در سالهای ۲۰۰۱-۱۹۹۴ می باشد. متغیرهای به کار رفته در این پژوهش شامل معیارهای اقتصادی، متغیرهای مالی و متغیرهای سطح کشور می باشند. شاخص های سودآوری مطرح در این تحقیق نیز عبارتند از بازده دارایی ها، نسبت سود قبل از کسر مالیات به کل دارایی ها، بازده سرمایه صاحبان سهام و حاشیه سود غیربهره‌ای. نتایج به دست آمده نشان می دهد که معیار سودآوری با افزایش نسبت سرمایه، رابطه مستقیم و با افزایش نسبت وام رابطه معکوس دارد. با افزایش نسبت سرمایه به کل دارایی ها، حاشیه سودآوری بانک بالا می رود اما با افزایش نسبت وام به تولید ناخالص داخلی، حاشیه سود پایین می آید.

آتانساکلو و همکاران (Athanasoglou, 2008)

ایشان در پژوهشی تحت عنوان «عوامل تعیین کننده سودآوری بانک ویژه بانک، ویژه صنعت و ویژه اقتصاد کلان» که بین سالهای ۲۰۰۱-۱۹۸۵ صورت گرفته است که نتایج نشان دهنده متغیرهای سرمایه، رشد بهره‌وری، مدیریت هزینه با سودآوری رابطه مثبت دارند در این میان متغیر تورم پیش بینی شده به علت اعمال کاهش نرخ سود سپرده ها قبل از کاهش نرخ سود وام‌ها رابطه مثبت با سودآوری دارد و متغیرهای اندازه و مالکیت بانک تأثیر چندانی بر سودآوری بانک ندارند. متغیرهای ویژه صنعت تأثیر قابل توجهی بر سودآوری ندارند. اما متغیر ریسک اعتباری رابطه منفی و قابل توجهی با سودآوری با سودآوری بانک دارد. تأثیر دوران اقتصادی نامتقارن می باشد و تنها زمانی که رشد بیشتر از روند آن باشد تأثیر مثبت بر سودآوری بانک دارد.

در مقاله خود تحت عنوان «عوامل داخلی موثر بر سودآوری بانک شهر» به عوامل داخلی اثر گذار بر سودآوری بانک شهر در سالهای ۲۰۰۹-۲۰۱۲ پرداخته‌اند که روش پژوهش آنها، روش تست توصیفی از نوع همبستگی و از فرضیه با بررسی همبستگی و رگرسیون بود که عوامل مبلغ سپرده، پرداخت تسهیلات، مدیریت ریسک اعتباری، مدیریت هزینه و میزان نقدینگی را بعنوان متغیر مستقل در نظر گرفته است که نتایج این مطالعه حاکی از، یک رابطه مستقیم بین سود دهی بانک ها با مدیریت ریسک اعتباری و مدیریت هزینه و رابطه معکوس بااهمیتی بین سود دهی و میزان سپرده، پرداخت وام، و میزان نقدینگی و وجود دارد.

۲-۱۲ خلاصه فصل

این فصل به دو بخش مبانی نظری تحقیق و پیشینه‌ی تحقیق تقسیم بندی شد؛ در بخش اول ابتدا مفهومی از بانک و تاریخچه‌ای از آن مطرح گردید سپس به ترازنامه و صورت سود و زیان که به ترتیب نشان‌دهنده وضعیت مالی و عملکرد مالی بانک است، اشاره شد و با توجه به قوانین بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران و سازمان بورس اوراق بهادار به توضیح اجمالی اقلام تشکیل دهنده آنها پرداختیم در ادامه به روشهای تجزیه و تحلیل صورتهای مالی بانکها و برخی از نسبتهای مهم در ترازنامه و صورت سود و زیان مطرح گردید. در قسمت بعد در رابطه با ارزیابی عملکرد مالی بانکها و مدل‌های حسابداری و اقتصادی اشاره شد و نهایتاً در بخش اول به شناسایی معیارهای سودآوری که شامل مفاهیم سود و سودآوری، عوامل تحت کنترل مدیریت و عوامل خارج از کنترل مدیریت اشاره شد.

در بخش دوم مروری بر تحقیقات داخلی و خارجی انجام شده داشتیم که برخی از این تحقیقات به عوامل داخلی و برخی بر عوامل خارجی مورد مطالعه قرار گرفته است؛ همچنین لازم به ذکر است تحقیقاتی هم بر عوامل داخلی و هم بر عوامل خارجی تاکید داشته و مورد تحقیق قرار داده‌اند. اهم عواملی که در این تحقیقات مورد آزمون قرار گرفته‌اند شامل حجم سپرده، تسهیلات، ریسک اعتباری، نقدینگی، سرمایه، مدیریت هزینه، تورم، تولید ناخالص داخلی (GDP) می‌باشد.

فصل سوم

روش‌شناسی تحقیق
www.iranavn.com

۳-۱ مقدمه

تحقیق می‌تواند به عنوان فعالیتی نظامند و سازمان یافته برای بررسی مشکلی خاص که مستلزم راه حلی است، تعریف شود. انتخاب و اتخاذ یک روش علمی صحیح برای دستیابی به نتایج علمی و کاربردی در تحقیق از اهمیت زیادی برخوردار می‌باشد. مسلم است که روش‌شناسی صحیح یک تحقیق، اصل و اساس تحقیق را شکل می‌دهد که بدون توجه به آن، نتایج پژوهش تحقیق حاصلی برای محقق و دیگر پژوهشگران نخواهد داشت. انتظام‌پذیر بودن، عقلایی بودن، حاوی روح علمی و توجه به شکل دستوری از جمله ویژگی‌هایی است که در یک روش علمی صحیح و درست باید مورد توجه قرار گیرد. بنابراین تلاش محقق در به کارگیری یک روش علمی و عقلایی صحیح برای دستیابی به نتایج مطلوب ضروری است (رستگار، ۱۳۹۰، ص ۶۳).

بانک‌ها به طور پیوسته بانک‌هایی را که به آنها وام می‌دهند و یا بانک‌هایی را که عملیات بعضی از مشتریان خود را به آنها واگذار می‌نمایند، ارزیابی می‌کنند. این ارزیابی صرفاً منکی بر نتایج بررسی مالی گزارش‌های منتشره سایر بانک‌ها نیست. ولی از آن بعنوان اولین مأخذ ارائه اطلاعات برای مطرح کردن سؤالاتی با مدیریت استفاده می‌کنند (جی.بارلتروپ، مک ناقتن، ۱۳۸۰، ص ۵۷ و ۵۸).

در این ابتدا با روش تحقیق آشنا می‌شویم سپس تعداد کل جامعه، نمونه و فرمول محاسبه آن مطرح خواهد شد در ادامه توضیحاتی از قلمرو موضوعی، زمانی و مکانی مورد بحث قرار می‌گیرد؛ همچنین منابع اطلاعاتی، فرضیه‌ها، متغیرها و روش تجزیه و تحلیل داده‌های تحقیق در این فصل بررسی شده است.

۲-۳ روش تحقیق

روش تحقیق مجموعه‌ای از قواعد، ابزار و راه‌های معتبر (قابل اطمینان) و نظام‌یافته برای بررسی واقعیت‌ها، کشف مجهولات و دستیابی به راه‌حل مشکلات است. توجه به سه امر اساسی در روش‌شناسی تحقیق یعنی مجموعه راه‌هایی که انسان را به کشف مجهولات و حل مشکلات هدایت می‌کند، مجموعه قواعدی که در هنگام بررسی و پژوهش واقعیات باید به کار برده شود و مجموعه ابزارها و فوئونی که راهبری از مجهولات به معلومات را میسر می‌سازد، مبنای تعریف دکارت را از روش تحقیق تشکیل می‌دهند (رستگار، ۱۳۹۰، ص ۶۴). به عبارت دیگر، روش تحقیق چارچوب عملیات یا اقدامات جستجوگرانه برای تحقق هدف پژوهش، جهت آزمودن فرضیه یا پاسخ دادن به سوال‌های تحقیق را فراهم می‌آورد (رستمی، ۱۳۹۰، ص ۷۰).

بررسی ادبیات و پیشینه تحقیق باعث انتخاب راهبردها و روش‌شناسی تحقیق دقیق و مناسب می‌شود. با بررسی پیشینه تحقیق، محقق از روش تحقیق، جامعه و نمونه آماری، شیوه نمونه‌گیری، ابزار اندازه‌گیری آگاهی پیدا می‌کند و با رفع نواقص و اشکالات روش‌شناسی تحقیقات گذشته، تحقیق خود را بر اساس روش‌شناسی دقیقتری انجام می‌دهد (محمدی، ۱۳۹۲، ص ۸۳).

تحقیق حاضر از لحاظ عده محققان تحقیقی فردی است. از لحاظ ارزش علمی تحقیقی عمقی است، از لحاظ هدف تحقیق، تحقیقی کاربردی است (یعنی با هدف آزمون نمودن فرضیه‌ها، تبیین روابط بین پدیده‌ها و در نهایت افزودن به مجموعه دانش موجود در یک زمینه خاص صورت پذیرفته است). همچنین از لحاظ مکان تحقیق کتابخانه‌ای است، به لحاظ روش، تحقیقی توصیفی است، و به لحاظ نوع رابطه مورد آزمون، از نوع همبستگی است؛ در این نوع تحقیق محقق در پی تعیین این موضوع است که آیا بین دو یا چند متغیر اصولاً رابطه‌ای وجود دارد یا خیر؟، و در صورت وجود چنین رابطه‌ای، اندازه آن چقدر است.

تحقیق حاضر از نظر هدف کاربردی و از نوع تحقیق توصیفی-همبستگی می‌باشد. برای مقاصد تجزیه و تحلیل‌های لازم برای آزمون فرضیه‌های این تحقیق، از روش تجزیه و تحلیل رگرسیون چند متغیره استفاده می‌گردد.

۳-۳ جامعه آماری، نمونه مورد مطالعه و روش نمونه گیری

۳-۳-۱ جامعه آماری مورد مطالعه

جامعه آماری عبارت است از «تعدادی از عناصر مطلوب مورد نظر که حداقل دارای یک صفت مشخصه باشند». صفت مشخصه، صفتی است که بین همه عناصر جامعه آماری مشترک و متمایز کننده جامعه آماری از سایر جوامع باشد (آذر، مؤمنی، ۱۳۸۷، ص ۵).

در این تحقیق جامعه آماری یکی از بانک‌های تجاری کشور می باشد که به منظور صیانت از اطلاعات بانک مورد بررسی، از جایگزین "بانک نمونه" استفاده شده است.

بانک نمونه با داشتن ۳۳ مدیریت شعب در سراسر کشور مجموع جامعه مورد بررسی ما را تشکیل می دهد البته لازم به ذکر است دو مدیریت شعب از این تعداد بعنوان شعبه مستقل می باشد.

۳-۳-۲ نمونه مورد مطالعه

تعریف نمونه عبارت است از: «تعداد محدودی از آحاد جامعه آماری که بیان کننده ویژگیهای اصلی جامعه باشد» (آذر، مؤمنی، ۱۳۸۷، ص ۵).

در این پژوهش ۳۱ مدیریت شعب با استفاده از فرمول کوکران مورد مطالعه و بررسی قرار داده‌ایم؛ به دلیل نرمال نبودن متغیر وابسته در مدیریت شعب استان هرمزگان این استان از نمونه مورد مطالعه خارج شد که دلیل نرمال نبودن این استان به گفته یکی از کارشناسان ارشد بانک نمونه، تلفیق این مدیریت شعب با شعبه مستقل کیش بوده است که این تلفیق در سال ۱۳۹۱ انجام شده است. در نتیجه نمونه مورد مطالعه این پژوهش ۳۰ مدیریت شعب می باشد.

۳-۳-۳ روش نمونه گیری

برای اینکه بتوانیم به نتیجه مطلوب و مؤثر برسیم از جامعه ۳۳ مدیریت شعب بانک نمونه با استفاده از فرمول کوکران تعداد نمونه را تعیین می نمایم.

فرمول کوکران^۱ عبارتند از:

$$n = \frac{NZ^2 \frac{\alpha}{2} P(1 - P)}{\varepsilon^2 (N - 1) + Z^2 \frac{\alpha}{2} P(1 - P)}$$

n = حجم نمونه

N = جامعه آماری

P = برآورد صفت مورد نظر در جامعه

ε = خطای نمونه گیری

α = میزان خطا

در این پژوهش N برابر ۳۳ مدیریت شعب می باشد و همچنین مقدار P برابر ۰/۵ و ε یعنی خطای نمونه گیری ۰/۰۵ و میزان خطای مورد نظر این پژوهش ۰/۵ است. که با توجه به فرمول n برابر ۳۰/۶۴ است که جهت این منظور ۳۱ استان مورد آزمون قرار گرفته است.

۳-۴ قلمرو موضوعی، مکانی و زمانی تحقیق

پژوهش می تواند در محیط طبیعی که رویدادها به صورت طبیعی رخ می دهند (یعنی محیط برنامه ریزی نشده) یا در یک محیط ساختگی و طرح ریزی شده (غیر طبیعی) انجام شود.

۳-۴-۱ قلمرو موضوعی

عوامل تعیین کننده سودآوری بانکها به دو گروه عوامل داخلی قابل کنترل مدیریت و عوامل بیرونی فراتر از مدیریت بانک تفکیک شده است (باقری، ۱۳۸۵، ص ۱).

^۱ Cochran formula

در این پژوهش بررسی میزان تاثیر اهم عوامل مالی موثر تحت کنترل مدیریت (مدیریت تسهیلات، حجم سپرده‌ها، نقدینگی، مدیریت هزینه، ریسک اعتباری و تعادل بین منابع و مصارف) بر سودآوری (بازده داراییها) مدیریت شعب بانک نمونه مورد بررسی قرار می‌گیرد.

۳-۴-۲ قلمرو زمانی

این پژوهش بر اساس داده‌های جمع آوری شده از صورتهای مالی پایان سال هر یک از مدیریت شعب بانک نمونه در سالهای ۳۸۷، ۱۳۸۸، ۱۳۸۹، ۱۳۹۰ و ۱۳۹۱ برای ۵ سال متوالی به اجرا درآمده است.

۳-۴-۳ قلمرو مکانی

این پژوهش ۳۰ مدیریت شعب بانک نمونه را مورد آزمون قرار داده است که عبارتند از:

ردیف	مدیریت شعب	ردیف	مدیریت شعب	ردیف	مدیریت شعب
۱	تهران بزرگ	۱۱	بوشهر	۲۱	اصفهان
۲	خراسان رضوی	۱۲	لرستان	۲۲	چهارمحال و بختیاری
۳	همدان	۱۳	گیلان	۲۳	سیستان و بلوچستان
۴	مازندران	۱۴	قم	۲۴	کردستان
۵	مرکزی	۱۵	خوزستان	۲۵	قزوین
۶	کرمان	۱۶	سمنان	۲۶	زنجان
۷	آذربایجان غربی	۱۷	آذر بایجان شرقی	۲۷	گلستان
۸	ایلام	۱۸	اردبیل	۲۸	استان تهران (البرز)
۹	فارس	۱۹	کرمانشاه	۲۹	خراسان شمالی
۱۰	کهکلوبه	۲۰	یزد	۳۰	خراسان جنوبی

۳-۵ منابع اطلاعاتی و روش گردآوری اطلاعات

گردآوری اطلاعات مورد نیاز تحقیق یکی از مراحل اساسی آن است. داده‌ها می‌توانند به شیوه‌های مختلف، در مکان‌های مختلف و از منابع مختلف جمع‌آوری شوند.

از جهت مکانی، داده‌ها می‌توانند به شیوه‌های مختلف، در محیط طبیعی که در آن پدیده‌ها بصورت طبیعی رخ می‌دهند، جمع‌آوری شوند و یا ممکن است در محیط‌های آزمایشگاهی که در آنجا متغیرها، کنترل و دستکاری می‌شوند و یا در منازل پاسخ دهندگان، خیابانها و یا گردشگاهها جمع‌آوری گردند. منابع جمع‌آوری داده‌ها می‌توانند دست اول یا دست دوم باشند. افراد و گروه‌های برگزیده از جمله منابع دست اولند که محقق ممکن است در مورد موضوعاتی خاص، عقاید و نظرات آنها را بررسی کند. داده‌ها می‌توانند از منابع دست دوم نیز جمع‌آوری گردند. اسناد و پرونده‌های سازمان، نشریات دولتی، تجزیه و تحلیل‌های رسانه‌های جمعی و غیره نمونه‌ای از منابع دست دوم اند.

انتخاب شیوه‌های جمع‌آوری داده‌ها به روش تحقیق، امکانات در دسترس محقق، میزان دقت مورد نیاز، مهارت فنی و مهارت محقق، قلمرو زمانی بررسی و دیگر هزینه‌ها و منابع در دسترس برای جمع‌آوری داده‌ها بستگی دارد (رستگار، ۱۳۹۰، ص ۶۴).

۳-۵-۱ منابع اطلاعاتی

الف) مطالعات کتابخانه‌ای و الکترونیکی: جهت جمع‌آوری اطلاعات مربوط به ادبیات تحقیق و بررسی پیشینه تحقیق با مراجعه حضوری و استفاده از کتب کتابخانه موسسه عالی بانکداری، کتابخانه معاونت مالی و بودجه و کتابخانه معاونت طرح و توسعه بانک نمونه، از روش کتابخانه‌ای استفاده شده است. همچنین از کتب و مقالات الکترونیکی پایگاه داده‌های زیر استفاده شده است:

📌 بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران به نشانی www.cbi.ir

📌 پایگاه اسناد ملی کشور به نشانی www.irandoc.ac.ir

📌 مقالات موجود در سایت مقالات جهاد دانشگاهی به نشانی www.sid.ir

📌 پایگاه مجلات تخصصی نور به نشانی www.noormags.com

📌 شبکه تحقیقات علوم اجتماعی به نشانی www.SSRN.com

📌 شبکه تحقیقات علمی به نشانی www.ScienceDirect.com

ب) **مصاحبه:** مصاحبه روشی است که در آن اطلاعات مورد نیاز تحقیق از طریق ارتباط مستقیم پژوهشگر با پاسخگو گردآوری می‌شود. در واقع مصاحبه یک مکالمه دو طرفه است که با طرح سوال مصاحبه‌گر به منظور کسب اطلاعات مربوط به تحقیق آغاز می‌شود (رستگار، ۱۳۹۰، ص ۶۱)

جهت انجام تحقیق، مصاحبه‌ها بین به منظور کسب اطلاعات و تعیین معیارهای مناسب برای متغیرهای مستقل با مدیران، کارشناسان ارشد و کارشناسان حوزه مرکزی بانک نمونه انجام شده است.

۳-۲ روش گردآوری اطلاعات

در خصوص گردآوری اطلاعات بانک نمونه اغلب از نرم افزار گردآوری مالی با نام MBS که به صورت اختصاصی برای این بانک نوشته شده است استفاده گردیده است؛ البته لازم به ذکر است از صورتهای مالی مدیریت شعب بانک نمونه در سالهای ۱۳۹۱-۱۳۸۷ هم استفاده شده است.

۳-۶ فرضیه تحقیق

فرضیه تحقیق به وجود رابطه بین متغیرها اشاره می‌کند. این فرضیه انتظار محقق در مورد رابطه بین متغیرهای تحقیق را نشان می‌دهد. فرضیه تحقیقی را خلاف فرضیه صفر نیز می‌گویند. فرضیه خلاف یا تحقیق به صورت مثبت بیان می‌شود. این فرضیه بیان می‌کند که متغیر مستقل بر متغیر وابسته اثر

دارد و یا بین متغیرها رابطه یا تفاوت وجود دارد. فرضیه تحقیق به دو صورت فرضیه جهت دار و فرضیه بدون جهت بیان می شود (محمدی، ۱۳۹۲، ص ۶۰).

۱. بین حجم سپرده‌ها و سودآوری مدیریت شعب رابطه معنی داری وجود دارد.
۲. بین مدیریت تسهیلات و سودآوری مدیریت شعب رابطه معنی داری وجود دارد.
۳. بین مدیریت نقدینگی و سودآوری مدیریت شعب رابطه معنی داری وجود دارد.
۴. بین ریسک اعتباری و سودآوری مدیریت شعب رابطه معنی داری وجود دارد.
۵. بین مدیریت هزینه و سودآوری مدیریت شعب رابطه معنی داری وجود دارد.
۶. رعایت تعادل بین منابع و مصارف مدیریت شعب و سودآوری رابطه معنی داری وجود دارد.

۷-۳ متغیرهای تحقیق

بررسی ادبیات و پیشینه تحقیق در تعریف و تحدید مساله به محقق کمک می کند. محقق ابتدا با تحقیقات کلی و گسترده موضوع مورد مطالعه آشنا می شود و سپس با توجه به کسب آگاهی لازم موضوعهای فرعی آنرا مشخص می کند و مساله تحقیق را محدود می کند (محمدی، ۱۳۹۲، ص ۸۲).

۱-۷-۳ متغیرهای مستقل

۱- سپرده‌ها به کل دارایی‌ها: نسبت های نقدینگی که در ترازنامه با ماهیت بدهی منظور می شود، نسبت ارزش کل سپرده ها به کل دارایی های بانک است. سپرده‌ها به عنوان عمده‌ترین منابع شبکه بانکی محسوب شده و دلیل به کارگیری این نسبت در تحقیق حاضر، قابلیت سنجش سودآوری بانک در اثر وضعیت یکی از مهمترین اقلام بدهی در ترازنامه است (نبی و دیگران، ۱۳۸۸، ص ۱۸).

مجموع سپرده‌ها (منابع)

مجموع داراییها

در پژوهش بشیر و حسن که در سال ۲۰۰۴ انجام گرفته بود، نشان داده شده که رابطه‌ای منفی بین سپرده‌ها به کل داراییها با سودآوری بانک وجود دارد و در این تحقیق نیز این انتظار است تا این رابطه منفی پس از انجام آزمونهای مربوطه محقق شود.

۲- **مدیریت تسهیلات:** حوزه فعالیت بانک‌ها در سه بخش تجهیز منابع، تخصیص منابع و ارائه خدمات می باشد.

قسمت عمده دارایی‌های بانک را تسهیلات اعطایی به مشتریان تشکیل می‌دهد. و هدف اصلی بانک‌ها از اعطای تسهیلات به مشتریان کسب درآمد و سودآوری بیشتر است؛ در حالی که تسهیلات اعطایی با چالشی به نام معوقات همراه می باشد یعنی بانک‌ها اگر برای کسب درآمد و سودآوری از محل بازپرداخت تسهیلات به مشتریان خود تسهیلات اعطا نمایند و مشتریان این تسهیلات را به موقع بازپرداخت نکنند درآمدزایی تسهیلات دچار خطر می‌شود از این رو برای اندازه‌گیری مدیریت تسهیلات باید شاخصی را مدنظر قرار داد که نشاندهی بازدهی بالای تسهیلات باشد.

نسبت تقسیم درآمد حاصل از ارائه تسهیلات (در بند اول صورت سود و زیان ارائه می‌گردد) به کل تسهیلات می‌تواند شاخصی مهم برای اندازه‌گیری این نسبت باشد.

درآمد حاصل از تسهیلات کل تسهیلات اعطایی

معاونت طرح و توسعه بانک نمونه از این نسبت برای ارزیابی مدیران در اعطای تسهیلات استفاده می‌نماید که احتمال می‌رود این نسبت تاثیر بر سودآوری بانک مورد مطالعه داشته باشد.

۳- **مدیریت نقدینگی:** یکی از نسبت‌های مهم و مورد استفاده در مدیریت نقدینگی، نسبت خود انکایی می‌باشد. این نسبت از حاصل تقسیم مانده کل تسهیلات اعطایی به کل سپرده‌ها به دست می‌آید. هر چه این نسبت از عدد یک کمتر باشد بیانگر وضعیت مطلوب و بالاتر از عدد یک افزایش استقراض بانک می‌باشد. (رستمی، ۱۳۹۰، ص ۷۵).

کل تسهیلات کل سپرده‌ها(منابع)

در تحقیقی مولینکس با این نسبت به ارتباط معکوس ضعیف بین سودآوری و نقدینگی رسیده است اما نتایجی که بورکی از مطالعه‌ای که داشت حاکی از آن است رابطه مثبت و معنی داری ما بین این دو متغیر وجود دارد و همچنین رستمی در مطالعه خود به نتایج معنی دار بسیار قوی، بین سودآوری و نقدینگی رسیده است.

۴- **ریسک اعتباری:** ضول راهنمایی مدیریت ریسک موسسات مالی اسلامی بر موارد زیر تاکید بسیاری دارد(هیات خدمات مالی اسلامی، ۲۰۰۵، ص ۱۰):

➤ موسسات خدمات مالی اسلامی می بایست دارای راهبردی برای تامین مالی با استفاده از ابزارهای مختلف منطبق با شریعت باشد؛ به طوری که امکان شناسایی احتمال ریسک های اعتباری که ممکن است در مراحل مختلف قراردادهای مالی روی دهد، فراهم گردد.

➤ موسسات خدمات مالی اسلامی می بایست بر مبنای های منطقی را در ارتباط با شرکای مورد معامله به منظور انتخاب ابزار تامین مالی اسلامی مناسب انجام دهد.

➤ لازم است موسسات خدمات مالی اسلامی دارای روش مناسبی مناسب برای اندازه گیری و گزارشگری ریسک اعتباری جهت هر یک از ابزار تامین مالی اسلامی باشد.

➤ موسسات خدمات مالی اسلامی می بایست دارای تکنیک های کاهش ریسک اعتباری منطبق با شریعت جهت هر یک از ابزار تامین مالی اسلامی باشد.

به همین منظور برای اندازه گیری این شاخص از نسبت ریسک اعتباری استفاده می نمایم، ریسک اعتباری یکی از شاخص های مهم و تاثیر گذار در مدیریت ریسک اعتباری است از نسبت مجموع مطالبات سررسید گذشته، معوق و مشکوک الوصول بر کل مانده تسهیلات اعطایی به دست می آید. هر چه عدد حاصله این نسبت به صفر نزدیکتر باشد نشان دهنده

بهبود وضعیت وصول مطالبات مدیریت شعب و حاکی از دوره متوسط وصول مطلوب و گردش وجوه در بانک و پرداخت تسهیلات صحیح توسط شعب استان می باشد.

مجموع مطالبات سررسید گذشته، معوق و مشکوک الوصول
مجموع تسهیلات اعطایی

در تحقیقات انجام شده ای که این نسبت را مورد توجه قرار داده اند و نتایج مثبت و معنی داری هم به دنبال داشته است می توان به تحقیق خانم رستمی اشاره نمود که به نتایج معنی داری رسیده است.

5- مدیریت هزینه: یکی از مهمترین اجزای تشکیل دهنده کل هزینه ها در نظام بانکداری متعارف، هزینه های بهره ای است. به دلیل بررسی و آزمون تاثیر ارزش کل هزینه ها بر سودآوری بانک در تحلیل رگرسیونی مدل تحقیق، ارزش کل هزینه های بانک به کل دارایی ها تقسیم شده و حاصل این نسبت به صورت متغیری مستقل منظور گردیده است.

کل هزینه ها
مجموع داراییها

برخی از مطالعات انجام گرفته، نشان داده که رابطه ای مثبت بین ارزش کل هزینه ها و سودآوری بانک وجود دارد در این راستا در مطالعه استینهر و هرونیرس در سال ۱۹۹۴، نسبت کل هزینه به داراییها به عنوان کارآیی مدیریت هزینه های بانک انتخاب شده است همچنین در مطالعه صورت گرفته در سال ۱۳۸۵ توسط باقری به این نتیجه رسیده بود که مدیریت کارای هزینه ها یکی از توزیع گره های با معنی بر سودآوری بالای بانک می باشد. در نتیجه، با توجه به مطالعات داخلی و خارجی انجام شده که تاثیر با معنی این نسبت بر سودآوری را اثبات می کند انتظار می رود در تحقیق حاضر با معنی بودن و تاثیرگذاری این نسبت بر سودآوری مورد تایید مدل رگرسیونی باشد.

۶- تعادل بین منابع و مصارف: در هر بانک سیاست‌ها و خط‌مشی‌هایی وجود دارد که در جهت حرکت هدفمند بانک توسط هیئت مدیره به تصویب می‌رسد؛ یکی از مهمترین سیاست‌ها در بانک‌ها، مشخص کردن درصد مصارف نسبت به حجم منابع جذب شده می‌باشد. در بانک نمونه درصد مصارف برابر با ۷۶٪ می‌باشد که برای اندازه‌گیری رعایت منابع به مصارف ابتدا باید میزان مجاز مصارف تعیین گردد لذا در گام اول از طریق فرمول زیر مبلغ انحراف منابع از مصارف را محاسبه می‌نماییم

مبلغ مجاز پرداخت تسهیلات - مبلغ پرداختی تسهیلات

سپس برای محاسبه نسبت انحراف منابع از مصارف با تقسیم مبلغ بدست آمده از فرمول بالا بر کل داراییها به نسبت مدنظر خواهیم رسید. (رستمی، ۱۳۹۰، ص ۷۹).

مبلغ انحراف منابع از مصارف مجموع داراییها

این نسبت یکی از شاخص‌های با اهمیت برای سنجش مدیریت شعب بانک نمونه می‌باشد که برای تعیین میزان حرکت مدیریت شعب در چارچوب اشتراک‌تزی‌ها و برنامه‌های سازمان مفید می‌باشد؛ همچنین رستمی در تحقیق خود از این شاخص استفاده نموده است که تاثیر منفی و با معنی بر سودآوری بانک مورد مطالعه خود داشته است.

۳-۷-۲ متغیر وابسته

شاخص بازده دارایی‌ها به عنوان یکی از نسبت‌های مالی جهت سنجش میزان سودآوری بانک به شمار می‌آید که از حاصل تقسیم خالص درآمدها به کل دارایی‌های بانک بدست آمده و بیان‌کننده نسبت درآمدهای کسب شده از محل سرمایه‌گذاری‌های بانک است. در واقع بازده دارایی‌ها نشان‌دهنده نقش و تاثیر مدیریت بانک در کسب سود، از هر یک دلار سرمایه‌گذاری‌هایی که بانک انجام داده است، می‌باشد (هاسون، ۲۰۰۲)

استفاده از نسبت بازده دارایی‌ها می‌تواند مناسبترین تحلیل از عوامل سودآوری مدیریت شعب را دربر داشته باشد زیرا نسبت بازده حقوق صاحبان سهام به دلیل شناسایی و ارائه نشدن حقوق صاحبان سهام در صورتهای مالی مدیریت شعب می‌تواند بهترین شاخص برای اندازه‌گیری و نمایش دادن سودآوری باشد.

سود خالص مجموع داراییها

سایر مطالعات انجام گرفته توسط بشیر و حسن (۲۰۰۴) و بن ناکور (۲۰۰۳) نیز موید اهمیت این شاخص در مقایسه نظام‌های بانکداری بوده بطوریکه این محققین نیز بازده دارایی‌ها را به صورت متغیری وابسته در مدل وارد کرده‌اند. همچنین اکثر تحقیقات داخلی انجام شده بازده دارایی‌ها را بعنوان شاخصی اندازه‌گیری بر سودآوری قرار داده‌اند.

۳-۸ روش تجزیه و تحلیل داده‌ها و اطلاعات

در این تحقیق، داده‌های مورد نظر به تفصیل از نرم افزار گزارشگیری مالی MBS جمع آوری شده است؛ با توجه به صورتهای مالی و یاداشتهای توضیحی هر استان اطلاعات جمع بندی و به گروه سرفصل‌های مورد نظر تبدیل شد سپس با دسته بندی و مرتب سازی این اطلاعات تجزیه و تحلیل اولیه انجام گرفت. با فرمول‌های موجود در اکسل نسبت‌های اندازه‌گیری متغیرهای مستقل و وابسته محاسبه گردید. سپس داده‌های درصدی محاسبه شده طبقه بندی شد تا آماده تجزیه و تحلیل آماری شود.

روش های تحلیل آماری در پژوهش حاضر به دو قسمت عمده تقسیم می شوند:

۱. روش های تحلیل آمار توصیفی: که شامل جدول آماره های توصیفی به تفکیک هر متغیر می باشد.
۲. روش های تحلیل آمار استنباطی: در این تحلیل ابتدا نرمال بودن متغیر پاسخ به کمک نمودار و استفاده از آزمون کولموگروف- اسمیرنوف بررسی شده است، سپس به منظور درک رابطه بین

متغیرهای مستقل و متغیر وابسته مطرح در این پژوهش از رگرسیون خطی چندگانه و آزمون ضریب همبستگی پیرسون استفاده شده است. لازم به ذکر است که در این پژوهش آزمون های آماری به کمک بسته نرم افزار SPSS نسخه ۲۰ صورت گرفته است.

تحلیل همبستگی و رگرسیون: تحلیل همبستگی ابزاری است آماری که بوسیله آن می توان درجه ای که یک متغیر به متغیر دیگر، از نظر خطی مرتبط است اندازه گیری کرد. همبستگی را معمولاً با تحلیل رگرسیون به کار می برند. همبستگی معیاری است که برای تعیین میزان ارتباط دو متغیر استفاده می شود. در همبستگی درباره دو متغیر بحث می شود:

ضریب تعیین R^2 : ضریب تعیین مهمترین معیاری است که با آن می توان رابطه بین دو متغیر X, Y را توضیح داد.

ضریب همبستگی R : اگر از ضریب تعیین ریشه دوم بگیریم، مقدار به دست آمده را ضریب همبستگی گوئیم. علامت R همان شیب خط رگرسیون است (آذر، مؤمنی، ۱۳۸۷، ص ۲۰۷).

تحقیقات همبستگی را می توان بر حسب هدف به سه دسته تقسیم کرد:

الف: مطالعه همبستگی دو متغیری

ب: تحلیل رگرسیون

ج: تحلیل ماتریس همبستگی یا کواریانس

در مطالعات همبستگی دو متغیری، هدف تعیین میزان هماهنگی تغییرات دو متغیر است. در اکثر تحقیقات همبستگی دو متغیری از مقیاس فاصله ای با پیش فرض توزیع نرمال دو متغیری برای اندازه گیری متغیرها استفاده می شود، لذا ضریب همبستگی محاسبه شده در این گونه تحقیقات ضریب همبستگی گشتاوری پیرسون یا به طور خلاصه ضریب همبستگی پیرسون است.

در تحلیل رگرسیون هدف پیش بینی تغییرات یک یا چند متغیر وابسته با توجه به تغییرات متغیرهای مستقل است.

در تحقیقاتی که از رگرسیون استفاده می شود، هدف معمولاً پیش بینی یک یا چند متغیر ملاک از یک یا چند متغیر پیش بین است. چنانچه هدف پیش بینی یک متغیر ملاک از چند متغیر پیش بین باشد از مدل رگرسیون چند گانه استفاده می شود. ورود متغیرهای پیش بین در تحلیل رگرسیون به شیوه های گوناگون صورت می گیرد. در این جا سه روش اساسی مورد بحث قرار می گیرد:

۱- روش همزمان

۲- روش گام به گام

۳- روش سلسله مراتبی

در روش همزمان تمام متغیرهای پیش بین با هم وارد تحلیل می شود. در روش گام به گام اولین متغیر پیش بین بر اساس بالاترین ضریب همبستگی صفر مرتبه با متغیر ملاک وارد تحلیل می شود. از آن پس سایر متغیرهای پیش بین بر حسب ضریب همبستگی تفکیکی یا نیمه تفکیکی در تحلیل وارد می شود. در این روش پس از ورود هر متغیر جدید ضریب همبستگی نیمه تفکیکی یا تفکیکی تمام متغیرهایی که قبلاً در معادله وارد شده اند به عنوان آخرین متغیر ورودی مورد بازبینی قرار می گیرد و چنانچه با ورود متغیر جدید معنی داری خود را از دست داده باشد، از معادله خارج می شود. به طوری کلی در روش گام به گام ترتیب ورود متغیرها در دست محقق نیست. در روش سلسله مراتبی ترتیب ورود متغیرها به تحلیل بر اساس یک چارچوب نظری یا تجربی مورد نظر محقق صورت می گیرد (سرمد و دیگران، ۱۳۸۵، ص ۹۵). در این تحقیق از روش گام به گام استفاده شده است. چند مورد از شرایط استفاده از تحلیل های رگرسیونی شامل اندازه گیری متغیرها حداقل در مقیاس رتبه ای، رابطه خطی بین متغیرها و بالاخره مناسب بودن مدل رگرسیون خطی نیز مورد بررسی قرار گیرد که این مراحل در این تحقیق انجام شده است.

رابطه خطی بین متغیرها با آزمون تحلیل واریانس (ANOVA) و محاسبه آماره F انجام شد. آزمون تحلیل واریانس (ANOVA) یک آزمون پارامتری می باشد که در آن به بررسی واریانس بیش از دو جامعه پرداخته می شود.

مدل رگرسیون خطی مناسب باشد که این کار با استفاده از ضرایب همبستگی (R) و ضرایب تعیین (R Square) مورد بررسی قرار گرفت.

با توجه به اینکه از مدل رگرسیون خطی استفاده شده است مدل عمومی رگرسیون خطی ساده به صورت زیر تعریف می شود.

$$Y = \alpha + \beta_1 x_1 + \beta_2 x_2 + \beta_3 x_3 + \dots + \beta_n x_n$$

β = مقدار ثابت مدل یا عرض از مبدا X = متغیر مستقل

α = شیب خط Y = متغیر وابسته

۳-۹ خلاصه فصل

در این تحقیق به عوامل تحت کنترل مدیریت بر سودآوری عملکرد مالی اشاره می شود جامعه آماری تمامی ۳۳ مدیریت شعب بانک نمونه می باشد که برای کاهش تورش و نتیجه ناریب بودن در داده‌ها از فرمول کوکران در نمونه گیری استفاده شده که در مجموع ۳۱ مدیریت شعب بانک نمونه در سالهای ۱۳۹۱ - ۱۳۸۷ مورد آزمون قرار گرفته است. منابع اطلاعاتی از طریق کتابخانه‌ای، پایگاه الکترونیکی و مصاحبه می باشد که داده‌های تحقیق از نرم افزار گزارشگری مالی (MBS) (مخصوص بانک نمونه) و صورتهای مالی مدیریت شعب بانک نمونه تهیه شده است. با توجه به مطالعات گذشته و همچنین شاخص‌های مورد استفاده بانک نمونه، نسبت‌هایی جهت اندازه‌گیری متغیرها تعیین گردیده است. که متغیر وابسته با ROA اندازه‌گیری می شود. در این تحقیق ابتدا پس از جمع آوری و طبقه بندی داده‌ها در نرم افزار اکسل، بر روی داده‌ها تجربه و تحلیل اولیه صورت می‌گیرد؛ سپس با استفاده از روشهای آماری: آزمون فرضیه‌ها، آزمون دوربین واتسون، آماره کولموگروف-اسمیرنوف (K-S)، آزمون فیشر، همبستگی پیرسون، تحلیل همبستگی و تحلیل رگرسیون با استفاده از نرم افزار SPSS 20 تجربه و تحلیل نهایی صورت می‌گیرد.

فصل چهارم

تجزیه و تحلیل داده‌ها

۴-۱ مقدمه

بعید است که یک بانک داوطلبانه اطلاعاتی را که به شهرت آن لطمه وارد خواهد نمود، فاش سازد. ممکن نیست؛ اطلاعات جامعی که از خارج مورد بازنگری قرار گرفته و نگرش دقیق‌تری نسبت به عملکرد بانک ارائه می‌دهد، کراهت‌آمیز گردد.

این نکته شایان توجه است که عملکرد مالی یک بانک منعکس کننده نتایج تصمیم‌گیری‌های مدیریت با وجود محدودیت‌های محیطی و منابع است که بر بانک تأثیر می‌گذارند. تصمیمات نامناسب مدیر، ممکن است بعد از گذشت مدت مدیدی در گزارش‌های مالی آشکار گردد. بنابراین، گزارش‌های مالی شاخصی است که عملکرد مدیریت با تأخیر زمانی نشان می‌دهد (جی.بارلتروپ، مک ناقتن، ۱۳۸۰، ص ۵۷ و ۵۸).

تجزیه و تحلیل داده‌ها برای بررسی صحت و سقم فرضیه‌ها در هر نوع تحقیق از اهمیت خاصی برخوردار است و امروزه در بیشتر پژوهش‌هایی که مبتنی بر اطلاعات جمع‌آوری شده از موضوع مورد پژوهش می‌باشد، تجزیه و تحلیل اطلاعات از اصلی‌ترین و مهم‌ترین بخش‌های پژوهش محسوب می‌شود.

پژوهشگر برای اینکه بتواند اطلاعات جمع‌آوری شده را مورد تجزیه و تحلیل قرار داده و در نهایت تفسیر کند، بایستی از روش‌های آماری مناسب استفاده نماید. در هر پژوهش با در نظر گرفتن سطوح تحلیل متغیرها، از تحلیل آماری مناسب استفاده می‌کنند و انجام روش‌های آماری و به دست آوردن آماره‌های لازم، تابعی از نوع داده‌های پژوهش هستند.

۴-۲ تحلیل توصیفی داده‌ها

تحقیق توصیفی شامل مجموعه روش‌هایی است که هدف آن‌ها توصیف کردن شرایط یا پدیده‌های مورد بررسی است (خاکی، ۱۳۹۱، ۳۲). در این روش پژوهشگر داده‌های جمع‌آوری شده را با تنظیم جدول توزیع فراوانی خلاصه می‌کند و سپس به کمک نمودار آن‌ها را نمایش می‌دهد و سرانجام با استفاده از سایر شاخص‌های آمار توصیفی آن‌ها را خلاصه می‌کند.

معروف‌ترین و در عین حال پرمصرف‌ترین شاخص‌های آماری عبارتند از: میانگین، انحراف معیار و ... (خاکی، ۱۳۹۱، ۳۱۰).

روش‌هایی را که به وسیله آن‌ها می‌توان اطلاعات جمع‌آوری شده را پردازش کرده و خلاصه نمود، آمار توصیفی می‌نامند. این نوع آمار صرفاً به توصیف جامعه یا نمونه می‌پردازد و هدف از آن محاسبه پارامترهای جامعه یا نمونه تحقیق است (آذر و مؤمنی، ۱۳۸۷، ص ۸).

در بخش آمار توصیفی، تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از شاخص‌های مرکزی هم‌چون میانگین و میانه و شاخص‌های پراکندگی انحراف معیار، چولگی^۱ و کشیدگی^۲ انجام پذیرفته است. در این ارتباط میانگین، اصلی‌ترین شاخص مرکزی بوده و متوسط داده‌ها را نشان می‌دهد، به طوری که اگر داده‌ها بر روی یک محور به صورت منظم ردیف شوند، مقدار میانگین دقیقاً نقطه تعادل یا مرکز ثقل توزیع قرار می‌گیرد. انحراف معیار از پارامترهای پراکندگی بوده و میزان پراکندگی داده‌ها را نشان می‌دهد. چولگی نیز از پارامترهای تعیین انحراف از قرینگی بوده و شاخص تقارن داده‌هاست. در صورتی که جامعه از توزیع متقارن برخوردار باشد، ضریب چولگی مساوی صفر، در صورتی که جامعه چوله به چپ باشد، ضریب چولگی منفی و در صورتی که دارای چوله به راست باشد، ضریب چولگی مثبت خواهد بود. کشیدگی نیز شاخص سنجش پراکندگی جامعه نسبت به توزیع نرمال می‌باشد (مؤمنی، قیومی، ۱۳۹۱، ص ۲۳). در جدول زیر آماره‌های توصیفی متغیرها را مشاهده می‌کنیم.

^۱- Skewness

^۲- Kurtosis

آماره های توصیفی

		بازده داراییها	سهم سپرده از داراییها	مدیریت تسهیلات	مدیریت نقدینگی	مدیریت ریسک اعتباری	مدیریت هزینه‌ها	تبادل منابع و مصارف
تعداد	داده معتبر	۳۱	۳۱	۳۱	۳۱	۳۱	۳۱	۳۱
	داده گمشده	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
میانگین		/۰۰۸۰۸۶۳۴	/۰۰۸۲۵۲۳	+۰/۲۴۴۵۹۸۳	+۰/۴۶۴۶۱۵۲	+۰/۱۲۱۰۴۲۴	+۰/۱۵۶۳۵۰۶	-۰/۲۲۷۲۰۰۵
میانه		+۰/۰۰۶۱۵۱۰	+۰/۹۹۵۵۲۰۰	+۰/۲۲۹۸۳۲۰	+۰/۴۵۵۲۱۵۰	+۰/۰۹۴۸۷۸۰	+۰/۱۴۲۱۱۵۰	-۰/۲۳۵۲۸۱۰
مد		-۰/۰۴۸۰۹	+۰/۹۴۲۹۲	+۰/۱۷۶۴۶	+۰/۳۳۵۹۶	+۰/۰۳۵۱۹	+۰/۱۱۶۸۲	-۰/۴۹۳۵۳
انحراف معیار		+۰/۰۴۲۱۰۱۶۸	+۰/۰۸۳۸۲۷۰۹	+۰/۰۸۸۰۲۵۵۵	+۰/۰۸۷۹۶۶۸۷	+۰/۲۲۲۳۹۸۵	+۰/۰۴۹۴۱۸۵۸	+۰/۱۰۶۴۶۴۶۰
واریانس		+۰/۰۰۲	+۰/۰۰۷	+۰/۰۰۸	+۰/۰۰۸	+۰/۰۰۵	+۰/۰۰۲	+۰/۰۱۱
کمترین داده		-۰/۰۴۸۰۹	+۰/۹۴۲۹۲	+۰/۱۷۶۴۶	+۰/۳۳۵۹۶	+۰/۰۳۵۱۹	+۰/۱۱۶۸۲	-۰/۴۹۳۵۳
بیشترین داده		-۰/۰۴۸۰۹	+۰/۹۴۲۹۲	+۰/۱۷۶۴۶	+۰/۳۳۵۹۶	+۰/۰۳۵۱۹	+۰/۱۱۶۸۲	-۰/۴۹۳۵۳

۳-۴ روشها و مراحل تجزیه و تحلیل آماری (تحلیل استنباطی)

در تحلیل استنباطی پژوهشگر به وسیله داده ها و اطلاعات حاصله از نمونه به برآورد و پیشگویی ویژگی های مورد مطالعه می پردازد. هدف از تحلیل استنباطی تعمیم نتایج حاصله از مشاهدات محقق در نمونه انتخابی خود، به داده‌های مورد مطالعه می باشد.

در این بخش ابتدا با استفاده از تحلیل ساختاری، اثرات متقابل متغیرها را شناسایی می کنیم، سپس با استفاده از آزمون ضریب همبستگی به آزمون فرضیه های مورد نظر می پردازیم.

در این قسمت به صورت گام به گام با روش‌های آماری مورد استفاده این پژوهش آشنا خواهیم شد.

۴-۳-۱ آزمون نرمال بودن توزیع متغیر وابسته تحقیق

برای انجام رگرسیون، ابتدا باید نرمال بودن متغیر وابسته بررسی شود. در انجام این تحقیق به منظور تخمین پارامترهای مدل از روش MLE^۱ استفاده می‌گردد و این روش بر این فرض استوار است که متغیر وابسته تحقیق دارای توزیع نرمال باشد. به طوری که توزیع غیر نرمال متغیر وابسته منجر به تخطی از مفروضات این روش برای تخمین پارامترها شده و نتایج درستی را ارائه نمی‌دهد. از این رو در ادامه لازم است، نرمال بودن توزیع این متغیر مورد آزمون قرار گیرد. نرمال بودن باقیمانده‌های مدل رگرسیونی یکی از فرض‌های رگرسیونی است که نشان‌دهنده اعتبار آزمون‌های رگرسیونی است، بنابراین نرمال بودن متغیرهای وابسته به نرمال بودن باقیمانده‌های مدل (تفاوت مقادیر برآوردی از مقادیر واقعی) می‌انجامد. پس لازم است نرمال بودن متغیر وابسته قبل از برآورد پارامترها کنترل شود و در صورت برقرار نبودن این شرط راه‌حل مناسبی برای نرمال نمودن آن‌ها (از جمله تبدیل نمودن آن) اتخاذ نمود. در این مطالعه این موضوع از طریق آماره کولموگوروف-اسمیرنوف^۲ (K-S) مورد بررسی قرار می‌گیرد. فرض صفر و فرض مقابل در این آزمون به صورت زیر می‌باشد:

$$\begin{cases} H_0 : \text{Normal Distribution} \\ H_1 : \text{Not Normal Distribution} \end{cases}$$

فرضیه صفر در این آزمون بیان می‌دارد که داده دارای توزیع نرمال هستند. حال اگر مقدار $\text{sig} > 0.05$ (سطح اهمیت) باشد این فرضیه پذیرفته می‌شود و برای انجام محاسبات آمار استنباطی باید از روش‌های آمار پارامتری استفاده نماییم.

^۱ Maximum Likelihood Estimator

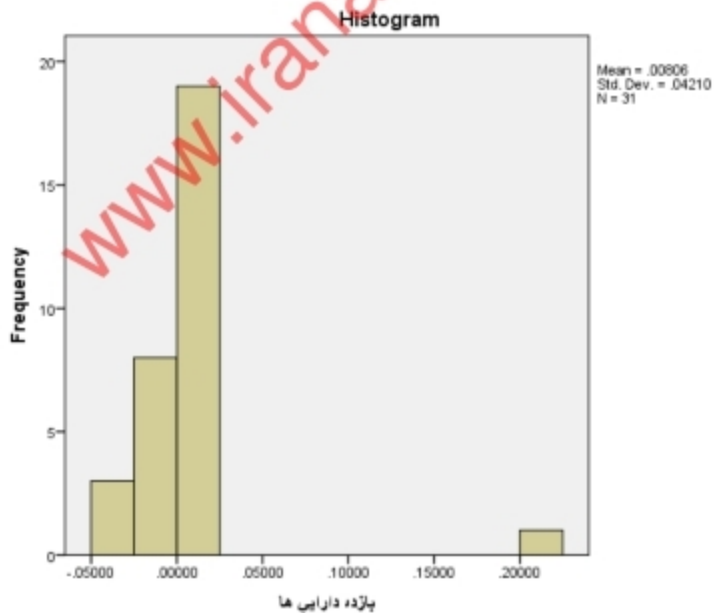
^۲ Kolmogorov - Smirnov

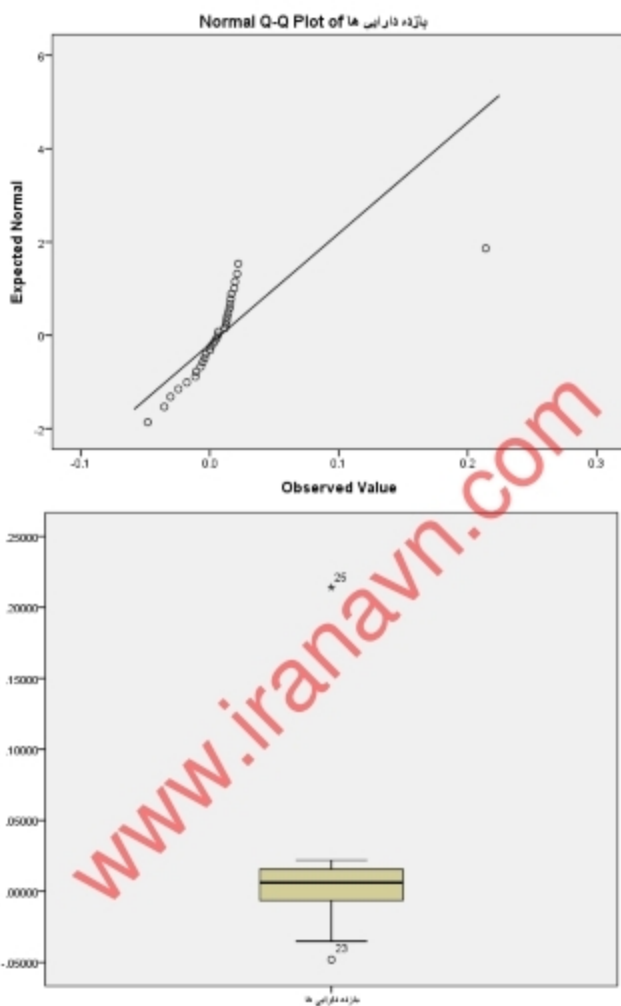
جدول آماره کلموگروف-اسمیرنوف

		بازه دارایی ها
تعداد		۳۱
پارامترهای نرمال	میانگین	۰/۰۰۸۰۶۳۴
	انحراف معیار	۰/۰۴۲۱۰۱۶۸
بیشترین اختلاف	قدر مطلق	۰/۳۳۸
	مثبت	۰/۳۳۸
	منفی	-۰/۱۶۳
آماره کلموگروف-اسمیرنوف		۱/۸۸۱
مقدار احتمال آزمون		۰۰۰۲

مشاهده می شود که داده ها از توزیع نرمال پیروی نمی کنند.

برای بررسی بیشتر نمودارهای هیستوگرام، Q-Q Plot و نمودار جعبه ای داده ها را رسم نموده ایم.

با توجه به نمودارهای فوق، متوجه حضور داده پرت در مجموعه داده ها می شویم. داده‌های پرت^۱ مشاهداتی هستند که در فاصله دورتری از سایر داده‌ها قرار گرفته و مقادیر آن‌ها نسبت به مقادیر دیگر در بین مجموعه داده‌ها بزرگ‌تر یا کوچک‌تر است. داده‌های پرت می‌تواند بر تحلیل‌های آماری اثرات نامطلوبی از قبیل افزایش واریانس خطا، کاهش توان آزمون، بر هم زدن توزیع نرمال داده‌ها و

^۱ Outliers

برآورد اریب پارامترها بگذارد و لازم است محقق پس از شناسایی آنها در جهت حذف آنها تصمیم‌گیری نماید. در این مرحله داده پرت حذف شده و مجدداً توزیع متغیر را بررسی می‌نماییم.

جدول آماره کلموگروف-اسمیرنوف

		بازده دارایی‌ها
تعداد		۳۰
پارامترهای نرمال	میانگین	۰/۰۰۱۱۹۹۷
	انحراف معیار	۰/۰۱۷۹۶۵۶
بیشترین اختلاف	قدر مطلق	۰/۱۵۴
	مثبت	۰/۱۲۳
	منفی	-۰/۱۵۴
آماره کلموگروف-اسمیرنوف		۰/۸۴۵
مقدار احتمال آزمون		۰/۴۷۳

با توجه به جدول فوق، مشاهده می‌شود که مقدار احتمال آزمون از ۰/۰۵ بزرگتر است پس متغیر از توزیع نرمال پیروی می‌کند.

۴-۳-۲ تحلیل رگرسیون متغیرهای تحقیق

در رگرسیون، هدف آن است که بعضی از مشخصات از روی آگاهی در مورد سایر مشخصات برآورد یا پیش‌بینی شود که این کار از طریق ساختن معادله رگرسیون صورت می‌گیرد.

- بررسی هم‌خطی بودن متغیرها

در این تحقیق برای برقراری فرضیات یک مدل رگرسیونی، در ابتدا نمودار پراکنش، نرمال بودن داده‌ها و خود همبستگی داده‌ها بررسی می‌کنیم. نرمال بودن داده‌ها از طریق آزمون جاک-برا و خود همبستگی داده‌ها را با آزمون دوربین واتسون (آزمون دوربین - واتسون شاید یکی از معمولی‌ترین آزمون‌های نادرستی تبیین الگوی مورد بررسی باشد، که اساساً برای شناسایی همبستگی پیاپی (سریالی) بین باقی‌مانده‌ها (جمله اختلال) در اطلاعات آماری طراحی شده است. همبستگی پیاپی

برای توضیح موقعیتی که در آن مقادیر یک متغیر به یکدیگر وابستگی دارند، بکار می روند (همبستگی پیاپی، سریالی) بین باقی مانده ها به معنای اثرگذاری مشاهدات بر روی هم است. همبستگی پیاپی یا خود همبستگی، هر دو به منظور نشان دادن نقض فرض استقلال در جمله اختلال مورد استفاده قرار می گیرند. انجام این آزمون به بهبود اعتبار آماری تخمین های بدست آمده در هر مدل رگرسیون منجر خواهد شد. چرا که در این حالت مقادیر ضریب تعیین بدست آمده را می توان معیار درستی از توضیح دهندگی متغیر مستقل دانست. اگر آماره دوربین واتسون بین ۱/۵ تا ۲/۵ قرار گیرد، می توان فرض عدم وجود همبستگی بین خطاهای مدل را پذیرفت. بررسی می کنیم. سپس به برازش مدل رگرسیون $Y = \alpha + \beta X + \epsilon$ با آزمون F می پردازیم.

جدول زیر، گزارش خلاصه مدل رگرسیون را نشان میدهد.

خلاصه مدل^c

مدل	ضریب همبستگی	ضریب تعیین	ضریب تعیین اصلاح شده	انحراف استاندارد برآورد	آماره دوربین-واتسون
۱	۰/۹۰۴ ^a	۰/۸۱۸	۰/۸۱۱	۰/۰۰۷۸۰۵۰۵	
۲	۰/۹۱۸ ^b	۰/۸۴۴	۰/۸۳۲	۰/۰۰۷۳۶۵۴۶	۲/۰۹۵

a: متغیرهای مستقل مدل: مدیریت هزینه ها

b: متغیرهای مستقل مدل: مدیریت هزینه ها، مدیریت تسهیلات

c: متغیر وابسته: بازده دارایی ها

مشاهده می شود مقدار مجذور همبستگی (R Square) برای مدل نهایی ۰/۸۴۴ می باشد. این بدین معنی است که می توان با این مدل و توسط متغیرهای مستقل حاضر در مدل، ۸۴/۴ درصد متغیر وابسته را پیش بینی کرد. در ستون آخر جدول بالا، شاخص دوربین-واتسون (Durbin-Watson) را نشان می دهد. این شاخص، همخطی مدل را بررسی می کند. با توجه به اینکه این شاخص نزدیک ۲ محاسبه شده، فرض همخطی رد می شود. به عبارت دیگر، بین باقیمانده های مدل، همبستگی وجود ندارد.

• آزمون تحلیل واریانس ANOVA

آزمون تحلیل واریانس (ANOVA)^۱ یک آزمون پارامتری می‌باشد که در آن به بررسی واریانس بیش از دو جامعه پرداخته می‌شود. از این آزمون □ از آنجایی که با چند حالت سرو کار داریم □ برای آزمون فرضیه‌های تفاوتی استفاده می‌شود.

جدول زیر آزمون تحلیل واریانس رگرسیون را نشان می‌دهد.

جدول آنالیز واریانس

مقدار احتمال	اماره فیشر	میانگین توان های دوم	درجه آزادی	مجموع توان های دوم	مدل
۰/۰۰۰۰	۱۲۵/۷۰۰	۰/۰۰۸	۱	۰/۰۰۸	رگرسیون
		۰/۰۰۲	۲۸	۰/۰۰۲	باقیمانده ها
		۰/۰۰۹	۲۹	۰/۰۰۹	کل
۰/۰۰۰	۷۲/۷۹۷	۰/۰۰۴	۳	۰/۰۰۸	رگرسیون
		۰/۰۰۱	۳۷	۰/۰۰۱	باقیمانده ها
		۰/۰۰۹	۳۹	۰/۰۰۹	کل

a: متغیرهای مستقل مدل: مدیریت هزینه ها

b: متغیرهای مستقل مدل: مدیریت هزینه ها، مدیریت تسهیلات

c: متغیر وابسته: بازه درایی ها

به دلیل اینکه مقدار احتمال آزمون فیشر در جدول فوق برای هر دو مدل از ۰/۰۵ کمتر شده است، فرض صفر مبنی بر صفر بودن ضرایب رگرسیونی رد می‌شود. به عبارت دیگر، متغیرهای مستقل حاضر در مدل، بر متغیر وابسته تأثیر گذار هستند.

^۱Analysis of Variance

• تلورانس VIF

جدول زیر، ضرایب رگرسیونی را نشان میدهد.

جدول ضرایب^a

مدل	ضرایب استاندارد نشده		ضرایب استاندارد شده	آماره تی	مقدار احتمال	آماره های همخطی	
	ضریب رگرسیونی	انحراف استاندارد	ضرایب رگرسیونی			Tolerance	VIF
۱	مقدار ثابت	۰/۰۹۴	۰/۰۰۸	۱۱/۱۹۲	۰/۰۰۰	۱/۰۰۰	۱/۰۰۰
	مدیریت هزینه ها	-۰/۶۲۵	۰/۰۵۶	-۱۱/۲۱۲	۰/۰۰۰		
۲	مقدار ثابت	۰/۰۷۰	۰/۰۱۴	۵/۱۰۹	۰/۰۰۰	۰/۸۹۴	۱/۱۱۸
	مدیریت هزینه ها	-۰/۶۶۳	۰/۰۵۶	-۱۱/۹۲۰	۰/۰۰۰		
	مدیریت تسهیلات	۰/۱۲۸	۰/۰۶۱	۲/۱۰۸	۰/۰۴۴		

a: متغیر وابسته: بازده دارایی ها

مقادیر احتمال در ستون Sig، جدول بالا نشان می دهد که در مدل نهایی (مدل ۲)، تنها متغیرهای "مدیریت هزینه ها" و "مدیریت تسهیلات" حضور دارند و بقیه متغیرها در مدل قرار نگرفته اند.

ضرایب استاندارد شده رگرسیون (Standardized Coefficients) نشان می دهد که متغیر "مدیریت هزینه ها" بیشترین تأثیر را بر متغیر وابسته دارد.

مقادیر تلورانس و VIF نزدیک یک هستند و این نشان می دهد که معادله رگرسیونی دارای چندگانگی خطی نیست.

تعمیم یک مدل ساده به مدلی با n متغیر مستقل کار بسیار ساده ای است. بنابراین میتوان مدل رگرسیون چند متغیره را به صورت زیر بیان کنیم:

$$Y = \alpha + \beta_1 x_1 + \beta_2 x_2 + \beta_3 x_3 + \dots + \beta_n x_n + \varepsilon_n \quad n=1, 2, \dots, t$$

ضرایب رگرسیونی نشان می دهد که مدل به صورت زیر است:

$$y = 0.07 - 0.663 \times X_1 + 0.128 \times X_2$$

که در آن: Y: بازده دارایی ها X₁: مدیریت هزینه ها X₂: مدیریت تسهیلات

• بررسی داده های باقیمانده در مدل

جدول زیر، متغیرهای وارد نشده به مدل را نشان می دهند.

^a متغیرهایی که در مدل قرار نگرفته اند

مدل	ضرایب رگرسیون	اماره تی	مقدار احتمال	همبستگی جزئی	اماره های همخطی			
					Tolerance	VIF	Minimum Tolerance	
۱	سهیم سپرده از داراییها	-۰/۰۹۵ ^b	/۱۶۴۸	۰/۵۲۲	-۰/۱۲۴	۰/۳۱۰	۳/۲۳۳۱	۰/۳۱۰
	مدیریت تسهیلات	/۱۷۰ ^b	۳/۱۰۸	۰/۰۴۴	۰/۳۷۶	۰/۸۹۴	۱/۱۱۸	۰/۸۹۴
	مدیریت نقدینگی	-۰/۰۶۹ ^b	-۰/۶۵۱	۰/۵۲۱	-۰/۱۲۴	۰/۵۹۳	۱/۶۸۷	۰/۷۴۳
	مدیریت ریسک اعتباری	۰/۰۳۱ ^b	/۲۲۱	/۸۲۶	/۰۴۳	/۷۴۳	۱/۳۴۵	/۷۴۳
	تعادل منابع و مصارف	-۰/۰۳۷ ^b	-/۲۸۹	/۷۷۵	-۰/۰۵۶	۰/۴۰۵	۳/۴۷۰	۰/۴۰۵
۲	سهیم سپرده از داراییها	-۰/۰۲۸ ^c	-۰/۱۹۲	۰/۸۴۹	-۰/۰۳۸	/۲۹۲	۳/۴۲۷	۰/۳۶۶
	مدیریت نقدینگی	۰/۰۵۹ ^c	۰/۴۹۶	۰/۶۳۴	۰/۰۹۷	۰/۴۲۵	۲/۳۵۶	۰/۴۲۵
	مدیریت ریسک اعتباری	-۰/۱۵۹ ^c	-۱/۶۷۳	-/۱۰۶	-/۳۱۲	۰/۴۰۲	۲/۴۹۰	۰/۴۰۲
	تعادل منابع و مصارف	/۰۴۱ ^c	/۳۲۴	۰/۷۴۹	۰/۶۳	۰/۳۶۹	۲/۷۰۹	۰/۳۶۹

a: متغیرهای مستقل مدل: مدیریت هزینه ها

b: متغیرهای مستقل مدل: مدیریت هزینه ها، مدیریت تسهیلات

c: متغیر وابسته: بازده دارایی ها

مقادیر احتمال در ستون Sig جدول بالا مربوط به مدل دوم نشان می دهد که هیچ یک از این متغیرها

در مدل قرار نگرفته اند.

جدول زیر آماره های توصیفی مربوط به داده های پیش بینی شده و باقیمانده های مدل را نشان می

دهد.

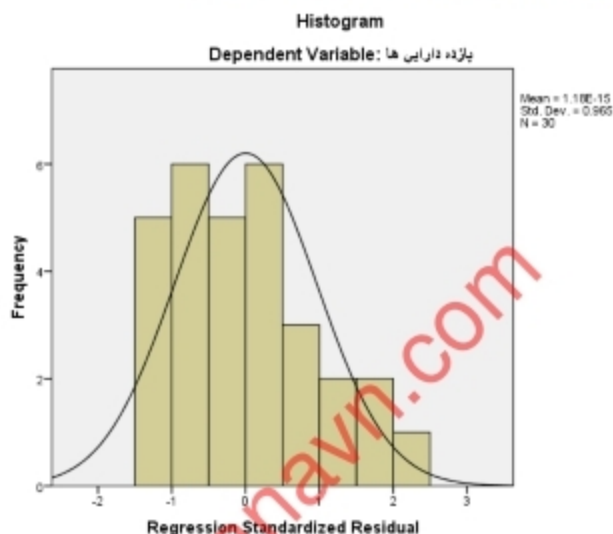
^a آماره های توصیفی باقیمانده ها مقادیر پیش بینی شده

	کمترین	بیشترین	میانگین	انحراف معیار	تعداد
مقادیر پیش بینی شده	-/۰۵۲۰۹۱۸	/۰۱۹۷۱۲۲	/۰۰۱۱۹۹۷	/۰۱۶۵۰۳۳۵	۳۰
باقیمانده ها	۰/۰۱۰۱۸۳۷۳	۰/۰۱۵۷۰۴۳۴	۰E-۸	۰/۰۰۷۱۰۶۹۵	۳۰
مقادیر پیش بینی شده استاندارد	-۳/۲۲۹	۱/۱۲۲	۰/۰۰۰	۱/۰۰۰	۳۰
باقیمانده های استاندارد	-۱/۲۸۳	۲/۱۲۲	۰/۰۰۰	۰/۹۶۵	۳۰

a: متغیر وابسته: بازده دارایی ها

جدول فوق بیشترین، کمترین، میانگین، انحراف معیار و تعداد مشاهدات مقادیر پیش بینی شده و باقیمانده‌های مدل را نشان می‌دهد.

نمودار زیر، هیستوگرام مقادیر باقیمانده مدل را نشان می‌دهد.

با توجه به چوله بودن شکل، نمی‌توان توزیع باقیمانده‌ها را به دقت بررسی کرد. برای بررسی دقیق‌تر از آزمون کولموگروف-اسمیرنوف استفاده می‌کنیم.

جدول آماره کلموگروف-اسمیرنوف

		باقیمانده های استاندارد شده
تعداد		۳۰
پارامترهای نرمال	میانگین	۰E-۷
	انحراف معیار	/۹۶۴۹۰۱۲۸
بیشترین اختلاف	قدر مطلق	/۱۱۵
	مثبت	/۱۱۵
	منفی	-/۰۷۶
آماره کلموگروف-اسمیرنوف		۰/۶۳۰
مقدار احتمال آزمون		۰/۸۲۲

با توجه به مقدار احتمال آزمون، باقیمانده های استاندارد شده مدل از توزیع نرمال پیروی می کنند که این تأییدی بر صحت مدل می باشد.

شکل زیر نمودار Q-Q Plot باقیمانده های استاندارد شده مدل را نشان می دهد.

۴-۳-۳ بررسی همبستگی میان متغیرهای تحقیق

پیامدهای ناشی از وجود خود همبستگی، مشابه پیامدهای ناشی از نادیده گرفتن ناهمسانی واریانس است. یعنی حتی در نمونه‌های بزرگ بهترین برآوردکننده‌های خطی ناریب نیست، بطوری که خطای معیار برآورد شده می‌تواند نادرست باشد. بنابراین امکان دارد که استنباط‌های نادرستی در مورد این که آیا یک متغیر عامل تعیین‌کننده مهمی در تغییرات متغیر وابسته باشد یا نه صورت پذیرد.

در این بخش با استفاده از ضریب همبستگی پیرسون به بررسی ارتباط متغیرهای تحقیق و همبستگی موجود بین آن‌ها پرداخته می‌شود. جدول زیر همبستگی، مقدار احتمال آزمون همبستگی و تعداد مشاهدات متغیرهای مورد بررسی را نشان می‌دهد.

جدول همبستگی

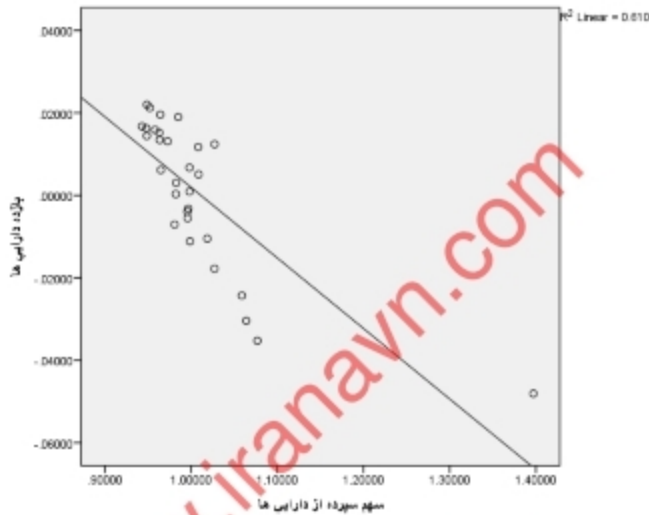
		مدیریت تسهیلات	مدیریت هزینه‌ها
مدیریت تسهیلات	ضریب همبستگی پیرسون	۱	/۳۲۵
	مقدار احتمال		۰/۰۷۹
	تعداد	۳۰	۳۰
مدیریت هزینه‌ها	ضریب همبستگی پیرسون	/۳۲۵	۱
	مقدار احتمال	۰/۰۷۹	
	تعداد	۳۰	۳۰

با توجه به اینکه مقدار احتمال در آزمون همبستگی پیرسون در جدول فوق از $0/05$ بزرگتر شده است، بنابراین فرض صفر مبنی بر استقلال دو متغیر مستقل حاضر در مدل پذیرفته می‌شود. بنابراین بین متغیرهای حاضر در مدل رگرسیونی، همبستگی معناداری مشاهده نمی‌شود.

۴-۴ بررسی فرضیه های تحقیق

فرضیه اول: در این فرضیه بیان می شود که آیا بین حجم سپرده ها و سودآوری مدیریت شعب رابطه معنی داری وجود دارد.

در زیر نمودار پراکنش بین دو متغیر و جدول همبستگی پیرسون مربوطه را مشاهده می کنیم.

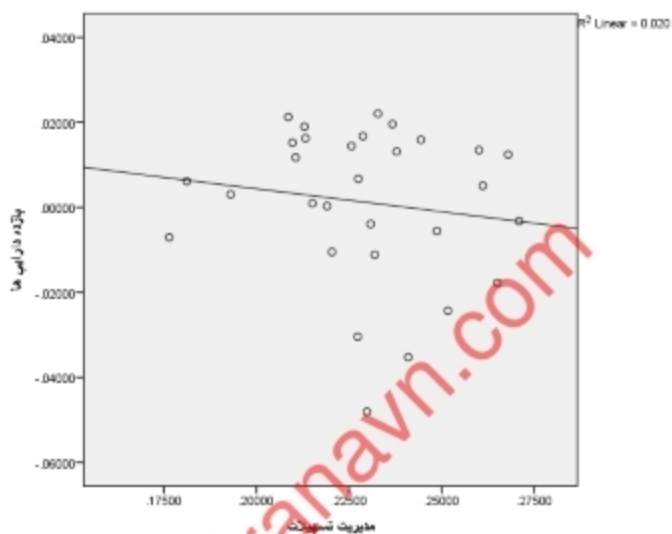

		حجم سپرده
سودآوری	ضریب همبستگی پیرسون	-/۷۸۱
	مقدار احتمال	+/۰۰۰
	تعداد	۳۰

مشاهده می شود که بین این دو متغیر، رابطه معناداری وجود دارد که این رابطه معکوس است. به عبارت دیگر با افزایش متغیر "سهم سپرده از دارایی ها"، متغیر "بازده دارایی ها" کاهش می یابد. در نتیجه فرضیه اول مورد تایید است.

فرضیه دوم: در این فرضیه بیان می شود که آیا بین مدیریت تسهیلات و سودآوری مدیریت شعب رابطه معنی داری وجود دارد.

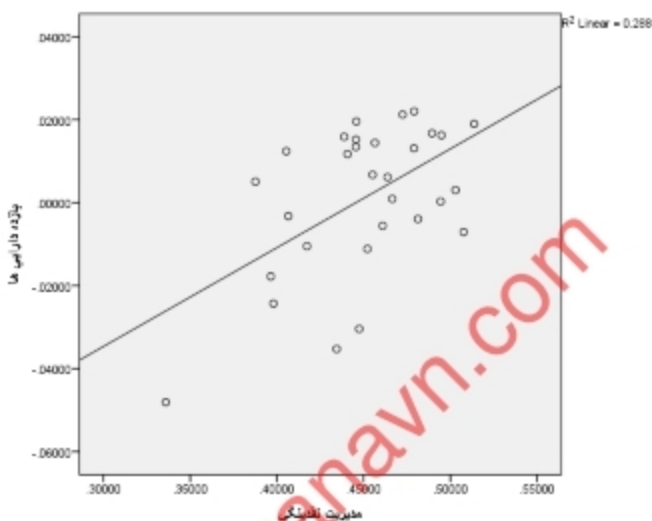
در زیر نمودار پراکنش بین دو متغیر و جدول همبستگی پیرسون مربوطه را مشاهده می کنیم.

		مدیریت تسهیلات
سودآوری	ضریب همبستگی پیرسون	-/۱۴۳
	مقدار احتمال	۰/۴۵۲
	تعداد	۳۰

مشاهده می شود که بین این دو متغیر، رابطه معناداری وجود ندارد. از نتایج تحلیل همبستگی می توان فرضیه دوم رد نمود.

فرضیه سوم: در این فرضیه بیان می شود که آیا بین مدیریت نقدینگی و سودآوری مدیریت شعب رابطه معنی داری وجود دارد.
در زیر نمودار پراکنش بین دو متغیر و جدول همبستگی پیرسون مربوطه را مشاهده می کنیم.

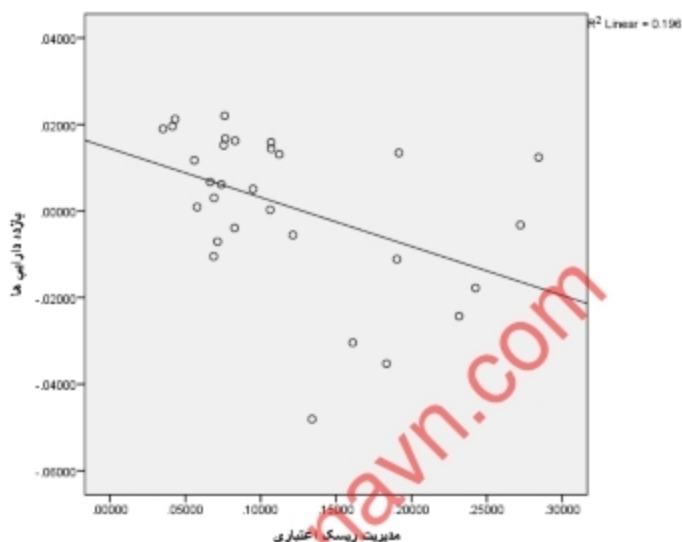

	مدیریت نقدینگی
ضریب همبستگی پیرسون	۰/۵۳۶
مقدار احتمال سودآوری	۰/۰۰۲
تعداد	۳۰

مشاهده می شود که بین این دو متغیر، رابطه معناداری وجود دارد که این رابطه مستقیم است. به عبارت دیگر با افزایش متغیر "مدیریت نقدینگی"، متغیر "بازده دارایی ها" افزایش می یابد. در نتیجه فرضیه سوم مورد تایید است.

فرضیه چهارم: در این فرضیه بیان می شود که آیا بین ریسک اعتباری و سودآوری مدیریت شعب رابطه معنی داری وجود دارد.

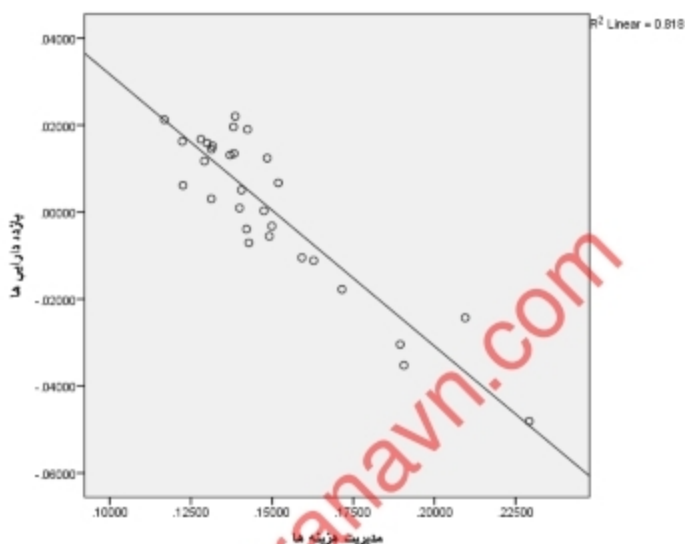
در زیر نمودار پراکنش بین دو متغیر و جدول همبستگی پیرسون مربوطه را مشاهده می کنیم.

		مدیریت ریسک اعتباری
سودآوری	ضریب همبستگی پیرسون	-/۰۴۴۲
	مقدار احتمال	/۰۱۶۴
	تعداد	۳۰

مشاهده می شود که بین این دو متغیر، رابطه معناداری وجود دارد که این رابطه معکوس است. به عبارت دیگر با افزایش متغیر "مدیریت ریسک اعتباری"، متغیر "بازده دارایی ها" کاهش می یابد این فرض مورد تایید قرار می گیرد.

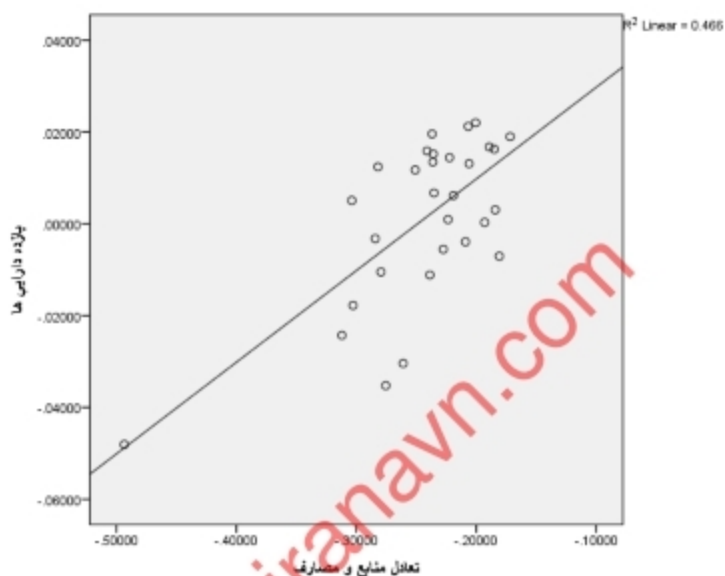
فرضیه پنجم: در این فرضیه بیان می شود که آیا بین مدیریت هزینه و سودآوری مدیریت شعب رابطه معنی داری وجود دارد.
در زیر نمودار پراکنش بین دو متغیر و جدول همبستگی پیرسون مربوطه را مشاهده می کنیم.

		مدیریت هزینه ها
سودآوری	ضریب همبستگی پیرسون	-۰/۹۰۴
	مقدار احتمال	۰/۰۰۰
	تعداد	۳۰

مشاهده می شود که بین این دو متغیر، رابطه معناداری وجود دارد که این رابطه معکوس است. به عبارت دیگر با افزایش متغیر "مدیریت هزینه ها"، متغیر "بازده دارایی ها" کاهش می یابد پس می توان نتیجه گرفت فرضیه پنجم تایید می گردد.

فرضیه ششم: در این فرضیه بیان می شود که آیا رعایت تعادل بین منابع و مصارف مدیریت شعب و سودآوری رابطه معنی داری وجود دارد.
در زیر نمودار پراکنش بین دو متغیر و جدول همبستگی پیرسون مربوطه را مشاهده می کنیم.

تعادل منابع و مصارف	
ضریب همبستگی پیرسون	۰/۶۸۳
مقدار احتمال سودآوری	۰/۰۰۰
تعداد	۳۰

مشاهده می شود که بین این دو متغیر، رابطه معناداری وجود دارد که این رابطه مستقیم است. به عبارت دیگر با افزایش متغیر "تعادل منابع و مصارف"، متغیر "بازده دارایی ها" افزایش می یابد در نتیجه فرضیه آخر مورد تایید می باشد.

۴-۵ جمع بندی تجزیه و تحلیل آماری

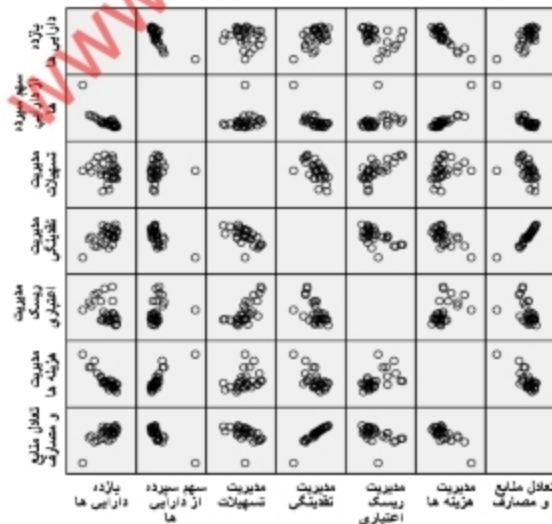
برای جمع بندی تحلیل ها با استفاده از جدول پایین نتایج حاصل از تحقیق را مورد بررسی قرار می دهیم.

جدول همبستگی

تبادل منابع و مصارف	مدیریت هزینه ها	مدیریت ریسک اعتباری	مدیریت نقدینگی	مدیریت تسهیلات	سهم سپرده از دارایی ها	
۶۸۳	-۹۰۴	-۴۴۲	۵۳۶	-۱۴۳	-۷۸۱	ضریب همبستگی پیرسون
۱۰۰۰	۱۰۰۰	۱۰۱۴	۱۰۰۲	۴۵۳	۱۰۰۰	مقدار احتمال
۳۰	۳۰	۳	۳۰	۳۰	۳۰	تعداد

مقادیر احتمال آزمون همبستگی در سطر Sig جدول فوق، مشخص می کند که همه متغیر ها به جز متغیر "مدیریت تسهیلات" با متغیر وابسته، همبستگی معناداری دارند. منفی یا مثبت بودن ضرایب همبستگی، جهت همبستگی را نشان می دهد. به این ترتیب که همبستگی مثبت، نشان دهنده تأثیر مستقیم و همبستگی منفی نشان دهنده تأثیر معکوس متغیر می باشد.

نمودار زیر، نمودار ماتریسی پراکنش دو به دو متغیر ها را نشان می دهد.

در مدل رگرسیون خطی مطرح شده در این فصل با دو متغیر مدیریت هزینه و مدیریت تسهیلات می‌توان تا میزان ۸۴/۴ درصد سودآوری را پیش بینی نمود. البته باید توجه داشت که مدیریت تسهیلات در کنار سایر متغیرها در مدل رگرسیونی پذیرفته شده است ولی به تنهایی با متغیر "بازده دارایی‌ها" همبستگی معناداری ندارد.

در نتیجه با توجه به آزمون‌های صورت گرفته در این فصل این گونه می‌توان نتیجه گرفت که:

تمامی فرضیه‌ها به غیر از فرضیه دوم (بین مدیریت تسهیلات و سودآوری مدیریت شعب رابطه معنی‌داری وجود دارد) مورد تایید می‌باشد.

۴-۶ خلاصه فصل

با تهیه داده‌ها و آماده‌سازی آن‌ها از طریق نرم افزار اکسل، تجزیه و تحلیل داده‌ها از طریق این نرم افزار انجام می‌گردد. با بررسی و تحلیل توصیفی داده‌ها میانگین ۵ ساله از داده‌ها گرفته می‌شود که هریک از داده‌ها بعنوان یک متغیر تلقی می‌شود که در آنها ROA متغیر وابسته و ۶ عامل دیگر یعنی سهم سپرده از دارایی‌ها، مدیریت تسهیلات، مدیریت نقدینگی، مدیریت ریسک اعتباری، مدیریت هزینه‌ها و تعادل منابع و مصارف بعنوان متغیرهای مستقل برای تدوین مدل رگرسیونی باید توزیع متغیر وابسته از توزیع نرمال پیروی نماید که در این تحقیق داده‌ها متغیر وابسته نرمال نبود که داده‌های مدیریت شعب هرمرزگان دارای داده پرت بودند که این داده‌ها از نمونه مورد مطالعه حذف گردید که با انجام این کار داده‌های تحقیق به نرمال نزدیک شدند حال با توجه به نرمال بودن از رگرسیون خطی استفاده می‌شود. بر اساس جداول آنالیز واریانس و ضرایب رگرسیونی دو متغیر مدیریت هزینه و مدیریت تسهیلات در مدل قرار گرفت و مابقی متغیرها در مدل قرار نگرفت. در بخش رگرسیون هم‌خطی بودن داده‌ها از شاخص دورین واتسون، تلورانس داده و باقیمانده مدل مورد بررسی قرار گرفت. در ضریب همبستگی با آزمون پیرسون متغیرهای مستقل تحقیق با سودآوری مورد بررسی قرار گرفت که نتایج فرضیه‌ها حاکی از آن است که جز فرضیه دوم مابقی فرضیه‌ها مورد تایید می‌باشد.

فصل پنجم

خلاصه،

نتیجه گیری و پیشنهادها می تحقیق

۱-۵ مقدمه

امروزه بانک‌ها یکی از نهادهای مهم و اساسی سیستم مالی هر اقتصاد به شمار می‌روند و به عنوان واسطه ارائه خدمات متنوع مالی و اعتباری، نقش تعیین کننده‌ای در توسعه و رشد اقتصادی ایفا می‌نمایند. بانک‌ها و مؤسسه‌های مالی و اعتباری، با سازماندهی و هدایت دریافت‌ها و پرداخت‌ها، امر مبادلات تجاری و بازرگانی را تسهیل کرده و موجب گسترش بازارها و رشد و شکوفایی اقتصاد می‌گردند. از طرف دیگر، با تجهیز پس‌اندازهای ریز و درشت و هدایت آنها به سمت بنگاه‌های تولیدی و تجاری، اولاً؛ سرمایه‌های راكد و احياناً مخرب اقتصادی را تبدیل به عوامل مولد می‌کنند، ثانیاً؛ دیگر عوامل تولید را که به دلیل نبود سرمایه، بی‌کارند و یا با بهره‌وری پایینی کار می‌کنند، به سمت اشتغال کامل با بهره‌وری بالا سوق می‌دهند. چنانچه جذب، تخصیص و به جریان انداختن این منابع به صورت کارا صورت گیرد، خواهد توانست بستر لازم برای دستیابی به رشد و توسعه اقتصادی را فراهم کند (رستگار، ۱۳۹۰، ص ۶۴).

نتایج حاصل از پژوهش بانوجه به داده‌های جمع‌آوری شده و آزمون‌های آماری در فصل چهارم به تفصیل توضیح داده شد و در فصل حاضر با مروری مختصر به یافته‌های به دست آمده از فصل چهارم به پیشنهادهای کاربردی جهت تقویت سودآوری مدیریت شعب بانک نمونه پرداخته می‌شود. همچنین در این فصل از محدودیت‌هایی که در مسیر پژوهشی وجود داشت و تحقیقاتی که در آینده می‌توان به آنها پرداخت، اشاره خواهد شد.

۲-۵ خلاصه موضوع تحقیق

در فصل اول توضیحاتی در رابطه با کلیات تحقیق صورت گرفت و سپس در فصل دوم با ادبیاتی از پژوهش و تحقیقات گذشته در این زمینه مورد بررسی قرار گرفت. سپس به روشهای تحقیق و بررسی جامعه مورد مطالعه اشاره‌ای صورت گرفت در ادامه در فصل چهارم روشهای آماری بر روی نمونه مورد نظر انجام گرفت و در نهایت در این فصل کلیاتی از تحقیق و راهکارهای پیشنهادی ارائه خواهد شد. در این بخش سعی شده موضوع تحقیق باز شود تا بتوان درک مناسب و دقیق‌تری از موضوع مورد پژوهش در ذهن مخاطب ایجاد نماید.

سودآوری برای همه واحدهای اقتصادی از اهمیت بالایی برخوردار است؛ شناسایی عوامل تاثیرگذار بر سودآوری می‌تواند مدیریت و مدیران مالی را در شناخت بهتر از واحد اقتصادی یاری نماید. عوامل سودآوری بانکها به دو عامل تحت کنترل مدیریت (داخلی) و خارج از کنترل مدیریت (خارجی) تقسیم بندی می‌شود. در این پژوهش به دلیل اهمیت شناخت مدیران از سازمانی که در آن فعالیت دارند و همچنین شناسایی عوامل سودآوری سازمان به عواملی که با تصمیمات و سیاست‌های مدیران در ارتباط هستند، عوامل تحت کنترل مدیریت را بررسی شده است بعبارت دیگر به دلیل قابلیت اعمال تصمیمات مختلف بر این عوامل، این دسته از عوامل را مورد بررسی قرار گرفته است.

عوامل زیادی می‌توانند بعنوان عوامل تحت کنترل مدیریت تلقی گردند اعم از عوامل مالی و غیر مالی؛ در این پژوهش به عوامل مالی پرداخته شده است البته لازم به ذکر است که عوامل مالی خود نشأت گرفته از مواردی بسیار زیادی می‌باشند که سعی شده است به اهم عواملی که بر عملکرد مالی تأکید دارد (با توجه به تحقیقات انجام شده داخلی و خارجی که به نتیجه اثر گذاری منجر شده است)، اشاره شده است.

همچنین این تحقیق برای مورد مطالعه قرار دادن اطلاعات و شاخصها، یکی از بانکهای تجاری کشور را مورد آزمون و تجزیه و تحلیل قرار داده است که معمولاً بانکها برای اعمال مدیریت قوی‌تر بر شعب خود در هر استان مدیریت شعب (سرپرستی) قرار داده‌اند که در این تحقیق مدیریت شعب این بانک مد نظر قرار گرفته است.

با توجه به توضیحات مطرح شده موضوع این پژوهش « عوامل مؤثر تحت کنترل مدیریت بر سودآوری عملکرد مالی مدیریت شعب بانک نمونه » می باشد که هدف اصلی در این پژوهش شناسایی برخی از عوامل مالی مؤثر بر سودآوری است تا بتواند کمکی بر شناخت بهتر مدیریت و مدیران ارشد از بانک مذکور داشته باشد.

۳-۵ روش تحقیق

در این پژوهش، در فصل سوم با روشهای تحقیق به تفصیل آشنا شدیم در این قسمت خلاصه ای از روشهایی که برای انجام این کار پژوهشی صورت گرفته است به اختصار توضیح داده خواهد شد. بانک نمونه دارای جامعه آماری به میزان ۳۳ مدیریت شعب می باشد که برای کاهش تورش و نتیجه نأزیب بودن در داده‌ها از فرمول کوکران در نمونه گیری استفاده شد با توجه به نتیجه این فرمول در مجموع ۳۱ مدیریت شعب بانک نمونه در سالهای ۱۳۹۱ - ۱۳۸۷ مورد آزمون قرار گرفت که در تجزیه و تحلیل داده‌ها به دلیل پرت بودن داده‌های متغیر وابسته استان هرمزگان این داده از نمونه مورد مطالعه حذف گردید در نتیجه نمونه مورد مطالعه به ۳۰ مدیریت شعب تنزل نمود برای گردآوری اطلاعات در زمینه تحقیق از طریق کتابخانه، پایگاه‌های الکترونیکی و مصاحبه حضوری با مدیران و کارشناسان بانک نمونه استفاده شده است. برای جمع‌آوری داده‌های تحقیق از نرم افزار گزارشگری مالی MBS که یکی از نرم افزارهای انحصاری این بانک می‌باشد و همچنین از صورتهای مالی مدیریت شعب این بانک استفاده شده است. با توجه به مطالعات گذشته و همچنین شاخص‌های مورد استفاده در بانک نمونه، نسبت‌هایی جهت اندازه‌گیری متغیرها تعیین گردید که متغیر وابسته در این تحقیق با بازده داراییها (ROA) اندازه‌گیری شد و متغیرهای مستقلی به شرح حجم سپرده، مدیریت تسهیلات، مدیریت نقدینگی، ریسک اعتباری، مدیریت هزینه و تعادل بین منابع و مصارف جهت آزمون تعیین گردید در این تحقیق ابتدا پس از جمع‌آوری داده‌ها از نرم افزار MBS، داده‌ها در نرم افزار اکسل بر اساس سرفصل‌های مندرج در صورتهای مالی طبقه‌بندی گردید سپس داده‌ها با توجه به شاخص‌های اندازه‌گیری تعیین شده در نرم افزار اکسل محاسبه گردید و پس از تجربه و تحلیل اولیه در این نرم افزار آماده برای تحلیل‌های آماری گردید؛ سپس با استفاده از روشهای آماری: آزمون

فرضیه‌ها، آزمون دوربین واتسون، آماره کولموگروف-اسمیرنوف (K-S)، آزمون فشر، همبستگی پیرسون، تحلیل همبستگی و تحلیل رگرسیون در نرم افزار SPSS ۲۰ تجزیه و تحلیل آماری انجام گردید.

در تجزیه و تحلیل آماری ابتدا با بررسی و تحلیل توصیفی میانگین ۵ ساله از داده‌ها گرفته شد که هریک از داده‌ها بعنوان یک متغیر تلقی گردید سپس برای تدوین مدل رگرسیونی، باید توزیع متغیر وابسته از توزیع نرمال پیروی می‌نمود که در این تحقیق داده‌های متغیر وابسته نرمال نبود که مدیریت شعب هرمزگان از نمونه مورد مطالعه حذف گردید که با انجام این کار داده‌های تحقیق به نرمال نزدیک‌تر شد؛ با توجه به نرمال شدن متغیر وابسته از رگرسیون خطی استفاده گردید که بر اساس جداول آنالیز واریانس و ضرایب رگرسیونی دو متغیر مدیریت هزینه و مدیریت تسهیلات در مدل رگرسیونی قرار گرفت که با استفاده از این دو متغیر (مدیریت هزینه و مدیریت تسهیلات) می‌توان تا میزان ۸۴/۴ درصد سودآوری را پیش‌بینی نمود. در بخش رگرسیون هم‌خطی بودن داده‌ها از شاخص دوربین واتسون، تلورانس داده و باقیمانده مدل مورد بررسی قرار گرفت. در نهایت جهت بدست آوردن روابط متغیرها از طریق ضریب همبستگی با آزمون پیرسون استفاده گردید و داده‌ها مورد بررسی قرار گرفته شد.

۴-۵ خلاصه یافته های تحقیق و توصیف آن

تجزیه و تحلیل‌های آماری با توجه به آزمون‌ها و مراحل مطرح شده در قسمت قبل صورت گرفت؛ که نتایج این آزمون با توجه به فرضیه‌های تحقیق به شرح زیر می باشد:

۱. بین دو متغیر حجم سپرده و بازده دارایی‌ها رابطه معناداری وجود دارد که این رابطه معکوس است. به عبارتی می‌توان گفت با افزایش حجم سپرده‌ها، سودآوری کاهش می‌یابد در نتیجه فرضیه اول مورد تایید قرار گرفت.
۲. بین دو متغیر مدیریت تسهیلات و بازده دارایی‌ها، رابطه معناداری وجود ندارد. از نتایج تحلیل همبستگی فرضیه دوم رد شد.

۳. بین دو متغیر مدیریت نقدینگی و بازده دارایی‌ها، رابطه معناداری وجود دارد که این رابطه مستقیم است. به عبارت دیگر با افزایش متغیر مدیریت نقدینگی، سودآوری افزایش می‌یابد. در نتیجه فرضیه سوم مورد تایید قرار گرفت.
۴. بین دو متغیر ریسک اعتباری و بازده دارایی‌ها، رابطه معناداری وجود دارد که این رابطه معکوس بوده به عبارتی با افزایش متغیر ریسک اعتباری، سودآوری کاهش می‌یابد این فرض مورد تایید قرار گرفت.
۵. بین دو متغیر مدیریت هزینه‌ها و بازده دارایی‌ها، رابطه معناداری وجود دارد که این رابطه معکوس است. پس می‌توان نتیجه گرفت با افزایش متغیر مدیریت هزینه‌ها، سودآوری کاهش می‌یابد یعنی فرضیه پنجم تایید گردید.
۶. بین دو متغیر تعادل منابع و مصارف و بازده دارایی‌ها، رابطه معناداری وجود دارد که این رابطه مستقیم است. که با افزایش متغیر تعادل منابع و مصارف، سودآوری افزایش می‌یابد در نتیجه فرضیه آخر مورد تایید واقع شد.

۵-۵ محدودیت‌های تحقیق

در طرح تحقیق (پروپوزال) مطرح شده متصور می‌شد بتوان سالهای مورد آزمون را برای شش سال یعنی بین سالهای ۱۳۹۱ - ۱۳۸۶ به انجام رسانید که در زمان جمع آوری داده‌ها متوجه شدیم سال ۱۳۸۶ مصادف با تغییر نرم افزاری بانک مورد مطالعه بود؛ نرم افزاری که تا سال ۸۶ از آن استفاده می‌شد به گفته مدیران بانک نمونه نرم‌افزاری بود که تحت محیط داس^۱ عمل می‌نمود و از سیستم گزارشگری قابل اتکا برخوردار نبود که این عامل باعث حذف سال ۱۳۸۶ از سالهای مورد آزمون قرار گرفت.

^۱ Dos

6-5 پیشنهادهای تحقیق

با توجه به موضوع مورد بررسی، عواملی که قابلیت کنترل توسط مدیریت دارد بیشتر مورد توجه است و پیشنهادهای مبتنی بر نتایج تحقیق مطرح شده، مخاطب آن مدیران بانک می‌باشد.

1-6-5 پیشنهادهای مبتنی بر نتایج تحقیق

1) با توجه به تایید فرضیه اول (بین حجم سپرده‌ها و سودآوری مدیریت شعب رابطه معنی داری وجود دارد) پیشنهاد می‌شود که مدیران در جذب سپرده‌ها و همچنین نرخ‌های پرداختی بابت سپرده‌گذاری با دقت بیشتری عمل نمایند همانطور که ملاحظه شد این فرضیه ارتباط منفی با سودآوری دارد؛ توجه به نسبت اندازه‌گیری حجم سپرده به راحتی مؤید، هدفمند جذب نمودن منابع و پرداخت متناسب سود سپرده‌گذاری برای سپرده‌گذاران می‌باشد.

2) با توجه به رد شدن فرضیه دوم (بین مدیریت تسهیلات و سودآوری مدیریت شعب رابطه معنی داری وجود دارد) پیشنهاد می‌شود که مدیران بانک نمونه این شاخص را از اندازه‌گیری عملکرد مالی و مقایسه آن در جهت سودآوری خارج نموده تا بتوانند تحلیلی مناسب بر سودآوری مدیریت شعب و شعب خود داشته باشند. همانطور که گفته شد شاخص اندازه‌گیری مدیریت تسهیلات بر اساس شاخص اندازه‌گیری معاونت طرح و توسعه بانک نمونه از عملکرد مالی شعب استخراج شده بود.

3) با توجه به تایید فرضیه سوم (بین مدیریت نقدینگی و سودآوری مدیریت شعب رابطه معنی داری وجود دارد) پیشنهاد می‌شود مدیران بر مصرف منابع تاکید نمایند که این شاخص ارتباط مثبتی با سودآوری دارد که نسبت محاسباتی آن متشکل از تسهیلات به کل سپرده‌هاست یعنی مدیران می‌توانند با اعمال سیاست‌هایی در جهت مصرف، این نسبت را بهبود بخشیده و موجبات سودآوری را فراهم آورند.

۴) با توجه به تایید فرضیه چهارم (بین ریسک اعتباری و سودآوری مدیریت شعب رابطه معنی داری وجود دارد) پیشنهاد می‌شود مدیران در جهت کاهش مطالبات حرکت نمایند نتایج تحقیق حاکی از ارتباط منفی بین ریسک اعتباری و سودآوری بوده است یعنی با کاهش نسبت اندازه‌گیری ریسک اعتباری می‌توان در جهت سودآوری حرکت نمود که در صورت این نسبت میزان معوقات و در مخرج آن کل تسهیلات منظور می‌گردد که می‌توان اینگونه نتیجه گرفت، اگر معوقات پایین باشد باعث کم شدن نسبت شده و در نتیجه موجب سودآوری می‌گردد.

۵) با توجه به تایید فرضیه پنجم (بین مدیریت هزینه و سودآوری مدیریت شعب رابطه معنی داری وجود دارد) پیشنهاد می‌شود مدیران در طراحی محصولات (سپردها) با دقت بالاتری عمل نمایند یعنی نرخ سپرده‌هایی که موجب هزینه بالا و کسب نشدن درآمدی بالاتر از آن نرخ می‌شود را متوقف سازد همانطور که در فصل قبل ذکر شد، مدیریت هزینه بدلیل داشتن ارتباط معنی دار و منفی با سودآوری و همچنین با توجه به تاثیرگذاری بالای این نسبت بر سودآوری (مدل رگرسیونی مطرح شده) باید در بانک نمونه با نگاه ویژه و تحلیل‌های جزئی‌تری با این شاخص برخورد نمود تا بتوان با کاهش میزان این نسبت در جهت سودآوری مناسب‌تر حرکت نمود.

۶) با توجه به تایید فرضیه ششم (رعایت تعادل بین منابع و مصارف مدیریت شعب و سودآوری رابطه معنی داری وجود دارد) پیشنهاد می‌شود مدیران کل استانها (مدیریت شعب) به درصد تعیین شده (۶۹ درصد) هیئت مدیره برای مصارف خود اهمیت قائل شده و در حفظ تعادل در جذب منابع و مصرف آن کوشا باشند. شاید این ابهام وجود داشته باشد که با توجه به روابط مثبت و معنی دار این شاخص با سودآوری و همچنین نسبت اندازه‌گیری مطرح شده که در صورت کسر آن، انحراف منابع از مصارف بود؛ با انحراف بیشتر موجبات سودآوری برای بانک فراهم می‌شود که موضوع مدیریت در نقدینگی و پاسخگویی به مشتریان را به چالش می‌کشد بنابراین حفظ تعادل منابع بر مصارف مناسب بوده و سبب سودآوری بانک می‌شود.

۵-۶-۲ پیشنهادها برای تحقیقات آتی

- ✓ همانطور که در فصل دوم قسمت تحقیقات داخلی ملاحظه شد اکثر تحقیقاتی که در رابطه با عوامل سودآوری مطرح گردیده بر اساس مطالعه‌ای بوده که بر روی یک بانک انجام گردیده که پیشنهاد می‌شود مطالعه‌ای تحت عنوان «عوامل موثر تحت کنترل مدیریت بر سودآوری بانک‌های تجاری ایران» صورت گیرد.
- ✓ بررسی روند سودآوری می‌تواند تحقیقی مناسب و طراحی مدلی از سودآوری بانک‌ها می‌تواند موضوعی در سطح بین‌المللی برای سرمایه‌گذاران، اعتباردهندگان و اعتبارگیرندگان خارجی از بانک‌های ایران باشد که می‌توان این تحقیق را بر اساس مدل‌های اقتصادسنجی انجام داد که پیشنهاد می‌گردد پژوهشی تحت عنوان «طراحی مدل سودآوری بانک‌های ایران بر اساس مدل خودرگرسیون برداری (VAR)» صورت گیرد.
- ✓ نتایجی که در این تحقیق بدست آمد حاکی از نقش مهم اعطای تسهیلات بر سودآوری بوده است و همانطور که گفته شد حوزه فعالیت بانک‌ها در سه بخش تجهیز منابع، تخصیص منابع و ارائه خدمات می‌باشد که به نظر می‌رسد با بررسی دقیق‌تر در دو بخش تجهیز منابع و تخصیص منابع بتوان در جهت سودآوری بانک‌ها حرکت نمود پس پیشنهاد می‌گردد مطالعه‌ای تحت عنوان «بررسی ارتباط تجهیز منابع و تخصیص منابع بر سودآوری بانک‌ها» صورت گیرد.
- ✓ بررسی هیجانانگیزی ناشی از اخبار و اطلاعات منتشر شده بر سودآوری می‌تواند تحقیق موثر و کارا در جهت انعطاف‌پذیری مدیران بر این عامل گردد تا مدیران بتوانند با اتخاذ تدابیر مناسب از کاهش سودآوری جلوگیری نمایند پس پیشنهاد می‌گردد مطالعه‌ای تحت عنوان «بررسی ارتباط اخبار و اطلاعات منتشره بر سودآوری بانک‌ها در سه سناریوی اخبار و اطلاعات مثبت، منفی و بی‌تاثیر» صورت گیرد.

۷-۵ خلاصه فصل

در این فصل ابتدا به موضوع تحقیق و شفاف سازی (قابل فهم بودن) موضوع و هدف از تحقیق مطرح گردید سپس به خلاصه ای از روشهای جمع آوری اطلاعات برای ادبیات موضوع و شیوه گردآوری و جمع بندی تحقیق اشاره شد همچنین روشها و مراحل استفاده شده در جمع آوری دادهها و تجزیه و تحلیل آنها اشاره شد سپس به محدودیتها و در نهایت این فصل به پیشنهادات ختم گردید که پیشنهادها در دو دسته یافتههای تحقیق و پیشنهاد برای تحقیقات آتی مطرح گردید.

به طور کلی در این فصل شمایی از موضوع و هدف آن و روشهای رسیدن به هدف و آزمون آن و در نهایت به پیشنهادات یافتههای تحقیق اشاره شد.

www.iranavn.com

منابع و مأخذ
www.iranavn.com

منابع فارسی

1. آذر، عادل و مؤمنی، منصور. (۱۳۸۷)، *آمار و کاربرد آن در مدیریت*، جلد اول، انتشارات سمت، چاپ پانزدهم
2. آذر، عادل و مؤمنی، منصور. (۱۳۸۷)، *آمار و کاربرد آن در مدیریت*، جلد دوم- تحلیل آماری، انتشارات سمت، چاپ دوازدهم
3. ابویسانی، براتعلی. (۱۳۸۷)، *بررسی راهکارهای افزایش سودآوری نظام بانکی کشور (مورد پژوهی: بانک ملت)*، پایان نامه کارشناسی ارشد پژوهشکده پولی و بانکی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران
4. اداره مدیریت ریسک بانک سینا. (۱۳۸۸)، *نگاهی اجمالی بر: مدیریت ریسک در سیستم بانکی*، انتشارات بانک سینا
5. اکبری، فضل الله. (۱۳۸۵)، *تجزیه و تحلیل صورت‌های مالی*، انتشارات سازمان حسابرسی، نشریه ۱۲۹، چاپ نهم.
6. انتشارات کمیته نظارت بر بانکداری بانک تسویه بین المللی (۱۹۹۸)، *بهبود شفافیت در بانک*، عبدالمهدی ارجمندزاد، گروه مطالعاتی: بانکی و اعتباری بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۸۵
7. انتشارات کمیته نظارت بر بانکداری بانک تسویه بین المللی (۲۰۰۰)، *رویه های موثر مدیریت نقدینگی بانک ها*، صدیقه رهبر شمس کار و مهرناز فریدلوی، گروه مطالعاتی: بانکی و اعتباری بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۸۴
8. باقری، حسن. (۱۳۸۵)، *تحلیل عوامل موثر بر سودآوری بانک‌های تجاری (مطالعه موردی: بانک رفاه)*، *تحقیقات مالی*، سال ۸، شماره ۲۱
9. پژویان، جمشید. (۱۳۸۶)، *پول و ارز و بانکداری*، انتشارات دانشگاه پیام نور، چاپ اول
10. جی.بارلتروپ، گریستوفر و مک نافتن، دایانا. (۱۳۸۰)، *تفسیر گزارش‌ها و صورت‌های مالی بانک‌ها*، کارشناسان اداره مطالعات و سازمان‌های بین المللی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، انتشارات موسسه تحقیقات پولی و بانکی پژوهشکده بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، چاپ سوم
11. حسینی، علی. (۱۳۸۵)، *کمیته بال چیست، روزنامه آفتاب*، بیست و ششم شهریورماه
12. خاکي، غلامرضا. (۱۳۹۱)، *روش تحقیق یا رویکرد بر پایان نامه نویسی*، نشر کوشا، چاپ دهم
13. خدամردی، عدنان. (۱۳۹۰)، *سرمایه فکری چیست*، پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه آزاد واحد ستنج
14. دارابی، رویا و مولایی، علی. (۱۳۹۰)، *اثر متغیرهای نقدینگی، تورم، حفظ سرمایه، تولید ناخالص داخلی بر سودآوری بانک ملت*، مجله دانش مالی تحلیل اوراق بهادار، شماره دهم
15. راغی، رضا و سعیدی، علی. (۱۳۸۷)، *مبانی مهندسی مالی و مدیریت ریسک*، انتشارات سمت، چاپ سوم
16. رضائزاد، اکبر. (۱۳۸۹)، *نسبت‌های مالی عملکرد در بانک بخش اول، بانک و اقتصاد*، شماره ۱۰۹

۱۷. رضائزاد، اکبر، (۱۳۸۹)، نسبت‌های مالی عملکرد در بانک بخش دوم، بانک و اقتصاد، شماره ۱۱۰
۱۸. رستمی، فریبا، (۱۳۹۰)، بررسی عوامل داخلی مؤثر بر سودآوری شعب بانک کشاورزی، پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه آزاد واحد سنندج
۱۹. رستگار، حامد، (۱۳۹۰)، طراحی مدل سنجش کارایی مالی، عملیاتی و مدیریتی شعب موسسه مهر با رویکرد تکنیک تحلیل پوششی داده‌ها و مقایسه نتایج آن با مدل موجود در استان تهران، پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه امام صادق(ع) تهران
۲۰. رستمیان، فروغ و حاجی بابائی، فاطمه، (۱۳۸۸)، اندازه‌گیری ریسک نقدینگی بانک با استفاده از مدل ارزش در معرض خطر (مطالعه موردی: بانک سامان)، پژوهشنامه حسابداری مالی و حسابرسی
۲۱. سرمد، زهره، و همکاران، (۱۳۸۴)، روش تحقیق در علوم رفتاری، انتشارات آگاه، چاپ دوازدهم.
۲۲. سیاح، سجاد، یکم محمدی، جبران، (۱۳۸۷)، آشنایی با مقررات بان ۲، ماهنامه الکترونیکی بانک مسکن، شماره ۹۶
۲۳. شادکام، حامد، (۱۳۸۵)، مجموعه مقالات نوزدهمین همایش بانکداری اسلامی، انتشارات موسسه بانکداری ایران
۲۴. شباهنگ، رضا، (۱۳۸۹)، تئوری حسابداری، جلد دوم، انتشارات مرکز تحقیقات حسابداری و حسابرسی، چاپ نهم.
۲۵. صورتهای مالی مدیریت شعب بانک نمونه به تکنیک استانی در سالهای ۱۳۸۶-۱۳۹۱
۲۶. عالی‌ور، عزیز، (۱۳۷۵)، صورتهای مالی اساسی، جلد اول، انتشارات سازمان حسابرسی، چاپ دوم
۲۷. فدایی نژاد، محمد اسماعیل و همکاران، (۱۳۹۰)، طراحی سیستم تشخیص تصمیم‌گیری جهت مدیریت بانکی از منظر تجهیز منابع (مورد پژوهشی بانک کشاورزی)، مدیریت فناوری اطلاعات، دوره ۳، شماره ۶
۲۸. قانون بازار اوراق بهادار جمهوری اسلامی ایران، (۱۳۸۴)، نحوه ارائه صورتهای مالی بانک‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار، به نشانی www.Sco.ir
۲۹. کریمخانی، عباسعلی و فراتی، مهتاب، (۱۳۹۱)، بررسی اثر متغیرهای کلان اقتصادی بر منابع و مصارف بانک ها، اداره تحقیقات و کنترل ریسک بانک سپه
۳۰. گروه مطالعات و مدیریت ریسک بانک اقتصاد نوین، (۱۳۸۷)، مدیریت دارایی-سدهی و ریسک نقدینگی در موسسات مالی، فرا سخن، چاپ اول
۳۱. گروه مطالعات و مدیریت ریسک بانک اقتصاد نوین، (۱۳۸۷)، اندازه‌گیری و مدیریت ریسک عملیاتی در موسسات مالی، فرا سخن، چاپ اول
۳۲. مشایخی، بیتا و شریعتی ابوری، علیرضا، (۱۳۸۸)، مقایسه سود و جریان‌ات نقدی به عنوان معیارهایی برای ارزیابی عملکرد شرکت: بررسی نقش اقلام تعهدی، فصلنامه علمی پژوهشی حسابداری مالی، سال اول، شماره ۴

۳۳. مؤمنی، منصور و فعال قیومی، علی، (۱۳۹۱)، تحلیل آماری با استفاده از SPSS، نشر مؤلف، چاپ ششم
۳۴. محمدی، مهدی، (۱۳۹۲)، جزوه درسی طراحی و مطالعه مسائل یادگیری و آموزش، دانشگاه آزاد واحد قم
۳۵. مروتی، ندا، (۱۳۸۹)، سنجش عملکرد بانک بر پایه مدل کارت امتیازی متوازن مطالعه موردی: شعب بانک سپه شهرستان سنندج، پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه آزاد واحد سنندج
۳۶. مدیریت کل مقررات، مجوزهای بانکی و مبارزه با پولشویی (۲۰۰۵)، اصول راهنمای مدیریت ریسک برای موسسات ارائه دهنده خدمات مالی اسلامی (غیر از موسسات بیمه)، ترجمه مهدی کاظمیان، عبدالمهدی ارجمندزاد، هیأت خدمات مالی اسلامی، گروه مطالعاتی: بانکی و اعتباری بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۸۵
۳۷. مهدوی، غلامحسین و حسینی ازان آخاری، مهدی، (۱۳۸۷)، بهترین معیار برای ارزیابی عملکرد مالی چیست، پژوهشنامه اقتصادی، شماره ۳۱
۳۸. مدیریت توسعه فرهنگ سرمایه گذاری بورس اوراق بهادار تهران، تجزیه و تحلیل صورتهای مالی به نشانی www.tse.ir
۳۹. مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری، (۱۳۸۲)، آئین نامه مربوط به سرمایه پایه بانکها و موسسات اعتباری، اداره مطالعات و مقررات بانکی
۴۰. مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری، (۱۳۸۴)، شناسایی درآمد عقود اسلامی بر مبنای روش تعهدی در نظام بانکی کشور، اداره مطالعات و مقررات بانکی
۴۱. مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری، (۱۳۸۶)، محاسبه وجه التزام در قراردادهای تسهیلات اعطایی، اداره مطالعات و مقررات بانکی
۴۲. مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری، (۱۳۸۱)، سود سپرده های سرمایه گذاری کوتاه مدت، اداره مطالعات و مقررات بانکی
۴۳. مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری، (۱۳۸۰)، سپرده قانونی بانکها نزد بانک مرکزی، اداره مطالعات و مقررات بانکی
۴۴. نبی، منوچهر، وفایی، سارا و انتخاری شاهی، جابر، (۱۳۸۸)، مطالعه تطبیقی بانکداری اسلامی و متعارف در ایران و مالزی (با رویکرد سودآوری)، دومین کنفرانس بین المللی توسعه نظام تامین مالی در ایران
۴۵. وفادار، عباس، (۱۳۷۷)، نسبتهای مالی و تجزیه و تحلیل صورتهای مالی بانکها، نشریه حسابداری، شماره ۱۲۵

- 46) Bashir, A. and M.Hassan (2004), 'Determinants of Islamic Banking Profitability' ERF Paper, 10th Conference
- 47) Ben Naceur, S. (2003), 'The Determinants of The Tunisian Banking Industry Profitability: Pane Evidence, [Online] Available at
- 48) Bourke, P. (1989), 'Concentration and other Determinants of Bank Profitability in Europe, North America and Australia', *Journal of Banking and Finance* 13, 65-79
- 49) Guru, B, Statunton, J. and mugam. (1999). Determinants of Comerical Bank Profitability in Malaysia. Working paper.
- 50) Hassoune, A. (2002), 'Islamic Banks Profitability in an Interest Rate Cycle', *International Journal of Islamic Financial Services*, 4(2)
- 51) Jonson, R. (1995), 'Determinants of Service Quality: Satisfiers and Dissatisfiers', *International Journal of Service Industry Management*, Vol.6, No.5, PP.53-73
- 52) Nahang, Fatemeh and Khalili Araghi, Maryam (2013), 'Internal factors affecting the profitability of City Banks, *International Research Journal of Applied and Basic Sciences*, Vol, 5 (12): 1491-1500
- 53) Panayiotis P. Athanasoglou, Sophocles N.Brissimis, Matthaïos D.Delis. (2008). Bank-Specific, industry- Specific and macroeconomic Determinants of Bank Profitability. *International Finance Markets, Institutions & Money*. N 18,pp:121-136
- 54) Stinenherr, A. and Huvencers, C. (1994). on the performance of differently regulated financial institution: some empirical evidence: Some Emperical Evidence.. *Journal of Banking and Finance*. Vol, 18, No. 2, pp: 271-306

پوسته
www.iranavn.com

الف) جداول داده‌های بانک نمونه

۱) جدول داده‌های بازده دارایی (ROA)

ردیف	استان	۸۷	۸۸	۸۹	۹۰	۹۱
۱	تهران بزرگ	0.0190	0.0180	0.0282	0.0105	0.0193
۲	خراسان رضوی	0.0103	0.0091	0.0135	-0.0039	0.0018
۳	همدان	0.0363	0.0147	0.0146	0.0122	0.0059
۴	مازندران	-0.0341	-0.0088	-0.0105	-0.0185	-0.0170
۵	مرکزی	0.0192	0.0093	0.0121	0.0144	0.0171
۶	کرمان	0.0347	0.0142	0.0254	0.0090	0.0145
۷	آذربایجان غربی	-0.0017	-0.0060	0.0005	-0.0120	-0.0005
۸	ایلام	-0.0567	-0.0482	-0.0112	-0.0329	-0.0272
۹	فارس	0.0226	0.0132	0.0218	0.0091	0.0005
۱۰	کهگیلویه	-0.0210	-0.0013	0.0046	-0.0115	0.0014
۱۱	بوشهر	0.0022	0.0092	0.0177	0.0167	0.0128
۱۲	لرستان	0.0063	0.0161	0.0262	0.0143	0.0184
۱۳	گیلان	-0.0184	-0.0520	-0.0128	-0.0149	-0.0241
۱۴	قم	0.0072	0.0173	0.0143	0.0106	0.0126
۱۵	خوزستان	0.0273	0.0146	0.0133	0.0104	0.0137
۱۶	سمنان	-0.0003	0.0014	0.0018	0.0001	-0.0014
۱۷	آذربایجان شرقی	0.0056	0.0112	0.0046	0.0079	0.0044
۱۸	اردبیل	0.0068	-0.0033	0.0023	-0.0096	-0.0123
۱۹	کرمانشاه	-0.0211	-0.0285	-0.0022	-0.0001	-0.0037
۲۰	یزد	0.0121	0.0098	0.0239	0.0151	0.0046
۲۱	اصفهان	0.0362	0.0187	0.0237	0.0125	0.0151
۲۲	چهارمحال و بختیاری	0.0006	-0.0004	0.0032	-0.0006	0.0019
۲۳	سیستان و بلوچستان	-0.0856	-0.0631	-0.0181	-0.0343	-0.0394
۲۴	کردستان	0.0630	0.0113	0.0221	0.0108	0.0029
۲۵	هرمزگان	1.0894	-0.0175	-0.0890	-0.0293	0.1163
۲۶	فروین	-0.0068	0.0002	0.0027	-0.0305	-0.0180
۲۷	زنجان	0.0210	0.0158	0.0159	0.0170	0.0063
۲۸	گلستان	-0.0174	-0.0181	-0.0148	-0.0260	-0.0453
۲۹	استان تهران	0.0139	0.0011	0.0060	0.0013	0.0031
۳۰	خراسان شمالی	0.0090	0.0054	-0.0217	-0.0097	-0.0181
۳۱	خراسان جنوبی	0.0134	0.0017	0.0158	-0.0082	-0.0075

جدول داده‌های حجم سپرده‌ها (۲)

ردیف	استان	۸۷	۸۸	۸۹	۹۰	۹۱
۱	تهران بزرگ	1.0138	0.9850	0.9539	0.9654	1.0062
۲	خراسان رضوی	0.9377	0.9471	0.9461	0.9650	1.0277
۳	همدان	0.9400	0.9443	0.9435	0.9527	0.9340
۴	مازندران	1.0044	1.0102	1.0162	1.0296	1.0750
۵	مرکزی	0.9219	0.9344	0.9441	0.9535	0.9883
۶	کرمان	0.9419	0.9468	0.9357	0.9514	1.0447
۷	آذربایجان غربی	0.9756	0.9819	0.9793	1.0041	1.0367
۸	ایلام	1.0557	1.0785	1.0686	1.0901	1.0911
۹	فارس	0.9403	0.9619	0.9484	0.9571	1.0099
۱۰	کهگیلویه	0.9826	0.9864	0.9860	0.9910	1.0328
۱۱	بوشهر	1.0087	0.9910	0.9797	0.9778	1.0831
۱۲	لرستان	0.9536	0.9489	0.9433	0.9499	0.9445
۱۳	گیلان	0.9751	1.0834	1.0830	1.0755	1.1025
۱۴	قم	1.1465	1.1000	0.9467	0.9608	0.9819
۱۵	خوزستان	0.9418	0.9488	0.9544	0.9597	0.9853
۱۶	سمنان	0.9627	0.9710	0.9670	0.9775	1.0321
۱۷	آذربایجان شرقی	0.9869	0.9917	0.9957	1.0016	1.0137
۱۸	اردبیل	0.9742	0.9808	0.9681	1.0102	1.0494
۱۹	کرمانشاه	0.9830	1.0210	1.0160	1.0107	0.9622
۲۰	یزد	0.9656	0.9674	0.9548	0.9557	1.0197
۲۱	اصفهان	0.9447	0.9442	0.9374	0.9457	0.9876
۲۲	چهارمحال و بختیاری	0.9897	0.9894	0.9870	0.9962	1.0279
۲۳	سیستان و بلوچستان	1.5639	2.0495	1.0825	1.1066	1.1827
۲۴	کردستان	0.9143	0.9484	0.9423	0.9495	0.9884
۲۵	هرمزگان	1.1376	1.2016	1.0856	1.0604	1.1718
۲۶	فروین	0.9769	0.9901	0.9970	1.0380	1.0911
۲۷	زنجان	0.9567	0.9527	0.9540	0.9636	0.9880
۲۸	گلستان	1.0053	1.0413	1.0523	1.0821	1.1127
۲۹	استان تهران	0.9763	0.9842	0.9806	0.9914	1.1102
۳۰	خراسان شمالی	0.9522	0.9553	0.9835	1.0016	1.0111
۳۱	خراسان جنوبی	0.9773	0.9758	0.9621	0.9835	1.0139

جدول داده‌های مدیریت تسهیلات (۳)

ردیف	استان	۸۷	۸۸	۸۹	۹۰	۹۱
۱	تهران بزرگ	0.1217	0.1904	0.2049	0.2640	0.2838
۲	خراسان رضوی	0.1663	0.1611	0.1781	0.2126	0.1878
۳	همدان	0.1843	0.1874	0.1972	0.2612	0.3137
۴	مازندران	0.2166	0.2452	0.2456	0.2993	0.3186
۵	مرکزی	0.1934	0.2131	0.2111	0.2516	0.2592
۶	کرمان	0.1668	0.2004	0.2388	0.2662	0.3114
۷	آذربایجان غربی	0.1863	0.1801	0.2185	0.3031	0.2663
۸	ایلام	0.2232	0.2160	0.2330	0.2640	0.2687
۹	فارس	0.1921	0.2240	0.2427	0.3171	0.3247
۱۰	کهگیلویه	0.2789	0.2360	0.2257	0.2654	0.2377
۱۱	بوشهر	0.2158	0.1887	0.2047	0.2341	0.2095
۱۲	لرستان	0.1935	0.1988	0.2050	0.2191	0.2498
۱۳	گیلان	0.2154	0.2397	0.2317	0.2117	0.2383
۱۴	قم	0.1689	0.2140	0.2645	0.3695	0.3229
۱۵	خوزستان	0.2521	0.2340	0.1954	0.2492	0.2912
۱۶	سمنان	0.1853	0.1975	0.2039	0.2398	0.2687
۱۷	آذربایجان شرقی	0.1986	0.2079	0.1717	0.2595	0.2998
۱۸	اردبیل	0.2471	0.2283	0.2395	0.3544	0.2853
۱۹	کرمانشاه	0.2372	0.2299	0.2142	0.2405	0.2379
۲۰	یزد	0.1746	0.2067	0.2423	0.2792	0.2865
۲۱	اصفهان	0.2012	0.1962	0.1930	0.2271	0.2253
۲۲	چهارمحال و بختیاری	0.2132	0.1880	0.1942	0.2324	0.2477
۲۳	سیستان و بلوچستان	0.2469	0.2325	0.2048	0.2320	0.2330
۲۴	کردستان	0.2429	0.1859	0.1831	0.2554	0.2966
۲۵	هرمزگان	0.9646	0.6728	0.5452	0.4865	0.8403
۲۶	فروین	0.1562	0.1971	0.2129	0.2426	0.2932
۲۷	زنجان	0.1748	0.1963	0.2039	0.2482	0.2255
۲۸	گلستان	0.1780	0.2121	0.2451	0.2949	0.3285
۲۹	استان تهران	0.2311	0.2371	0.2234	0.3229	0.2910
۳۰	خراسان شمالی	0.1667	0.1572	0.1618	0.2050	0.1916
۳۱	خراسان جنوبی	0.1545	0.1981	0.1893	0.2108	0.2124

٤) جدول داده‌های مدیریت نقدینگی

ردیف	استان	۸۷	۸۸	۸۹	۹۰	۹۱
۱	تهران بزرگ	0.7521	0.4974	0.4508	0.4183	0.4497
۲	خراسان رضوی	0.4824	0.5407	0.4839	0.3796	0.4323
۳	همدان	0.5026	0.5750	0.5611	0.3817	0.4267
۴	مازندران	0.5135	0.3749	0.4947	0.2605	0.3388
۵	مرکزی	0.4934	0.5889	0.4430	0.3240	0.4333
۶	کرمان	0.5670	0.4608	0.4394	0.3814	0.3805
۷	آذربایجان غربی	0.5134	0.7081	0.4398	0.3063	0.4390
۸	ایلام	0.4989	0.5197	0.3683	0.3369	0.4485
۹	فارس	0.5450	0.4648	0.5158	0.2799	0.4219
۱۰	کهگیلویه	0.4445	0.4702	0.4982	0.3626	0.5293
۱۱	بوشهر	0.3859	0.5575	0.4618	0.3407	0.4578
۱۲	لرستان	0.5183	0.5177	0.5256	0.4375	0.4751
۱۳	گیلان	0.5912	0.4797	0.3613	0.3485	0.4565
۱۴	قم	0.5582	0.5818	0.3373	0.2553	0.2944
۱۵	خوزستان	0.4584	0.4450	0.5735	0.3159	0.4010
۱۶	سمنان	0.5263	0.5125	0.6014	0.3923	0.4395
۱۷	آذربایجان شرقی	0.6723	0.5285	0.4207	0.3008	0.3538
۱۸	اردبیل	0.4780	0.5173	0.4777	0.1577	0.4021
۱۹	کرمانشاه	0.5760	0.3738	0.5122	0.2995	0.4994
۲۰	یزد	0.5797	0.5154	0.5336	0.3729	0.3935
۲۱	اصفهان	0.4161	0.5734	0.4292	0.4355	0.5081
۲۲	چهارمحال و بختیاری	0.4972	0.5036	0.5678	0.3388	0.4253
۲۳	سیستان و بلوچستان	0.4348	0.2906	0.3303	0.2502	0.3739
۲۴	کردستان	0.4870	0.4885	0.5950	0.3861	0.4389
۲۵	هرمزگان	1.5006	1.7880	0.5320	0.2310	0.3851
۲۶	فروین	0.5638	0.4618	0.3054	0.3815	0.3741
۲۷	زنجان	0.5595	0.5800	0.3899	0.2833	0.4151
۲۸	گلستان	0.5527	0.3710	0.4596	0.2723	0.3345
۲۹	استان تهران	0.3974	0.4122	0.4320	0.2529	0.4435
۳۰	خراسان شمالی	0.5937	0.6485	0.4516	0.3438	0.5006
۳۱	خراسان جنوبی	0.5619	0.6300	0.4945	0.3727	0.4559

جدول داده‌های مدیریت ریسک اعتباری (۵)

ردیف	استان	۸۷	۸۸	۸۹	۹۰	۹۱
۱	تهران بزرگ	0.0528	0.0360	0.0351	0.0299	0.0222
۲	خراسان رضوی	0.0474	0.0501	0.0805	0.1118	0.0795
۳	همدان	0.0587	0.0482	0.0687	0.0933	0.1133
۴	مازندران	0.1162	0.2325	0.1926	0.3295	0.3418
۵	مرکزی	0.0802	0.0768	0.1386	0.1551	0.0844
۶	کرمان	0.0433	0.0529	0.0449	0.0363	0.0296
۷	آذربایجان غربی	0.0825	0.0549	0.0840	0.1247	0.0674
۸	ایلام	0.1762	0.1650	0.1921	0.2392	0.1448
۹	فارس	0.0858	0.1186	0.0970	0.4329	0.2241
۱۰	کهگیلویه	0.1403	0.1199	0.1289	0.1438	0.0740
۱۱	بوشهر	0.0827	0.0404	0.0483	0.0631	0.0451
۱۲	لرستان	0.0860	0.0705	0.0807	0.1045	0.0733
۱۳	گیلان	0.1543	0.2148	0.1938	0.1444	0.0979
۱۴	قم	0.0935	0.1029	0.3766	0.4866	0.3619
۱۵	خوزستان	0.0950	0.0979	0.0708	0.1505	0.1203
۱۶	سمنان	0.1214	0.1079	0.0722	0.1242	0.1058
۱۷	آذربایجان شرقی	0.0499	0.0589	0.0716	0.0845	0.0676
۱۸	اردبیل	0.0911	0.0689	0.1645	0.8409	0.1958
۱۹	کرمانشاه	0.1640	0.2923	0.1721	0.2270	0.0964
۲۰	یزد	0.0680	0.0924	0.0932	0.1533	0.1544
۲۱	اصفهان	0.0283	0.0340	0.0558	0.0575	0.0406
۲۲	چهارمحال و بختیاری	0.0559	0.0443	0.0414	0.0803	0.0670
۲۳	سیستان و بلوچستان	0.1952	0.2205	0.1030	0.1041	0.0473
۲۴	کردستان	0.0846	0.0636	0.0563	0.0874	0.0887
۲۵	هرمزگان	0.0262	0.1227	0.4340	0.4531	0.1421
۲۶	فروین	0.0479	0.0734	0.0786	0.0769	0.0670
۲۷	زنجان	0.0547	0.0658	0.1062	0.0984	0.0521
۲۸	گلستان	0.1261	0.2219	0.1770	0.3677	0.2651
۲۹	استان تهران	0.0745	0.0803	0.1039	0.1516	0.0641
۳۰	خراسان شمالی	0.0717	0.0630	0.1011	0.0828	0.0383
۳۱	خراسان جنوبی	0.0398	0.0965	0.0900	0.0738	0.0453

۶) جدول داده‌های مدیریت هزینه

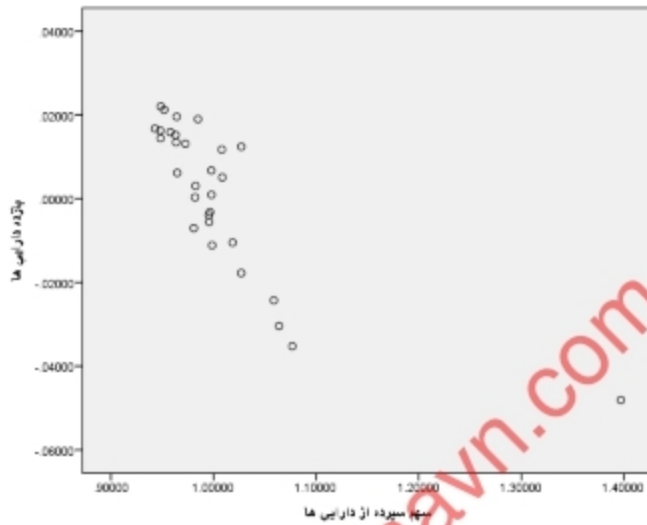
ردیف	استان	۸۷	۸۸	۸۹	۹۰	۹۱
۱	تهران بزرگ	0.1594	0.1184	0.1222	0.1458	0.1664
۲	خراسان رضوی	0.1178	0.1067	0.1083	0.1257	0.1543
۳	همدان	0.1169	0.1018	0.1151	0.1335	0.1732
۴	مازندران	0.1936	0.1472	0.1587	0.1632	0.1950
۵	مرکزی	0.1422	0.1184	0.1178	0.1193	0.1589
۶	کرمان	0.1419	0.1177	0.1285	0.1297	0.1727
۷	آذربایجان غربی	0.1383	0.1298	0.1259	0.1390	0.1777
۸	ایلام	0.2190	0.1855	0.1541	0.1788	0.2158
۹	فارس	0.1423	0.1097	0.1220	0.1348	0.1825
۱۰	کهگیلویه	0.1708	0.1280	0.1284	0.1435	0.1751
۱۱	بوشهر	0.1440	0.1132	0.1151	0.1103	0.1634
۱۲	لرستان	0.1412	0.1107	0.1010	0.1120	0.1469
۱۳	گیلان	0.2167	0.2178	0.1630	0.1492	0.2005
۱۴	قم	0.1600	0.1344	0.1308	0.1474	0.1700
۱۵	خوزستان	0.1383	0.1112	0.1190	0.1210	0.1602
۱۶	سمنان	0.1416	0.1353	0.1377	0.1355	0.1874
۱۷	آذربایجان شرقی	0.1862	0.1406	0.1298	0.1278	0.1752
۱۸	اردبیل	0.1431	0.1261	0.1341	0.1636	0.1829
۱۹	کرمانشاه	0.1989	0.1648	0.1402	0.1351	0.1749
۲۰	یزد	0.1348	0.1207	0.1284	0.1338	0.1676
۲۱	اصفهان	0.1116	0.1016	0.1028	0.1174	0.1507
۲۲	چهارمحال و بختیاری	0.1583	0.1201	0.1283	0.1315	0.1618
۲۳	سیستان و بلوچستان	0.3277	0.2728	0.1484	0.1756	0.2216
۲۴	کردستان	0.1506	0.0970	0.1166	0.1421	0.1869
۲۵	هرمزگان	0.5585	0.5340	0.3576	0.2449	0.2262
۲۶	قزوین	0.1441	0.1147	0.1090	0.2064	0.2217
۲۷	زنجان	0.1291	0.1162	0.1226	0.1206	0.1698
۲۸	گلستان	0.2715	0.1593	0.1801	0.2048	0.2318
۲۹	استان تهران	0.1265	0.1165	0.1326	0.1431	0.1841
۳۰	خراسان شمالی	0.1299	0.1246	0.1365	0.1396	0.1835
۳۱	خراسان جنوبی	0.1095	0.1235	0.1190	0.1364	0.1678

جدول داده‌های تعادل منابع و مصارف (۷)

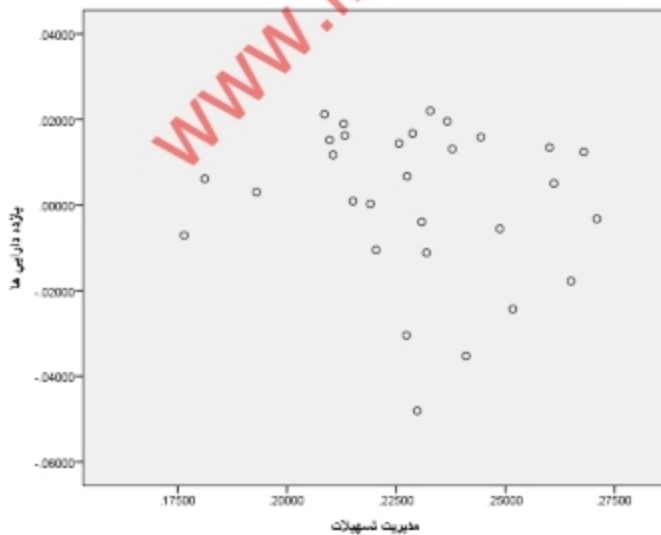
ردیف	استان	۸۷	۸۸	۸۹	۹۰	۹۱
۱	تهران بزرگ	0.0630	-0.1897	-0.2282	-0.2623	-0.2418
۲	خراسان رضوی	-0.1946	-0.1414	-0.1950	-0.2995	-0.2648
۳	همدان	-0.1761	-0.1086	-0.1216	-0.2937	-0.2460
۴	مازندران	-0.1773	-0.3183	-0.1985	-0.4423	-0.3776
۵	مرکزی	-0.1813	-0.0945	-0.2332	-0.3490	-0.2537
۶	کرمان	-0.1159	-0.2170	-0.2345	-0.2936	-0.3234
۷	آذربایجان غربی	-0.1723	0.0178	-0.2450	-0.3853	-0.2602
۸	ایلام	-0.2017	-0.1836	-0.3438	-0.3849	-0.2634
۹	فارس	-0.1363	-0.2166	-0.1652	-0.3925	-0.2708
۱۰	کهگیلویه	-0.2412	-0.2169	-0.1891	-0.3244	-0.1660
۱۱	بوشهر	-0.3068	-0.1313	-0.2236	-0.3416	-0.2515
۱۲	لرستان	-0.1638	-0.1635	-0.1551	-0.2399	-0.2030
۱۳	گیلان	-0.0938	-0.2279	-0.3559	-0.3673	-0.2575
۱۴	قم	-0.1511	-0.1190	-0.3339	-0.4176	-0.3884
۱۵	خوزستان	-0.2181	-0.2321	-0.1112	-0.3590	-0.2848
۱۶	سمنان	-0.1576	-0.1724	-0.0857	-0.2910	-0.2586
۱۷	آذربایجان شرقی	-0.0175	-0.1602	-0.2681	-0.3898	-0.3408
۱۸	اردبیل	-0.2065	-0.1694	-0.2055	-0.5377	-0.3021
۱۹	کرمانشاه	-0.1120	-0.3229	-0.1807	-0.3947	-0.1834
۲۰	یزد	-0.1066	-0.1689	-0.1498	-0.3031	-0.3023
۲۱	اصفهان	-0.2588	-0.1100	-0.2445	-0.2406	-0.1797
۲۲	چهارمحال و بختیاری	-0.1908	-0.1845	-0.1206	-0.3499	-0.2720
۲۳	سیستان و بلوچستان	-0.3992	-0.8186	-0.3894	-0.4867	-0.3738
۲۴	کردستان	-0.1856	-0.1911	-0.0895	-0.2885	-0.2482
۲۵	هرمزگان	0.9222	1.3194	-0.1715	-0.4867	-0.3573
۲۶	قزوین	-0.1233	-0.2260	-0.3834	-0.3202	-0.3447
۲۷	زنجان	-0.1248	-0.1048	-0.2863	-0.3918	-0.2716
۲۸	گلستان	-0.1381	-0.3322	-0.2424	-0.4521	-0.3955
۲۹	استان تهران	-0.2857	-0.2734	-0.2530	-0.4334	-0.2736
۳۰	خراسان شمالی	-0.0917	-0.0397	-0.2345	-0.3467	-0.1915
۳۱	خراسان جنوبی	-0.1252	-0.0586	-0.1880	-0.3120	-0.2373

الف) نمودار پراکنش متغیرها با بازده دارایی ها

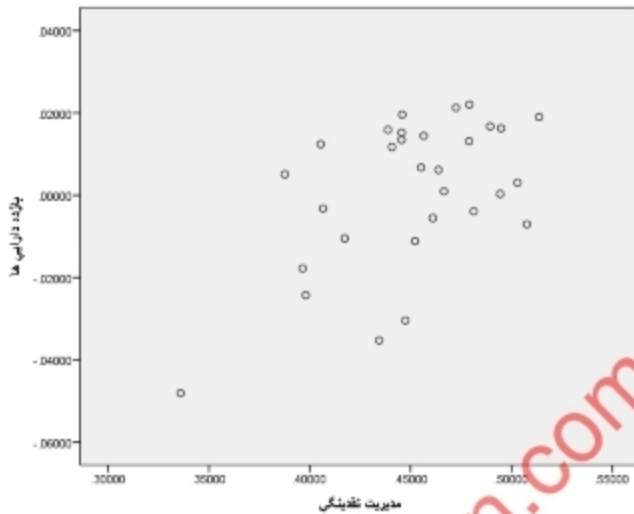
۱. نمودار پراکنش حجم سپرده با بازده دارایی ها

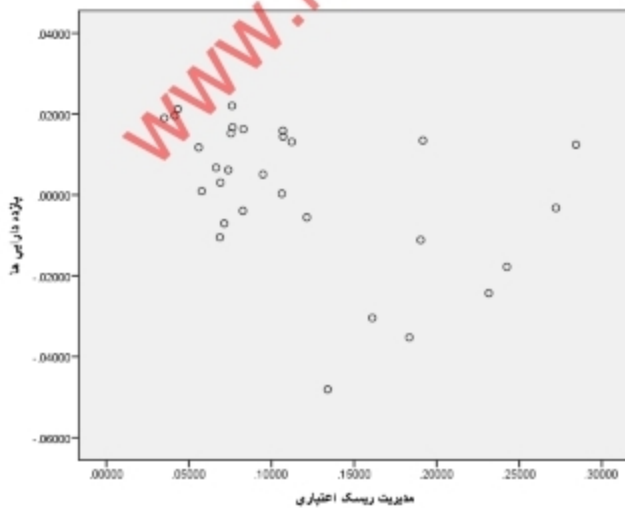
۲. نمودار پراکنش مدیریت تسهیلات با بازده دارایی ها

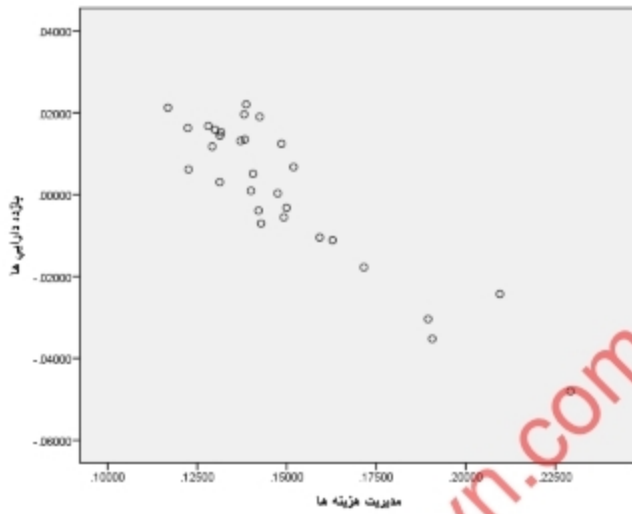
۳. نمودار پراکنش مدیریت نقدینگی با بازده دارایی‌ها

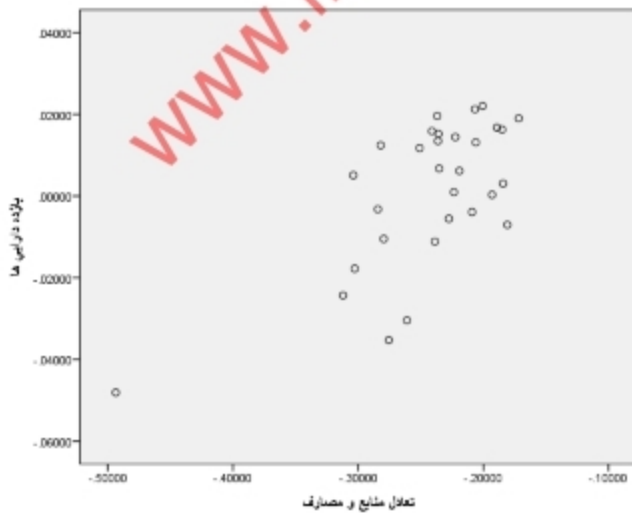
۴. نمودار پراکنش مدیریت ریسک اعتباری با بازده دارایی‌ها

5. نمودار پراکنش مدیریت هزینه‌ها با بازده دارایی‌ها

6. نمودار پراکنش تعادل منابع و مصارف با بازده دارایی‌ها

Abstract:

One of the major goals of increasing the profitability of firms; identify factors affecting the profitability of financial managers can help in better understanding of the economic unit. Profitability of banks operating under the control of two management (internal) and outside management control (external) is divided.

In this study, the main factors influencing the profitability of management control is emphasized, and case study examples management of bank branches, During the five years 1391-1387, which manages 30 branches has been studied. The research data was gathered through literature, In this study, six factors, the volume of deposits, loans management, cash management, credit risk, Cost Management and the balance between resources and expenditures as the independent variable and the return on assets (ROA) as the dependent variable was considered Significant impact on profitability rate of six has been tested. Statistical methods used in this study include: Hypothesis, Durbin-Watson test, Kolmogorov - Smirnov statistic (k-s), Fisher's test, Pearson correlation, correlation analysis and regression analysis using SPSS 20 software is.

The results of this study indicate that between all independent variables (except variable loans management) with return on assets, there is a significant correlation, cash management and balance between resources and expenditures of variables directly related and variables the volume of deposits, credit risk and management costs are inversely related to profitability. According to the linear regression model with two variables considered in the study of cost management and loans management can be up to 84/4% of profitability be predicted.

Keywords: profitability, management control, deposits, loans, cash management, expenditure